خپل وطنه، ګل وطنه

(د متلونو کیسې)

ټولوونکی: عبدالنافع همت

۱۳۹۳لمریز کال

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړني :

نوم	:	خپل وطنه، ګل وطنه
ټولوونکی	:	عبدالنافع همت
خپرندویه ټولنه	:	علامه رشاد خپرندویه ټولنه، کندهار
چاپ کال	:	۱۳۹۳ل
د چاپ شمېر	:	زر ټوکه
تصحیح	:	خلیل احمد ثارن
د پښتې ډیزاین	:	رضا پارسا
د لومړۍ پښتې رسامي	:	نصیر احمد احمدي
د ټولوونکي برېښنالیک	:	anhimmat@gmail.com

د کتاب د چاپ او خپرولو حقوق له لیکوال او خپرندویي ټولني سره خوندي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ:

دا کتاب خپلي ګراني او مهرباني مور ته
ډالۍ کوم، هغه مور چي د انساني ژوند
لومړۍ کيسه مي له دې څخه اورېدلې او
زه يې په کوچنيوالي کي په خپلو خوږو
کيسو ورو ورو له انساني نړۍ سره اشنا
کړی يم.

عبدالنافع همت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکاډمسین سلیمان لایق

له متلونو راز برېدلي کیسې

د فولکلوري ادبیاتو سیمه د خلکو د ټولنیز احساس، نبوغ او ادبي کار سیمه ده چې د لیکل شوي ادب لپاره د سرچینې او مبدأ حیثیت لري. هغه ملتونه چې پیاوړي ملي مکتوبي ادبیات لري، د هغوی له شتمن او متنوِع فولکلور څخه برخمن او شتمن شوي دي.

د نړۍ سترې مذهبي او رزمي حماسې لکه د هندوانو مقدس کتاب (رامـاین) د والمیکي شاعر اثر، یا (الیاد) او (اودیسه) د یونان په انتیکه دوره کې د (هـومر) دوې حماسې او یا په سومر کې د (گِلگَمِش) د خوارقو حماسه گرسره له خلکو څخه په راټولو شویو شفاهي زېرمو باندې تکیه لگوي.

لا ښخوا تر دې چې خلک د لیک خاوندان شي، هغوی د ژبې او شفاهي ادب خاوندان وو او له مخه تر دې چې هغوی تغزلي (عاشقانه) شعر ولیکي، هغوی عشق احساس کړی و، ښخوا تر دې چې موسیقي او غاړې اختراع کړي، هغوی موزوني عاشقانه زمزمې پیل کړي وې. د ټولنیزې هستۍ ټولې برخې په خپل تکاملي پړاو کې د استحالو، بشپړېدو او بدلېدو اوږده واټنونه وهلي او اوسنۍ مرحلې ته راغلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوالقاسم فردوسي زموږ د هیواد حماسه بول ستر شاعر په هماغو نابغه ګـانو کـې شمار دی چې زموږ د ولسونو د شفاهي روایاتو شهکارونه یې په خپل تلپاتي اثر (شهنامه) کې خوندي او د نړیوالو ننداري ته وړاندې کړي دي. هغه خپله شهنامه د بلخ له لومړني ټولواک څخه تر پهلوان رستم، کک کُهـزاد، د کابـل او زابـل تـر واکمنانو پورې اوږده کړه او زموږ د اُسطوره یي تاریخ او ځلاند ثقافت روایات یـې له ورکې څخه وساتل.

د ټولو یادو شویو شهکارونو جرړې او سرچینې د خلکو پـه شـفاهي ادبیـاتو کـې خوندي شوي دي. که شفاهي روایات نه وای دغه شهکارونه به هـم نـه وو او کـه دغه شهکارونه نه وای د انسان د بیاني نبوغ لاره به ډب شوې وه.

فولکلوري ادب د لیکل شویو ادبیاتو لپاره د هغو زېږوونکو سرچینو حیثیت لـري چې د مکتوبي ادبیاتو ستر سین جوړوي، هغوی ته بنیاد او نظم ورکـوي او ملـي اصالت یې ټاکي. ټول اُسطوره یي او عاشقانه داستانونه، ډرامـې او د لیکـل شـویو ادبي ژانرونو ګرد اقسام د خپلې شفاهي سابقې او قدامت په اعتبار فولکوري رنګ او عطر لري.

د فولکلوري تار او تانستې پرته د ملي کتبي ادبیاتو د شتون فکـر هـم لا نـه شـي کېدای. لیکلي ادبیات له شفاهي ادبیاتو څخه پیل کېږي، هیڅوک داسي یو ملت نه شي را په ګوته کولای چې شفاهي ادبیات دې و نه لري، خو لیکلي ادبیات دې ولري او یا دې د شفاهي ادبیاتو برخه خواره وي، خو لیکلي ادبیات دې غني وي.

د فولکوري ادبیاتو راټولول او له علمـي میتـود سـره سـم څېـړل پـه معاصـرو او اکاډمیکو مطالعاتو کې مهم ځای نیولی دی. شفاهي ادبي ژانرونه نه یواځې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

ادبي تیورۍ او ادبي څېړنو له نظره، بلکې د تاریخ، ټولنپېژنـدنې، قـوم پېژنـدنې، انسان پېژندنې، روحیاتي څېړنو او نورو مطالعاتو له اړخه هم یو مهم ځـای غـوره کړی دی.

تېر کال د افغانستان د اسلامي جمهوریت د علومو اکاډمۍ، د ژبو او ادبیاتو مرکـز په هیواد کې د فولکلوري څېړنو د اهمیت له مخې، د اکاډمي علمـي شـورا تـه د افغاني ژبو د فولکلورونو د راټولولو او ارشیف کولو لپاره د یوه زېرمه ځای د جوړولو پیشنهاد وکړ چې له نېکه مرغه دغه پیشـنهاد و منـل سـو او سږکال د هغـه پـر فعالولو مقدماتي کار روان دی.

دا د افغانستان د فرهنګ او ادب په سیمه کې یو داسي رغوونکی اقدام دی چې د ټولنیزو پوهنو په تېره بیا په ثقافتي څېړنو کې رغونې او پرمختګ ته پراخه مخـه ورکوي. په داسي بختور مهال کې ماته دا د پښتو متلونو د کیسـو کتـاب چـې د متلونو د را منځ ته کېدو منطق او شان ورود څرګندوي، د دیبـاچې لیکلـو لپـاره راوسپارل شو. دا اثر (خپل وطنه، ګل وطنه) نومېږي چې پر وطـن مـین زلمـي ښاغلي عبدالنافع همت لیکلی دی. دا کتاب د متل د را منځ ته کېدو تـاریخي ـ فرهنګي علت او سرچینه په ګوته کوي او له څېړونکي سره مرسته کـوي چـې د متل په ریښه یي سرچینو او د هغه په را منځ ته کېـدو کـې ټـولنیز محرکـات او اسباب وپېژني.

د متلونو د را منځ ته کېدو بهیر داسي دی چې هر ځانګړی (منفرد) متل له یوې داسي پېښې او تصادف څخه را منځ ته کېږي چې د خلکو ذهن ته د عقلي درایت او یا عملي حکمت تجربه او نتیجه ورکوي. د دغو تجربو یو شمېر د خلکو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاق ذهن کې د یوې تـولنیزې مقـولې او پدیـدې حکمـت او یـا د هغـې هغـه لیدلوری او اغېز بیانوي چې ټولنیز فراست تایید کړي دي.

ښاغلی همت چې په پښتو ادب کې پراخ ورود لري، د خپلو ګڼو مشاغِلو باوجود له پښتو فولکلور سره د عاشقانه لېوالتیا له مخې د یو شمېر پښتو متلونو په باره کـې هغه کیسې او وړاندپېښې راټولې کړي دي چې د متلونو د را منځ ته کېدو مبدأ او ټولنیز علت بیانوي.

که څه هم د متلونو تر منځه داسې افراد هم شته چې د هغوی په شان ورود کې د بېلابېلو راویانو تر منځ اختلاف موجود دی، خو فولکلوري ژانرونه او ورسره متلونه چې د پیدایښت ناټاکلی زمان لري، کېدای شي چې د یوه قـوم د جـلا نسـلونو او قومونو په همځولو کې د دودونو او روایتونو د اختلاف په سبب او یا د نورو ټولنیزو عواملو له کبله دغه اختلافونه او توپیرونه را منځ ته شوي وي.

دا اختلافونه تش په متلونو کې نه، بلکې په ټولو فولکلـوري ژانرونـو او اسـاطیري روایاتو کې لیدل کېږي. کوم څه چې په دې مرحله کې زموږ فرهنګـي هویـت او ملي ادب ضرورت ورته لري هغه دا دی چـې بایـد فولکلورونـه د هـر راز روایتـي توپیرونو او اختلافونو باوجود کشف، راټول او په علمـي طریقـه د علمـي څېړنـې لپاره تنظیم او زېرمه شي.

فولکلورونه د راټولولو خپل خاص میتود لري، هغه دا دی چې کله یو متل یـا یـوه لنډۍ له چا څخه اورو او هغه لیکو، نو باید د راوي نـوم، د پـلار نـوم، ټبـر، عمـر، سیمه، د سواد کچه او د ثبت تاریخ هم ورسره ولیکـو، د دې تـر څنـګ بایـد پـه فولکلور کې د راوي د لهجې ټول خصوصیات هم ثبت شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

په افغانستان کې چې تر اوسه د فولکلور په راټولولو کې څومره کار شوی دی، دغه میتود ته هیڅ پام نه دی شوی، خو له نېکه مرغه همت صاحب په خپل کتاب (خپل وطنه، ګل وطنه) کې د متلونو کیسې په علمي او عصري میتود راټولې کړې او تر ډېره بریده یې د فولکلور نړیوال او علمي میتود مراعت کړی دی، زه هیله لرم چې باید په دې برخه کې نور هم دقت وشي او هغه نور خصوصیات هم په پام کې ونیول شي چې له همت صاحب څخه پاته شوي دي.

زما هیله دا ده چې پخوا تر دې چې د پښتو د فولکلوري ژانرونو سیمه ییزې غني زېرمې د راروانو بدلونونو او دودونو په وجه، له هغوی څخه د نویو نسلونو د پردي کېدو له کبله مړاوي او لا درکه شي، باید د ثقافت د سیمې د کارکوونکو په همت، له ورکې او هېرې څخه وژغورل شي.

همت صاحب د خپلې ملي خواخوږۍ په خاطر د افغانستان د معنوي پانګې د بې مزده راټولولو لپاره خپله وطني، انساني او ذمه وارانه ونډه ادا کړې ده، زه دده لپاره اوږد ژوند او د ګران افغانستان د خلکو په خدمت کې لا برې غواړم او د هیواد له زلمیو ثقافتیانو څخه هیله کوم چې د افغاني فولکلورونو په راټولولو، خوندي کولو او ارشیف کولو کې هغه ګټوره او مهمه ملي دنده سر ته ورسوي چې زموږ او زموږ له اسلافو څخه نیمګړې پاتې شوې ده.

و من الله التوفیق

اکاډمسین سلیمان لایق

کابل، د کب ۲۵ نېټه، ۱۳۹۲ ه ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

د متلونو پر کیسو یوه بله کیسه

متلونه د ملتونو د ملي تجربو، عملي نتیجو او فکري نچوړ دی او د خلکـو د خولـو هغه سپېڅلي، پاکي، معنی داري او لویې لویې، خو لنډې لنډې جملې دي چې د ولس د ثقافت، فرهنگ، علم او پوهې د کړووړو ژوندۍ نمونې او د ولسي پوهانو د لوړو افکارو نماینده گان دي.

متلونه د ولسونو د ملي ژبو په بلیغو او فصیحو جملو کې خوندي کېږي او د خپـل فکري او ادبي ارزښت له امله د دې ملتونو د افرادو په سینو او حافظو کـې سـاتل کېږي او بیا خوله پر خوله له یوه نسل نه بل نسل ته لېږدي او خلـک یـې د ورتـه پېښو او حالاتو د تائید یا تردید له پاره وایي.

په دې ترتیب هر متل د پاخه فکر او پخې ژبـې مجموعـه ده چـې د ولسـونو لـه شفاهي فرهنگ سره اړه لري او له کومه وخته چې په دوو وروستیو پېړیو کې پـه نړۍ کې د فولکلور او ولسي کلتور اهمیت ته پوهان متوجه شوي او د راغونـډولو له پاره یې ټولنې او اکاډمۍ جوړې شوې، نو د نورو فولکلوري توکیو تـر څنـگ د متلونو راټولو، لیکلو او خوندي کولو ته هم پام اوښتی دی.

د ملتونو متلونه په کتابونو، رسالو، کېسټونو او نورو کې چاپ او خونـدي شـوي او راز راز تشریحي، تفسیري، تحلیلي او حتی د ملتونو د متلونـو پرتلیـزې څېړنـې شوي او دا قیمتي ملغلرې او الماس خوندي شوي چې د پوهې او استناد غوړونـو ته د قیمتي ملغلرو په توگه وراچول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر ملت متلونه د دوی د خپلو ژبو په چوکاټ کې خپلې ښکلاوې او ځانګړنې لري او له فکري صلابت سره ژبنی سلاست، فصاحت او بلاغت هم لري. پښتو متلونه هم ډېر لرغوني او پخواني دي چې زموږ د نیکونو غوره، قیمتي، تللي، او پخې ویناوې پکښې خوندي شوي او د زمانې په پوړیو کې تر موږ پورې رارسېدلي دي.

متلونه په ټولنه کې د منطق او استدلال له پیدایښت سره سم د منطقي کلیو او پخو فکري لاسوندونو په توګه را منځ ته شوي چې د ګړني ادب یوه خوږه او پخه برخه ده او له زرګونو کلونو راهیسې پر پښتني ټولنه حکومت کوي، د پوهانو او لویانو په سینو کې ساتل شوي او خوله پر خوله رالېږدېدلي دي.

متلونه هر هغه چا چې فکر کولای شوای ویلي دي، لکه د لنډیو غوندې مشخص ویونکی نه لري، د سینو په خزانو کې ساتل شوي او خوله پر خوله رالېږدېدلي دي. متلونه هر وخت ویل شوي او ویل کېږي او د ټولو پښتنو د خولو ملغلري دي چې د خلکو په حافظو او ذهنونو کې خواره واره پراته دي او له موقع سره سم یې وایي او استدلال پرې کوي. متلونه د شکل او عباراتو له پلوه خوندور، لنډ او له فصیحو او بلیغو جملو نه جوړ وي او د فکر له پلوه له موجز او معجز ډول یو لوی او پوخ مطلب پکښې ځای شوی وي.

متلونه له زرګونو کلونو راهیسې په پښتني ټولنه کې ژوند کوي، جوړېږي، خورېږي، هېرېږي او نوي متلونه یې ځای نیسي، دا عملیه همداسې روانه او پښتني فکري ټولنه پرې ودانه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

پښتو متلونه د بڼې له پلوه درې ډولونه لري لکه منثور، منظوم او مسجع متلونه دي چې د ټولو په جوړښت کې د ژبې فصاحت، بلاغت او صلابت په نظر کې دی.

ځو منثور متلونه دا دي:

- که بانجڼ نه خورې، بد مه پرې وایه !
- وانښه د سمې خوري هوا د غره لري.
- د ښو غوښو ښه ښوروا وي.
- تر سره ګټه تود تاوان ښه دی !

ځو منظوم متلونه:

- ارمان به کړې هلکه، بیا به نه مومې ادکه
- من خورم چارک ګټم، بي بي درځم که نه درځم !
- سل روپۍ پور که، د اختر شپه پر کور که
- دوې ګوتې یې تورې کړې، پر ما خوارې یې پورې کړې.

ځو مسجع متلونه:

- ارزان بې علته نه وي، ګران بې حکمته.
- بخت په تنده دی، نه په منډه.
- پر ځمکه سیوری نه لري، پر اسمان ستوری.
- اسان یې په سوو ګټي، میړونه یې په خولو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

متلونه پر دې وېش علاوه نور په زړه پورې ډولونه هم لري چې يو يې هم تمثيلي متلونه دي. دا متلونه يوه موضوع د ډيالوګ په بڼه په خپله غېږه کـې رانغـاړي او اورېدونکي ورجذبوي لکه د يوې ډرامې ننداره چې کوي.

د دې ډول متلونو څو نمونې دا دي:

(۱):

- چېرته ځې؟

- د دښمن کره

- ولې؟

- دوست مې هلته دی.

دا متل هغه وخت ويل کېږي چې يو څوک په بدو کې خپله خور او لور ورکړې وي او بيا يې په پوښتنه پسې ځي.

(۲):

- مورې خرڅوم دي !

- څنګه؟

- داسې چې څوک دې نه اخلي

(۳):

- ابا اوبو يووړ !

- ويل ابا څه کوې چې غاړې غړونه يې يووړل.

(۴):

- اموخته خور ښه دی که ميراث خور؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ویل اموخته خور.

تلمیحي متلونه د متلونو یو بل ډول دی چې د یوې پېښې، یوې واقعې، یوه ځای یا یوې اسطورې ته اشاره پکښې شوې یا یو مشهور نوم پکښې راغلی وي لکه دا متلونه:

- اتڼه وران شي چې امرالدین دې نارې کوي.
- پر پچه وخوت کشمیر یې ولید.
- خوشال خټک، په درنو دروند په سپکو سپک.

په دې لړ کې کیسه ییز متلونه چې اوس ورته د متلونو کیسې هم وایي هغه متلونه دي چې له یوې کیسې نه رازېږېدلي او له یوې کیسې سره تړلي وي. دا متلونه هم ډېر زیات دي او کار هم پرې شوی دی چې ستاسو په لاس کې کتاب هم همدا کیسه ییز متلونه یا د متلونو کیسې دي چې د پښتو ژبې ځوان او هڅاند لیکوال عبدالنافع همت، همت کړی، زحمت یې ګاللی او په لسګونو داسې متلونه یې راغونډ کړي چې له کیسو څخه رازېږېدلي او ده یې د کیسو د رښتینولۍ لـه پاره ډېر زیار ګاللی او له باوري کسانو نه یې راټولي کړي دي.

تر دې وړاندې هم په دې برخه کې کار شوی او د متلونو د کیسو څو مجموعې راغونډې شوي او چاپ شوي دي لکه:

- د متلونو کیسې، دوه ټوکه، ښاغلی ابوالخیر ځلاند.
- د ملغرو امېل، ښاغلی ولي محمد ولي.
- د متلونو کیسې، دوه ټوکه، ښاغلی موسی زی.
- د متلونو کیسې، ښاغلی نصرالله زرمتی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خبره له خبرې پیدا کېږي، ښاغلی علم گل سحر.
دوی ټولو هڅه کړې چې کیسې یې یو له بل سره ورته نه وي او هر یو خپله کیسه او خپل راوي لري.
ما چې د ښاغلي همت کیسې ولوستې، اکثره یې داسي کیسې او متلونه دي چې له پخوا څخه په خلکو کې موجود وو، خو دده راویانو له وروستیو کسانو سره تړلي او نوي کړي یې دي.
دا ډول خوځښت او حرکت له پخوا څخه په فولکلور کې موجود دی چې د فولکوري توکیو د زماني او مکاني پراختیا او خپرېدو په لاره کې ډېره مرسته کوي او عمر یې اوږدوي. مثلا یوه لنډۍ، یو متل یا یو بل فولکوري توکی په کندهار کې جوړېږي او د کندهار اړوندو سیمو نومونه پکښې وي، خو کله چې دا توکی ننگرهار ته ولېږدي نو هلته یې مکاني نومونه وربدل کړي او په نوي محیط کې د نوي ژوند کولو زمینه ورته مساعده شي یا په یوه فولکلوري توکي کې د یوې سیمې یوې مشهورې پېښې ته اشاره شوې وي، خو کله چې بل ځای ته ولېږدي هلته د هغې سیمې یوه مشهوره واقعه ورسره وتړله شي او په دې توگه له نوي محیط سره اشنا شي یا په یوه همداسي فولکلوري توکي کي یو مشهور او سیمه ییز نوم راغلی وي، په بل ځای کې دا نوم په بل مشهور نوم واوړي او د دې توکي ژوند اوږد کړي، دا ځکه چې فولکوري توکي شفاهي ژوند کوي او له محیطي بدلونونو سره یې ژوند تجدید او اوږدېږي.
د همت صاحب په دې اثر کې راغلې د قاضي غلام متل ۶۴ کاله وړاندې اروانښاد استاد محمدگل نوري په (پښتو متلونه) نومې کتاب کې خوندي کړی او قاضي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غلام په خپله د امیر شېرعلي خان د واکمنۍ پر وخت تېر شوی او همت صاحب دا کیسه په ۱۳۸۹ ه ش کال کې ثبت کړې ده چې په دې ترتیب دې متل تقریبا یو نیم سل کاله عمر کړی او د روایاتو تجدید اوږد عمر وربخښلی دی.
(انا مړه تبه یې وشلېده). دا هم یو مشهور متل دی چې کیسه یې ځای پر ځای فرق کوي او محیطي تړاوونه پیدا کوي. د (انځر او غوښه) کیسه په بېلابیلو ځایونو کې بېلابېل روایات لري، دا کیسه د چای او هندوانې د تضاد په بنه هم ده او د نورو متضادو خوړو په باب هم ویله کېږي. همدا راز چې بدګرځي، بد به پرځي متل هم ډېر ډولونه او ډېرې کیسې لري.
(که بدي نه کړې بدې چارې، بدی به چا واژه بې لارې) دا له نیکي بدي فولکوري کیسې سره تړلی متل دی چې ډېره په زړه پورې کیسه ده.
یا:
کرمیه چې غم نه وي ته غم راړوې، کرمیه په لم غوټه سپرو واوړې. د پتې خان او رابیا د کیسې سره تړلې ناره ده چې د متل بڼه یې غوره کړې ده. اکرم خان د دې کیسې یوبدماشه کردار دی چې د پتې خان ناسکه ورور دی، اوس چې هر څوک ده ته ورته کارونه کوي دا متل ورته ویل کېږي.
په همدې ترتیب که د دې اثر د نورو کیسو په باب په خوره وره پښتونخوا کې پلټنه وشي ګڼ او سره بېل روایتونه به یې ترلاسه او تنوع به یې زیاته شي.
همت صاحب د خپل کار له پاره د فولکور ټولونې له عصري اصولو او آرونو څخه کار اخیستی دی، لومړی یې متل راوړی، بیا یې تړلې کیسه په مشرح ډول راوړې، ورپسې یې د دې متل او کیسې د ویلو سیمې ښودلي او په پای کې یې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل راوي نوم راوړی او د کیسې د ثبت تاریخ او نېټه یې هم ښودلې ده. تر دې وروسته که هر څومره روایتونه ثبتېږي هغه به د دې متل د زماني او مکاني پراختیا له امله وي، نه د یو بل درد له پاره.

له نېکه مرغه اوس پر متلونو باندې د څېړنې نورې لارې هم پرانیستل شوي دي، په دې لړ کې زما مخې ته (د متلونو په لار) نومې کتاب پروت دی چې ښاغلي فرهاد علي وسیم یوسفزي لیکلی او په ۲۰۱۰م کال د خیبر پښتونخوا له مردان نه خپور شوی دی. ده په خپل کتاب کې د متلونو د پیدایښت زمینې څېړلې چې د متلونو تر کیسو یې د څېړنې زمینه لړ پراخه ده او د هر متل د پیدا کېدو تعبیر او تفسیر کوي.

همدا راز (متلي بابا) یو بل کتاب هم زما مخې ته پروت دی. په دې کتاب کې لنډې کیسې لیکل شوي چې د هرې کیسې سرلیک یو متل دی او کیسه د متناظرو متلونو په راوړلو سره خوندوره شوې او په دې ترتیب په هره کیسه کې په لسهاوو نور متلونه راغلي دي.

د همت صاحب پر کتاب باندې تبصره کې مې د دې کتابونو یادونه ځکه وکړه چې همت صاحب د خپل کتاب په لیکلو کې ډېر زیار ګاللی او د متلونو په ملغلرو کې یې پخه لاره موندلې او زړه ته یې ورننوتلی دی، دی کولای شي چې پر متلونو خپل کار ته دوام ورکړي او د پښتني متلونو نورې زمینې هم وڅېړي، ویې څېړي او په دې لاره کې نوي دګرونه فتح کړي.

د همت صاحب د لیک ژبه ښه او روانه ده، خو تر ډېره بریده یې هڅه کړې چې په کندهارۍ لهجه یې ولیکي. په فولکوري څېړنو کې د یوې لهجې کارول عیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه دی، خو په دې شرط چې گونکې برخې یې په معیاري ژبه تشریح شي او خصوصا کله چې لهجه ژبدودیز ورانی پېښوي او گرامري قاعدې ماتوي بیا نو عامه ژبه کارول په کار ده.

دردونه ډېر دي، خبره پر بله را نه ولاړه، بیرته راځم د همت صاحب همت او دده (خپل وطنه، گل وطنه) کتاب ته چې په فولکوري څېړنو کې د خاص ارزښت او مقام وړ دی، زه په خپل وار مبارکی ورکوم او نور بریالیتوبونه یې غواړم.

په درنښت

څېړندوی حبیب الله رفیع

د افغانستان د علومو اکاډمۍ سلاکار

۲۴/ ۹/ ۱۳۹۲ ه ش کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

انځر او غوښه بد نه سره وړي، ملنګ له منځه وړي

وايي چي يو ملنګ د کلي تر څنګ په کوډله (جونګړه) کي اوسېده. دی به هر ماځيګر کلي ته راته او خير به يې ټولاوه. يوه ورځ يوه کور لږ پخه کړې غوښه ورکړه، ملنګ غوښه واخيسته او په کچکول کي يې واچوله، وروسته يوه بل کور لږ تازه انځر ورکړه، ملنګ انځر هم واخيسته او له غوښي سره يو ځای يې په کچکول کي واچول، کچکول يې غاړي ته واچاوه او خپلي کوډلي ته ولاړ.

کله چي ماخوستن سو، نو ملنګ اول غوښه او ورپسې يې انځر وخوړل. نيمه شپه وه چي پر نس يې درد سو، درد يې وار په وار پسي ډېرېده چي اخير بيخي له ولاړو ولوېد. شپه تېره سوه، په سبا ملنګ کلي ته نه ورغی او ورځ تېره ی په خپله کوډله کي پروت و.

ملنګ په کلي کي يو انډيوال درلود چي کله به يې ملنګ کور ته ورته او کله به دی د ملنګ کوډلي ته ورته او د زړه خواله به يې سره کول. د انډيوال يې پام سو چي ملنګ نن کلي ته نه دی ورغلی، په زړه کي يې وروګرځېده چي ملنګ ته خامخا يو څه ورپېښه ده چي نن کلي ته نه دی راغلی، هغه و چي د ملنګ د پوښتني لپاره روان سو.

کله چي د ملنګ کوډلي ته ور ننووت، نو ګوري چي ملنګ ناروغه پروت دی او د ګېډي له درده اړخ پر اړخ کېږي. انډيوال وپوښتل چي ملنګ پاچا څه دي خوړلي دي چي پر نس دي درد دی؟ ملنګ ورته وويل چي انځر او غوښه مي خوړلي دي، انډيوال يې وويل: بس بس پوه سوم، همدې انځرو او غوښي ناروغه کړی يې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاشکي انځر او غوښه دي یو ځای نه وای سره خوړلي، انځر او غوښه خو تر خپل منځ بد سره وړي. ملنگ په زګېروي ورغبرګه کړه: نه داسي خبره نه ده، که یې بد سره وړلای نو په کچکول کي به یې جنګ سره کړی وای، انځر او غوښه بد نه سره وړي، ملنگ له منځه وړي.[1]

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک د کومي دسیسې او توطیې قرباني سي یا د مشکل اصل عامل یو شی او خلک بل څه فکر کوي نو خلک دا متل وایي.

[1]: دا کیسه مي په کوچنیوالي کي له خپل پلار څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوړه خیشته میشته کړي، منت پر تناره کړي[1]

وایي چې پر یوې مور خپله لور ډېره گرانه وه او خورا یې نازوله، مېره به یې ورته ویل چې دې نجلۍ ته اوس لا د کور لږ کار په لاس ورکوه چې زده یې کړي، سبا چې پېغله سي او د مېړه کور ته ولاړه سي نو هیڅ کار به یې نه وي زده، ښځې یې دا خبره نه ورسره منله ویل به یې چې دا دی زه ټول کارونه کوم، څه ضرورت دی چې دا کار وکړي.

میاشتي او کلونه تېر سول او نجلۍ پېغله سوه، ښځې به د کور ټول کارونه خپله کوله، خو لور ته یې هیڅ کار په لاس نه ورکاوه. مېړه یې ورته وویل چې اوس نجلۍ پېغله سوې ده، باید چې د کور له کارونو سره بلده سي، همدا یې وخت دی چې ځیني کارونه په لاس ورکړې، سبا چې د مېړه کور ته ولاړه سي کارونه به

[1]: دلته (خیشته میشته) د گرامر له مخي تکراري ترکیب نه دی لکه کورمور، هلک ملک، سړی مړی، بلکي د ډوډۍ لپاره د اوړو چمتو کولو یوه ځانگړي پړاو ته اشاره ده. په کندهار او شاوخوا ولایتونو کـي هغه ډوډۍ چې پر تبخي (تبۍ) پخېږي اوړه یې په دوو پړاوونو کي چمتو کېږي. لومړي پړاو تـه یـې (اغږل) یا (اخښل) وایي. په دې پړاو کي له اوړو سره یوازي اوبه او مالگه گډېږي او د کاشین یا تالۍ سر په ړینگي (د اوړو دسترخوان) یا ټغر تړل کېږي. یو یا دوه ساعته وروسته له همدې خیشته کړیـو اوړو سره نوري اوبه هم گډېږي، کله چې اوړه ښه سره گډ سي په سوکانو کلک کلک وهل کېږي چې پاخه سي، لکه د دېوال لپاره چې خټه پخېږي دغسي اوړه هم په سوکانو وهل کېږي چې کلک او پاخه سي.
د اوړو چمتو کولو دې پړاو ته (میشتېدل) یاني په سوکانو وهل وایـي. د اوړو اغـږل اسـانه کـار دی او خاص مهارت نه غواړي، خو مشتېدل خاص مهارت غواړي چې دا پړاو د ډوډۍ پر پخولو خورا ډېر اغېز لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه کوي؟ ښځي به ورته ویل چي خیر دی اوس لا زه ځوانه یم او کار کولای سم، پر پړده چي یو څو ورځي هوسا تېري کړي، که د مېړه کور ته ولاړه هسي هم کار ته مجبوره ده.
د نصیب کارونه دي نجلۍ واده سوه او د خسر ګنۍ د کور ټول کارونه ور دغاړي سوله، خواښي چي به يې هر کار په لاس ورکړ د دې به نه و زده، د نجلۍ د بې کارۍ او ټمبلۍ اوازه په ټوله خسرګنۍ کي خپره سوه، د نجلۍ په باره کي د ښځو خبري ورځ په ورځ ډېرېدې، آن دا چي داسي وخت هم راغی چي ښځو به مخامخ پېغورونه ورکول. خواښې يې مجبوره سوه چي د کور نور کارونه په خپله وکړي، دې ته يې یوازي ډوډۍ پخول وروسپارله، ورته وې ویل چي لومړی ډوډۍ پخول زده کړه بیا به نور کارونه هم په لاس درکړم.
څرنګه چي نجلۍ تر دې مخکي ډوډۍ نه وه پخه کړې ، نو تل به يې ډوډۍ سوځلې، بلمنګه (بې مالګي) تروه او یا پتیره به وه. نجلۍ به د ځان خلاصولو لپاره ډول ډول پلمې جوړولې، کله به يې ویل چي اوړه خراب دي، کله به يې ویل چي بوټي لانده دي او کله به يې ویل چي تنور خراب دی.
یوه ورځ يې مېلمانه درلودل، کله چي نجلۍ اوړه میشتول (لندول) نو خواښي يې ورته وویل چي لوري دا اوړه دي ډېر خیشته میشته کړي دي، سمه ډوډۍ نه ځني پخېږي، خو نجلۍ يې خبره و نه منله او له هماغه اوړو څخه يې ډوډۍ پخه کړه. مېلمنو ته چي يې راوړه، نو نیمه اومه او نیمه سوځلې وه.
د نجلۍ خواښې او مېړه د مېلمنو په مخ کي سخت وشرمېدل، خو هغه مهال يې څه و نه ویل. کله چي مېلمانه ولاړل، نو مېړه يې پر نجلۍ سوټې راواخیست او

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسي سخته يې وډبوله چي پوستکي يې ورواړوله، ويل يې کوچنۍ خو نه يې، ته به کله ډوډۍ زده کوې، دا هم ډوډۍ ده چي تا پخه کړې ده؟ ته خو په شرم نه پوهېږې، د مېلمنو په مخ کي دي زموږ پزه راپرې کړه.

نجلۍ چي هم خوږېدله او هم شرمېدله د ځان خلاصولو لپاره دا پلمه جوړه کړه چي تنور خراب دی. خواښې يې زوی ته مخ ورواړاوه او ورته ويې ويل: زويه تنور سم دی، اصلي خبره دا ده چي اوړه يې سم نه وه اغږلي. بيا يې خواښي په لغاز او پېغور وويل: دا ټمبله تل بېځايه پلمې کوي، اوړه خيشته ميشته کړي، منت پر تناره کړي.

يادونه: دا متل د کندهار او جنوبي پښتونخوا په ښځمنو کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو څوک په تېره بيا ښځه ټمبله او يا بې کفايته وي، غواړي چي خپله بې کفايتي پټه کړي او ددې هدف لپاره خپله ملامتيا پر اسبابو او وسايلو ور اچوي، نو نوري ښځې دا متل وايي.[1]

---

(۱) دا کيسه مي په (۱۳۹۰ ش) کال د ليندۍ د مياشتي پر اوومه نېټه د کندهار ولايت، ارغنداب ولسوالۍ د (ده سبزي) کلي له يوې سپين سري ښځې څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشه اشه بابا اشه، قاضي غلام [1] غوندي غمخور لرې

وایي چي یوه ورځ قاضي غلام له محکمې څخه کور ته روان و، گوري چي د سماوار مخ ته یو خر تړلی او خورا دروند بار پر تړل سوی دی. د قاضي غلام زړه پر خره وسوځېد او پوښتنه یې وکړه چي دا خر د چا دی؟ یو چا ورته وویل چي خاوند یې په سماوار کي ناست دی. قاضي غلام د خره خاوند را وغوښت او ورته ویې ویل چي ولي ظالمه ! خپله په سماوار کي ارام ناست یې او خر بېچاره دي دومره په تکلیف کړی دی؟ که وایې چي د بار لپاره وي دا هم سمه خبره ده، اوس خو دي خر بې ضرورته په تکلیف کړی دی.

د خره خاوند بې ځوابه پاته سو او سترگي یې کښته واچولې. قاضي غلام پولیسو ته وویل چي دی ونیسئ، د خره بار پر واچوئ او خره ته شپیشتي

[1] قاضي غلام محمد چي په قاضي غلام سره شهرت لري په کندهار کي یو ډېر عادل شخصیت تېر سوی دی. دی دومره عادل قاضي و چي دده له لاسه خلکو پر حیواناتو هم ظلم نه سوای کولای. اوس هم په کندهار ښار کي یوه کوځه دده په نوم یادېږي چي (قاضي غلام دانه) یې بولي. دده د عدل او انصاف په باب په کندهار کي خورا ډېري کیسې ویل کېږي.
قاضي غلام محمد د امیر شېرعلي خان د پاچهۍ په وخت کي ژوند کاوه او پر عدالت سربېره یې په علم کي هم ډېر شهرت درلود، ان دا چي نامتو عالم او سیاستوال علامه سید جمال الدین افغان به یې کورته راته. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(ریشقه) ور واچوئ، کله چي خر موړ سو نو بیا له سړي څخه بار لیري کړئ.
پولیسو هم سړی را ونیو او د خره بار یې پر واړاوه. څرنگه چي بار درون و، نو د سړي مخ سور واوښت او خولې پر راماتي سوې.قاضي غلام ورته وویل چي څنگه اوس خو پوه سوې چي بار څومره درون او څومره ځوروونکی دی؟
کله چي سړي توبه وایسته، نو قاضي غلام ورته وویل چي اوس ځه ولاړ سه، خو پام دي وي چي بیا پر خره ظلم و نه کړې. په خلکو کي اوازه گډه سوه چي قاضي غلام یوه سړي ته له خره سره د ظلم په وجه داسي سزار ورکړه، تر دې وروسته د کندهار خلکو انسانان خو څه کوې چي له ډار او وېري یې پر حیواناتو هم ظلم نه سوای کولای.
یوه ورځ یو سړی له خپل بار کړي خره سره کندهار ښار ته ولاړ، تر یوه څه مزله وروسته خر یو ځای ودرېد، خاوند چي یې هر څومره اشه اشه ورته وویل خر بیا هم له ځایه و نه ښورېد، سړي له ډاره خر په لښته نه سوای وهلای، ویل داسي نه وي چي پولیس مي ووینې او قاضي غلام را خبر کړي، اخر یې په کنایه او لغاز خره ته وویل : اشه اشه بابا اشه، قاضي غلام غوندي غمخور لرې.[1]
یادونه: دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک له کومي ستونزي سره مخ سي او مقابل لوری یې په ظاهره کمزوری، خو د

(۱) دا کیسه مي په (۱۳۸۹ ش) کال د جدي د میاشتي پر دوولسمه نېټه له ښاغلي سید عبدالحي اغا څخه په موبایل کي اورېدلې ده. ښاغلی عبدالحی اغا د کندهار ولایت، ارغنداب ولسوالۍ د ناگان د کلي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردې تر شا د کومې غښتلې قبیلې، شخص یا حکومت ملاتړ ولري، نو خلک د خپلې ناوسۍ ښوولو لپاره دا متل تېروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انا مړه سوه تبه يې وشکېده

وايي چي يوه بوډۍ له ډېره وخته راهيسي ناروغه او تل به يې تبه وه، هر څومره دارو درمل چي يې وخوړل جوړه نه سوه. يو چا ددې بوډۍ لمسيانو ته وويل چي انا مو په صندلۍ کي پټه کړئ چي ښه خوله وکړي، که خدای کول همدا خوله يې جوړوي. کله چي لمسيانو انا ته د خولې وويل نو انا ويل زه اوس هم د تبې له لاسه سوځم او تاسي خوله راکوئ؟ لکه چي وژنئ مي که څنگه؟ لمسيانو يې ډېري زارۍ ورته وکړې چي دا کار ستا په خير دی، په دې ډول جوړ بېږې، نيم ساعت تکليف پر ځان تېر کړه د تل لپاره به جوړه سې، لنډه دا چي انا يې په دې ډول علاج راضي کړه.

لمسيانو يې انا په صندلۍ کي ښه پټه کړه، دوی د صندلۍ د تلتک (بړستن) پر څنډو کښېناستل چي هم صندلي يخه نه سي او هم انا له صندلۍ څخه را و نه وځي.انا ډېري نارې وکړې چي د خدای لپاره مړه سوم ايله مي کړئ ، خو لمسيانو يې ويل مه يې ايله کوئ. انا يو څو دقيقې چيغې وکړې، خو وروسته ارامه سوه. لمسيانو سره وويل چي انا ارامه سوه. مشر لمسي يې وويل چي په زوره خبري مه کوئ چي انا ويده سي، دا ډېر وخت دومره ښه نه وه ويده سوې. بس انا يې همداسي په صندلۍ کي پرېښوول او دوی بلي خوني ته ولاړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې د ډوډۍ وخت راغی، نو يو لمسی ورغی چې انا راويښه کړي، گوري چې انا لکه بانجڼ تکه شنه اوښتې او وختي لا مړه سوې ده. لمسيان يې حيرانۍ واخيستل چې مور، خو ويل انا به په دې ډول جوړه سي دا خو مړه سوه. يو لمسی يې ولاړ چې گاونډيان خبر کړي او نور لمسيان يې سر ته کښېناستل.

په دې وخت کې د انا کوچني لمسي د انا پر تندي لاس کښېښود او مشر ورور ته يې په خوشالۍ وويل: لالا ! د انا تبه وشکېده، دا دی ته يې وگوره بدن يې يخ دی. مشر ورور ته يې درد ورغی او کشر ورور يې يوه کلکه چپلاخه (څپېړه) وواهه او په درد يې ورته و ويل: بدبخته د انا تبه نوره څه کوو؟ انا مړه سوه او ته وايې چې تبه يې وشکېده؟

يادونه:
دا متل په ډېرو پښتني سيمو کي ويل کېږي. کله چې يو کار په ډېري ستومانۍ او سترِيا پای ته ورسېږي او نور نو خلک نه غواړي چې پر دې موضوع بحث کوي، نو دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کي له خپلي مور څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

افسوس شالماره ([1]) پای دي پر ټنډه خره تمام سو

وايي چي يو سوداګر به تل په کندهار کي د شالمار مېلې ته ورته او خورا ښې خاطرې يې څني درلودې. په دې وخت کي سوداګر د کاروبار لپاره هندوستان ته ولاړ او څو کاله هلته پاته سو، کله چي بيرته کندهار ته راغی نو شپې او ورځې يې شمېرلې چي کله به د شالمار د مېلې وخت راسي چي دی ورسي. هغه و چي د مېلې وخت راغی او سوداګر په پخواني شوق او مينه د شالمار مېلې ته ولاړ، ګوري چي د شالمار مېله ځای ډېر کوچنی سوی دی، نه هغه لوبي او ساعتېرې سته او نه هم د پخوا په شان ډېر ځوانان ليدل کېدل، يوازي يو څو هلکانو په يوه خړ ميدان کي د (ټنډه خره) [2]نومي لوبه کوله. سوداګر ډېر خوابدی سو، تر خوله

---

[1] (١) شالمار يا شاليمار په کندهار کي يوه تاريخي مېله ده چي د لوی احمدشاه بابا په وخت کي شـروع سوې او اوس يې پايځوړ (پاته برخه) د بابا صاحب مېله نومېږي. بابا صاحب د کندهار ښار شمال ته د يوه صوفي شخصيت زيارت دی. دا زيارت په (لنګر) نـومي کلـي کـي جـوړ سـوی چـي د ارغنـداب ولسوالۍ مرکز دی. څرنګه چي د باباولي زيارت هم په دې کلي کي دی، نـو خلـک اوس دا کلـی بابـا صاحب بولي. پخوا به د شالمار مېله څلوېښت ورځې روانه وه چي په نوروز کي به شروع پيل او بيا به يې څلوېښت ورځې دوام کاوه.

[2] (٢) (ټنډه خره) يوه ولسي لوبه ده چي په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي رواج لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې سوړ اسوېلی وخوت او ويې ويل: افسوس شالماره پای دي پر ټنډه خره تمام سو. (۳)[1]

يادونه: دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو کار، يو ارزښت او يا يو شخص له خپل برم او عظمت څخه ولوېږي او يا د خلکو په نظر کي سپک سي، نو خلک د افسوس په ډول دا متل وايي.

(۳) دا کيسه مي د (۱۳۹۰ ش) کال د وري د مياشتي پر پنځمه نېټه په کابل کي لـه ښـاغلي فضـل احمد اغا څخه اورېدلې ده. دی د کندهار ولايت، ارغنداب ولسوالۍ د ناګان د کلي اوسـېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوښان بېګار بدله، ګيدړه هم ځغاسته، ويل پوښتنه نسته

پخوا چي موټر نه و، نو حکومت به د کار لپاره اوښان، فيلان، اسان، خرونه او نور هغه حيوانان بېګارول[1] چي بار يې وړای سوای. يوه ورځ حکومت اوښان بېګار کړي ول، عسکرو چي به هر ځای اوښ ليده، نو هغه به يې نيوه او کار ته به يې استاوه.

ځنګلي او کورني اوښان ډېر وارخطاول، که څه هم حکومت اوښان بېګار کړي ول، خو ټول حيوانان وېري اخيستی و، ويل داسي نه وي چي حکومت د اوښانو سره دوی هم بېګار کړي، لنډه دا چي په سمه، غرونو او ځنګلونو کي منډې تړړي شروع وې، هر حيوان هڅه کوله چي ځان يو ځای پټ کړي.

يوه ګيدړه هم ډېره وارخطا وه او منډېې وهلې، يو چا پوښتنه ځني وکړه چي ګيدړي خدای دي يې خير کړي، ولي دومره وارخطا يې؟ ګيدړي ورته وويل چي حکومت اوښان بېګاروي. سړي په خندا ورته وويل: حکومت خو اوښان بېګاروي، ته ولي داسي وارخطا يې؟ ګيدړي په ناهيلۍ او نا اميدۍ ورته وويل: هی وروره، نه قانون سته او نه پوښتنه، بس ګډوډي ده، داسي نه وي چي يو څوک حکومت ته ووايي چي دا هم د اوښ بچی دی، په دې ګډوډۍ کي يې په چا سپينوې چي زه د اوښ بچی نه، بلکي ګيدړه يمه.

[1] : کله چي حکومت له مزدورۍ او امتياز پرته په زور يو څوک يا د هغه موټر يا بله وسيله کار ته بـوځي بېګار بلل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړي ته خندا ورغله او پر خپله لاره ولاړ، څو گامه وروسته یو سړی په مخه ورغی، ویل خدای دې خیر کړي ولي خاندې؟ سړي د گیدړي کیسه ورته وکړه، له دې پېښې وروسته چي به کوم سړی بېځایه وارخطا و، نو خلکو به ویل چي: اوښان بېگار بېدله ، گیدړه هم ځغاسته ویل پوښتنه نسته.

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک ډارن یا بېځایه وارخطا وي، نو خلک دا متل وایي. ([1])

[1]) دا کیسه مي په (۱۳۶۶ ش) کال له ښاغلي مولوي عبدالعلي صاحب څخه اورېدلې ده. دی اصـلا د هلمند ولایت د نوزاد ولسوالۍ و چي هغه مهال د جنوبي پښتونخوا د پنجپای یا محمد خېلو په کیمپ کي اوسېده او د عبدالله بن مسعود (رض) په مدرسه کي د عربي ژبي استاد و. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوبه په اوبو، شيدې په شيدو

وايي چي يوه سړي به په شيدو کي اوبه گډولې او بيا به يې په بازار کي خرڅولې. يوه ورځ يې شيدې خرڅي کړې، پيسې يې په هميانۍ (د پيسو کڅوړه) کي واچولې او کور ته روان سو. په لاره کي يې گرمي وسوه او خولې پر راماتي سوې، هم هلته نژدې يوه سيند ته ورغی چي پکښي ولمبېږي او گرمي يې ورکه سي. هغه و چي کالي يې وايستل او سيند ته ورولوېد. په دې وخت کي يوه بيزو راغله، د پيسو کڅوړه يې واخيسته او د سيند پر غاړه يوې ونې ته وختله.

سړي چي هر څه چيغي وکړې چي له بيزو څخه د پيسو کڅوړه واخلي خو گټه يې و نه کړه. بيزو د پيسو کڅوړه خلاصه کړه او پيسې يې راوايستلې، يوه روپۍ به يې د سيند اوبو او بله به يې پر وچه را اچوله، په همدې ډول يې ټولي پيسې له ونې څخه راواچولې.

کله چي سړی له سيند څخه راووت نو هغه پاته نيمي پيسې چي بيزو د سيند پر غاړه اچولي وې بيرته راواخيستې، خو ډېره خواشينی و، ويل نيمي پيسې مي له لاسه ووتې. په دې وخت کي يې د ځان خوشالو لو لپاره له ځان سره وويل: څه خير دی، ما خو هم په شيدو کي نيمي اوبه گډې کړې وې، د ابو پيسې ابو يووړې او د شيدو پيسې راپاته سوې، بيا يې وويل: اوبه په اوبو، شيدې په شيدو.[1]

---

[1]: دا کيسه مي د ۱۳۹۲ه ش کال ليندۍ د مياشتي پر نهمه نېټه له لعل بادشاه خيالي څخه په ټيليفون کي اورېدلې ده. ښاغلی خيالي د خيبر پښتونخوا مردان سيمي، خيال اباد د فارم کورونـو اوسـېدونکی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل په خیبر پښتونخوا په تېره بیا مردان کې ډېر ویل کېږي. کله چې گټه او تاوان سره پرتله او وروسته یو څه گټه ورته پاته سي نو د ځان ډاډه کولو او خوشاله کولو لپاره دا متل تېروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بد ورور په بده ورځ په کار ېږي

وايي چي د يوه طالب ورور لمونځ نه کاوه، طالب چي به هر څومره نصحيت ورتـه کاوه ورور يې خبره نه منله. طالب به هره ورځ مورته ويل چي دا زما ورور ډېر بـد سړی دی، يو توری لمونځ نه کوي. مور به يې هم ډېر نصـيحت ورتـه وکـړ چـي زويه لمونځ کوه، زوی به يې هغه گړی ښه ورته وويل، خو بيا به يې هم لمونځ نـه کاوه.

يوه ورځ د طالب له يو چاسره جنگ سو، مخالف لوری يې ډېر پر زورور و، طالـب يې را چپه کړ، يو غټ سوټی يې ورته ونيو او داسي کلک يې واهه چي نـارې يـې ټول کلي اورېدلې. دطالب ورور له ليري وليدل چي ورور يې يوچا را غوځـارکړی او ډبوي يې.

بس ده هم سمدلاسه ور وځغاسـتل او هغـه نفـر يـې راونيـو، سـوټی يـې ځنـي واخيست او ښه يې وډباوه. طالب چي راپورته سو او ورور يې وليد، نو له خپل ورور څخه ډېر خوشاله سو، له ځان سره يې وويل: هر څوک يو ځای لري ، بد ورور په بده ورځ په کار ېږي.

يادونه: دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي چا ته خپل ورور يا کوم بل خپل بد و ايسي او د ښو هيله يې ځني پرې سي، بيا که

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

نوموړی شخص ده غوندي د بد شخص مخه ونیسي یا په بده ورځ په ښه ورســي، نو دا متل وایي.[1]

---

(۱) دا کیسه ښاغلي معلم عبدالاحد سرتیف د (۱۳۸۹ ش) کال د لیندۍ د میاشتي پر اوولسمه نېټه په ایمیل کي رالېږلې ده. دی د کندهار ولایت، ارغسان ولسوالۍ د (سرتیف کلا) کلي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې عقل سړی یې دومره په بل نه کوي لکه په ځان

وایي یوې کونډې دوه زامن درلودل چې په ډېر تکلیف او خواریو یې لوی کړي وو، کونډې یوه ټوټه ځمکه هم درلوده او د کور ټوله گوزاره یې په همدې ځمکه کوله، کله چې د ځمکو د حاصلاتو وخت سو، نو دومره ډېر ملخ راپیدا سول چې د اسمان مخ یې پټ کړ.
ټول خلک ځمکو او باغونو ته ولاړل چې له خپلو ځمکو څخه ملخان وشړي. د کونډې زامن چې خبر سول نو د پلار ټوپک یې راواخیست او د خپلي ځمکي خوا ته روان سول، کله چې هلته ورسېدل، نو گوري چې ملخانو یې نیم فصل خوړلی دی، د کونډې زامنو ته سخت درد ورغی، یوه ورور یې لښته راواخیسته او څو ملخان یې مړه کړل، په دې وخت کي یې یو ملخ څو واره په لښته وواهه خو ځني خطا به سو، اخیر یې ټوپک راواخیست او پر ملخ یې څو ټکان وکړل، خو ملخ بیا هم ځني خطا سو، په دې وخت کي هغه ملخ راغی او د ورور پر ځیگر (ټټر) یې کښېناست، د کونډې زوی خپل ورور ته اشاره وکړه چې دا دی ملخ زما پر سینه ناست دی، هغه هم ټوپک ورته سم کړ چې ډز سو خپل ورور یې وویشت. کونډه چې خبره سوه، نو په چیغو چیغو یې ژړل. کله چې خلک راغلل او د پېښې پوښتنه یې وکړه نو یوه سړي د خپلو سترگو لیدلی حال ورته ووایه، په دې وخت کي یوه سپین ږیري وویل: بې عقل سړی یې دومره په بل نه کوي لکه په ځان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کې ډېر ویل کېږي. کله چې يو څوک په خپله ګټه او تاوان نه پوهېږي او د ګټې پر ځای ځان ته تاوان ورسوي، نو خلک دا متل وايي. [1]

---

(۱) دا کيسه مې د (۱۳۸۸ ش) کال د ورې د مياشتې پر لومړۍ نېټه له ښاغلي عبدالحي څخه چې په حاجي لالا شهرت لري اورېدلې ده. دی د کندهار ولايت، ارغنداب ولسوالۍ د لويي منارې د کلي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بن که له کوچو هم جوړه سي، خواره دي سي

یوې ښځې ته به تل خپل مېړه ویل چې زه بله ښځه کوم، خو د دې زړه ته نه لوېده چې مېړه دې بله ښځه وکړي، هغه و چې په ډېره بې پروایي به یې مېړه ته ورغبرگه کړه: خدای دې تا دومره نر کړي چې همدا نن بله ښځه وکړې. کله چې به سړي د بلې ښځې نوم یاد کړ نو دې به همدا یوه خبره ورته کوله.
څو کاله تېر سول، خو ښځې اولاد پیدا نه کړ، میړه یې غوښتل چې د اولاد لپاره بله ښځه وکړي ، پخوا به یې په ټوکو ویل چې بله ښځه کوم، خو اوس یې رښتیا غوښتل چې بله ښځه وکړي، آن دا چې پټ پټ یې پوښتنې کولې چې ځان ته نجلۍ خوښه کړي. ښځه چې د مېړه په نیت پوه سوه، نو ډېره وارخطا سوه، کله چې به یې مېړه وویل چې بله ښځه کوم، نو د دې ښه به والوته، اوس یې نو نه هغه د پخوا زړه ورتوب پاته و او نه بې پروایي.
ښځې به شپه او ورځ له ځان سره دا فکر کاوه چې که مېړه یې بله ښځه وکړي د دې به څه حال وي؟ کله به یې ویل چې بن په ما هیڅ هم نه سي کولای، کله به وېري واخیسته چې که بن یې پیدا کړه، نو ژوند به یې ډېر تریخ سي. اخیر یې له ځان سره وویل چې مېړه یې نن وي که سبا بله ښځه کوي، ښه به دا وي چې دا اوس لا له بني سره ځان عادت کړي، هغه و چې کوچې (کوچ) یې راواخیسته، یوه ناوکۍ (نانځکه) او یو زوم یې ځني جوړ کړل، پر ناوکۍ یې د خپلې بني او پر سړي یې د خپل مېړه نوم کښېښود، په ناوي او زوم یې ښایسته کالي واغوستل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګ پر ځنګ يې سره کښېنول، ځای يې داسي ورجوړ کړ لکه د دوی آئينه مصحف چي وي، چمبه (دايره) يې راواخيسته او بدلي يې ورته شروع کړې، بس داسي يې وګڼل چي دا زومګی په رښتيا د دې مېږه او ناوکۍ يې بن ده.
په دې وخت کي يې تر خوله يوه لويه چيغه ووته، دايره يې له ځمکي وويشته، د کوچو ځخه جوړه سوې ناوکۍ يې په لاس کي سره ومروړله او په درد يې ورته وويل: بې شرمي تا بل سړيپيدا نه کړ چي زما له مېږه سره دي واده وکړ؟ ته نه وې خبره چي دا سړی زما غوندي ځوانه او ښايسته ښځه لري؟ ستا څه خيال و چي ته به زما له لاسه پر ارامه ژوند وکړې؟ ته ودربېږه زه به اوس درسره جوړه سم. له دې سر ه سم يې د کوچو ناوکۍ راواخيسته او اور ته يې واچوله، کله چي ناوکۍ په اور کي ښه ويلي سوه، نو دې له ځان سره په خندا وويل: بن که له کوچو ځخه هم جوړه سي، خواره دي سي.
يادونه:

دا متل د کندهار او جنوبي پښتونخوا په ښځو کي ډېر ويل کېږي. کله چي يوه ښځه د بني ځيني ښه اړخونه وايي او يا يې هدف دا وي چي ځيني ښې بني هم سته، نو بله ښځه چي له دې نظر سره جوړه نه وي، دا متل وايي.[1]

[1] (۱) دا کيسه مي په (۱۳۸۵ ش) کال له خپلې مېرمني ځخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکه دا دي لا بله سپکه !

وايي چي يو چا خپل کور ته مېلمانه رابللي ول، په رابلل سويو مېلمنو کي د يوه مېلمه پزه بادو خوړلې وه. کوربه يو زوی درلود چي په سر پک او خورا فسادي او شوخ و. تر مېلمستيا مخکي کوربه زوی ته وويل چي بچيه په مېلمنو کي د يوه مېلمه پر پزه دانه را ختلې ده، پام دي وي چي ډېر ورته و نه گورې، ځکه چي مېلمه شرمېږي او زموږ نوم بدېږي.
هلک هم هغه دم ورسره ومنله، خو کله چي مېلمانه راغلل، نو هلک ورغی چي روغبړ ورسره وکړي. کله چي يې پر هغه مېلمه سترگي ولگېدې چي پزه يې بادو خوړلې وه، نو پلار ته يې مخ راواړاوه او په لوړ اواز يې وويل: پلاره تا خو ماته ويلي وه چي د يوه مېلمه پزه لږ خوږ ده، دا خو بيخي پزه نه لري. په دې وخت کي يې پلار د مېلمنو په مخ کي ډېر سخت وشرمېده، لاسونه يې سره ومروړل او ويې ويل: پکه دا دي لا بله سپکه !

يادونه: دا متل په ډېرو پښتني سيمو کي ويل کېږي. کله چي يو داسي څوک چي له پخوا څخه د ناوړه کارونو له امله مشهور وي او پر خپلي بدنامۍ سربېره يو بل داسي ناوړه کار وکړي چي له خلکو څخه يې پخواني بدکارونه هېر سي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه د (۱۳۹۰ ش) کال د زمري د مياشتي پر دوولسمه نېټه د سمسور په نوم يو چا زما د فيسبوک پر پته را استولې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په څه ناز مې لويولې راڅه پلن سوې[1]
ما د باز بچی بللې، خو ته بم سوې

وايي چي يوه شپانه په دښت کي د وحشي مرغه بچی پيدا کړ، شپانه داسي فکر وکړ چي دا د باز بچی دی، هماغه و چي کور ته يې راوړ او په قفس کي يې واچاوه. څرنګه چي باز ښکاريانو په ډېره لوړه بيه اخيست او خورا ډېر ارزښت يې درلود، نو شپانه يې هم خوړو او اوبو ته خورا ډېر پام کاوه.
له دې کلي څخه ليري يو غريب سړی خبر سو چي په فلاني کلي کي شپانه د باز بچی موندلی دی، غريب سړي اورېدلي ول چي باز ښکاريان خورا په لوړه بيه رانيسي، هغه و چي پايڅې يې راپورته کړې او د شپانه کلی يې پيدا کړ، شپانه د باز بچی دومره لوړ بيه کړ چي د غريب سړي له وسه پورته و.
غريب سړي د باز رانيولو پيسې نه درلودې خو بيا يې هم زړه نه صبرېده، ويل خدای به کوي او همدا باز به کوي چي زه له دې غريبۍ څخه خلاص سم، هغه و چي په کلي کي کور په کور وګرځېد، څه له خپلوانو او څه له پردو خو اخير يې پيسې برابري کړې او له شپانه څخه يې د باز بچی رانيو. د باز بچي ته يې خورا ډېر پام کاوه، خپله خواري او غريبي ځني پاته وه، بس شپه او ورځ به يې د باز د بچي پالنه او روزنه کوله.

---

[1]: راڅه ياني راڅخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

د باز بچی چي لږ غټ سو، نو رنگ يې (بم) ته ورته و، غريب سړي ويل خير اوس لا بچی دی، سم نه معلومېږي، خو کله چي باز ښه غټ سو کټ مټ بم و، ټولو خلکو وويل چي دا بم دی. غريب سړي چي دا حالت وليد، نو په ژړا يې پيل وکړ او پر سر يې خاوري باد کړې، ويل زما خو ژوند برباد سو، زه به د خلکو پورونه څنگه ور ادا کوم. په دې وخت کي يې زړه راډک سو او له درده يې بم پر ځمکه وويشت، ښه يې پر کښېښوولو او په درد يې وويل: په څه ناز مي لويولې راڅه پلن سوې - ما د باز بچی بللې، خو ته بم سوې.

يادونه:

دا متل په کندهار کي ويل کېږي. کله چي يو څوک له چا سره ډېر زيار وگالي او دا هيله لري چي سبا به يې زيار ښه حاصل ورکړي، خو بر عکس ټولي خوارۍ يې اوبه يوسي او گټه و نه کړي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په (۱۳۶۵ش) کال له اروابښاد ولسوال محمد عمر خان څخه اورېدلې ده. دی د کندهار ولايت، ارغنداب ولسوالۍ د ناگان د کلي اوسېدونکی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردی کټ تر نیمو شپو وي

وایي چي یوه پاچا یوه مینځه درلوده، دا مینځه به له پاچا سره په ماڼۍ کي اوسېده، پر نورو کارو سربېره یې یو کار دا و چي د پاچا د خوب خونه به یې ورسموله. یوه ورځ پاچا په دربار کي مېلمستیا جوړه کړې وله چي خورا ډېر مېلمانه یې رابللي ول. په دې شپه مینځه ډېره ستړې سوې وه، بې له دې چي د پاچا د خوب پالنګ ور سم کړي خوب یووړه، له ډېري ستړیا څخه د هډوکو په درد راویښه سوه، په دې وخت کي یې پام سو چي د پاچا د خوب پالنګ یې نه دی ورسم کړی، په منډه ولاړه او د پاچا د خوب پالنګ یې ورسم کړ، نور یې نو په غړو کي سېک نه و پاته، بس همالته خوب یووړه.
مینځې په ټول ژوند کي پر داسي پاسته پالنګ خوب نه و کړی، کلونه کلونه یې دا ارمان درلود چي په پالنګ کي خوب وکړي، خو نن چي د پاچهۍ پر ښکلي او پاسته پالنګ پرېوته، نو ښه په درانه خوب ویده سوه.
په دغه شپه پاچا تر ډېره وخته پوري له مېلمنو سره ناست و، کله چي د خپل خوب کوټې ته راغی، نو ګوري چي پر پالنګ یې مینځه ویده ده. پاچا چي مینځه ولیده، نو له درده سور او شین سو، شلاخه (متروکه) یې راواخیسته او بې له دې چي مینځه له خوبه راویښه کړي همداسي په خوب کي یې پر پښو څو شلاخي ووهله، ویل ته اوس دومره بې شرمه سوې چي زما په پالنګ کي ویدېږې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

مینځه بېچاره له یوې خوا د پاچا چیغو او له بلې خوا د شلاخو درد له خوبه راویښه کړه، کله چې یې ولیدل چې دا د پاچا په کټ کې پرته او پاچا یې ځنګ ته ولاړ دی، نو له وېرې یې ښه والوته او بدن یې رېږد واخیست، د پاچا درد وار په وار ډېرېده، مینځه یې تر وېښتانو ونیوله او په کشولو کشولو یې له کوټې وایسته، مینځه چې له یوې خوا سخته وارخطا او له بلې خوا په زړه کې ډېره پښېمانه وله له ځانه سره وویل: پردی کټ تر نیمو شپو وي.

یادونه:

دا متل تقریبا په ټولو پښتني سیمو کې ویل کېږي. کله چې یو څوک له پردو سره ملګری وي او هغه یې په نیمه لاره کې پرېږدي او ناځواني ورسره وکړي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مې په (۱۳۹۰ ش)کال د جدي د میاشتې پر څوارلسمه نېټه په کابل کې لـه ښـاغلي معلـم هستي محمد څخه اورېدلې ده. دی د کندهار ولایت، ارغنداب ولسوالۍ د ناګـان د کلـي اوسـېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پور چي ځنډنی سي، خوړنی سي

وايي چي په پخوا وختو کي د يو چا پر يوه نفر پور باندي و، د پور څښتن څو ځله خپل پور وغوښت، خو پوروړي به هر ځل ورته ويل چي پيسې نه لرم، ډېر وخت تېر سو خو پوروړي بيا هم پيسې پيدا نه کړې. يوه ورځ بيا د پور څښتن د پوروړي دروازه ور وټکوله، پوروړی چي له کوره را ووت، نو د پور څښتن په درد ورته وويل: بس ده ډېر مي درته وکتل، نور صبر نه سم کولای، نن به مي خامخا خپل پور راکوې.

پوروړی نه پوهېده چې څه وکړي، له يوې خوا د پور څښتن نه پرېښوده او له بلي خوا يې پيسې نه درلودې، اخير يې د پور خاوند ته وويل چې سمه ده راځه پور دي درکړم. هغه و چي پوروړی دمخه او دپور خاوند د شا له خوا ورپسي روان سو، تله تله تله چي اخير د يوه لوی سيند غاړي ته ورسېدل.

د پور څښتن وويل چي دلته څه کوې؟ پوروړي وويل: پيسې راسره نسته او ته مي هم نه پسې پرېږدې، اوس غواړم ځان سيند ته واچوم چي له پوره دي بېغمه سم، له دې خبري سره سم يې د سيند پر خوا منډه کړه. د پور خاوند چي دا حال وليد ،نو په پوروړي پسي يې منډه کړه، تر لاس يې ټينګ ونيو او ورته ويې ويل: وروره خير دی نيم پور به درپرېږدم، خو ځان سيند ته مه ور اچوه. پوروړي هم ورسره ومنله او دواړه بيرته د کلي پر خوا روان سول.

په لاره کي د پور څښتن په ارامه ورته وويل: دا دی نيم پور خو مي در پرېښود، اوس دا راته ووايه چي پاته نيم پور مي کله راکوې؟ پوروړي کټ کټ وخندل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

ويې ويل: ته ولي دومره وارخطايې، پاته نيم پور به دي هم دغسي ژر در کړم لکه دا نيم نور چي مي درکړ. د پور خاوند چي د پوروړي خبره واوريده، نو ډېر ناهيلی سو، نور يې زړه ته نه لوېده چي پيسې دي يې په لاس ورسي، په خواشــينۍ يــې وويل: پور چي ځنډنی سي، خوردنی سي.

يادونه:
دا متل په کندهار او غزني ولايتونو کي ډېر ويل کېږي. کله چي پور وځنډېږي او يا پوروړی له پور څخه نټه (انکار) وکړي، نو خلک دا متل وايي.[1]

---

[1] دا کيسه مي له ښاغلي محمد انور اندړ څخه اورېدلې ده. دی د غزني ولايت، اندړو ولسوالۍ د (پاينده) کلي اوسېدونکی دی. اندړ صاحب (خوردنی) ويلی، خو استاد سليمان لايق وايي چي مور يې خــوړنی وايو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیشو تر هغو شیخه چې پر مږه نه وي پېښه

وایي چې په یوه کنډواله کې ځو مږو او موږکانو ژوند کاوه، یوه ورځ یوه پیشي د کنډوالې پر دېوال تېرېده چې د مږو او موږکانو بوی یې تر سږمو سو، کله چې کنډوالې ته ورکښته سوه، نو د موږکانو او مږو ګڼه ګوڼه یې ولیده، پیشي له خوشالیه باغ باغ سوه، بس همدلته یې ورته واړوله، هره ورځ به یې مږي او موږکان خوړل او خورا ساعت یې تېر و.

مږي او موږکان له پیشي څخه ډېر تنګ سول، ټول په غارونو کې پټ سول، تر ځو چې بیخي مجوره سوي نه وای نو له سوړو څخه نه راوتل، په دې وخت کې پیشي ډېره وږې سوه، هر څه چې یې وکړه نو موږکان او مږي یې له غارونو څخه نه سوای را ایستلای، اخیر یې له ځان سره یوه نقشه جوړه کړه، په کنډواله کې یې په زوره ناره کړه چې اې مږو او موږکانو ! زه ستاسي ټولو څخه ډېره بخښنه غواړم، ستاسي ډېر خپلوان مي وخوړل او تاسي مي ډېر وځورولاست، خو نور مي توبه ده، بیا به تر مرګه پوري دا کار و نه کړم، که باور نه کوئ نو راسئ وګورئ چې زه رښتیا وایم او که درواغ؟

په دې وخت کې یو موږک په ډېر احتیاط له غاره راووت، ګوري چې پیشي اوږدې تسبیح په غاړه کړي او د عبادت په ډول خوله ښوروي، موږک یې کرار مخ ته تېر سو، خو پیشي ګردسره ورته ګوري هم نه، موږک ولاړ او نورو موږکانو ته یې وویل چې پیشي خو رښتیا زموږ له خوړلو څخه توبه ایستلې ده، دا دی ماته یې څه و نه ویل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

له دې خبرې سره سم څو موږکان له غارونو څخه راووتل او د پیشي مخ ته ودرېدل، پیشي په خپل عبادت داسې بوخته ده چې موږکانو ته بیخي ګوري هم نه. موږکانو چې دا حالت ولید نو ولاړل او مږې یې خبرې کړې، ویل هلئ راووځئ، پیشي شیخه سوه، نور په موږ کار نه لري.

مږو چې دا خبره واورېده نو یوه مږه له سوړې راووته او پیشي ته نژدې سوه، ګوري چې پیشي ورته ګوري هم نه، مږه ولاړه او نورې مږې یې خبرې کړې چې راووځئ، نور به ارام خپل ژوند کوو، پیشي شیخه سوه، نور موږ نه خوري. له دې سره سم ټولې مږې له سوړو څخه راووتې او له خوشالیه یې د پیشي مخ ته اتڼ واچاوه.

پیشي چې ورته وکتل نو یو دم یې پر مږو ورټوپ کړه، څرنګه چې مږې له خپلو غارونو څخه ډېرې لیرې راغلې وې، نو ځانونه یې بیرته غارونو ته نه سوای رسولای، پیشي پر مږو ډېره سخته حمله وکړه، اکثره مږې یې ونیولې او یا یې ټپیانې کړې. په دې وخت کې دوې مږې چې ټپونه یې کوچني وه ځانونه غار ته ورسول، یوې مږې بلې ته وویل: پیشو تر هغو شیخه چې پر مږو نه وي پېښه.

یادونه:

دا متل په خوست، پکتیا او پکتیکا ولایتونو کې ډېر ویل کېږي. کله چې یو څوک له نه وسه ځان ښه سړی بولي او بیا چې پر بدو کارونو وس پیدا کړي او له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

سره سر ه چي ځان ته ښه سړی وايي بد کار ته لاس واچوي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کیسه مي د (۱۳۹۱ ش) کال د جدي د میاشتي پر لسمه نېټه په کابل کي له یوه ټکسي چلوونکي ګل میر څخه اورېدلې ده. ښاغلی ګل میر اصلا د خوست ولایت، تڼیو ولسوالۍ د حصارک د کلـي دی، خو اوس په کابل کي اوسېږي
(ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترکاڼي د بیزو کار نه دی

وایي چې یو ترکاڼ (نجار) په کلي کې دوکان درلود، دی به په هفته کې یو وار ځنگله ته ولاړ او هلته به یې وني اره کړې او بیا به یې دوکان ته راوړې. یوه ورځ یې په ځنگله کې د یوې لویې وني تنه اره کوله، څرنگه چې د وني تنه لویه او لنده وه، نو ترکاڼ یې ډېر ستړی کړ، کار یې بس کړ او گوښه د یوې ونې تر سیوري لاندې ویده سو.

په دې وخت کې یوه بیزو چې لوږه په ونه کې ناسته وه او د اره کولو ننداره یې کوله، کله چې ترکاڼ ویده سو، نو بیزو راکښته سوه او د وني د تنې په اره کولو یې پیل وکړ. د بیزو پام نه و چې لکۍ یې د لرگي د کوندې په هغه چاوده کې لوېدلې ده چې نجار هلته فانه وهلې ده، په دې وخت کې یې پښه له فانې (آغاز) سره ولگېده چې ترکاڼ د اره سوي ځای په چاک کې ورکړې وه، له دې سره سم د کوندې دوې پلې سره ومښتې او د بیزو لکۍ کلکه پکښې بنده سوه.

بیزو چې هر څومره زورونه ووهل چې د لرگي له کوندې څخه خپله لکۍ راخلاصه کړي، خو وس یې و نه رسېد، هغه و چې له ناچاریه یې په چیغو پیل وکړ، په دې وخت کې ترکاڼ د بیزو په چیغو له خوبه راویښ سو او په منډه د بیزو خوا ته راغی، گوري چې د بیزو لکۍ د لرگي په کونده کې ټینگه مښتې ده.

ترکاڼ بیزو ونیوله او په قفس کې یې واچوله، په دې وخت کې ترکاڼ د قفس څنگ ته کښېناست او په خندا یې بیزو ته وویل: ای بې عقلي بیزو ! ایا تا غوښتل چې ترکاڼي وکړې؟ ته باید پوه سې چې ترکاڼي د بیزو کار نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل تقریبا په ټولو پښتني سیمو کي ویل کېږي. کله چي د اهلیت او کاري کفایت خبره یاده سي یا یو څوک د یو کار اهلیت نه لري او کار خراب کړي، نو خلک دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۷۵ ش) کال د جنوبي پښتونخوا د پنجپای یا محمد خیلو په کیمپ کي له اروابناد قاري عبدالرزاق څخه اورېدلې ده. دی د کندهار ولایت، ارغنداب ولسوالۍ د لویي مناري د کلي اوسېدونکی و. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

توپ بې تره کي (۱) نه راګرځي

وايي چي کله انګرېزانو لومړی وار پر افغانستان تېری وکړ، نو د نورو ولايتونو په شان په غزني کي هم پښتنو بريدونه ورباندي وکړل، په دې جګړه کي ډېر انګرېزان مړه سول، لښکر يې تارونار سو او يوې او بلي خوا ته يې په تېښته پيل وکړ، خو يوې ټولۍ انګرېزانو ډېر سخت جنګ کاوه، پښتنو چي هر څه بريدونه ورباندي وکړل ګټه يې نه کوله، د دې ټولۍ مخ ته يوه لوړه غونډۍ وه چي پر سر يې توپ ولاړ و، دا چي له پښتنو سره توپ نه و او يوازي يې په توره، ټوپک او ببلچې جګړه کوله، نو له توپ سره جنګ کول ډېر سخت کار و، تر څو چي به پښتنو ځوانانو تر انګرېزانو پوري ځانونه ور رسول، نو توپ به پرله پسې ډزي ورباندي وکړې او پښتانه به يې کنډ و کپر کړل.

په دې وخت کي پښتانه پوه سول چي تر څو مو د توپ غونډۍ نه وي نيولې، انګرېزان نه سو ماتولای، هغه و چي يوې ډلي ځوانانو د توپ پر غونډۍ ورمنډه کړل، توپچي چي کله ځوانان وليدل چي د دوی خواته منډي وروهي، نو پر هغوی يې پرله پسې ډزي شروع کړې چي په ډزو کي ټول ځوانان ټپيان او يا ووژل سول.
1

---

[1] (تره کی) د غلجي پښتنو يوه مشهوره قبيله ده چي لويه برخه يې په غزني ولايت کي اوسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

توپچي فکر وکړ چې ټول پښتانه یې ووژل، بس زړه یې ډاډه سو او پام یې بلې خوا ته واړاوه. په دې ځوانانو کې یو تره کی ځوان هم و، دا ځوان که څه هم ټپي و، خو په ټپي ځان راپورته سو او ځان یې د توپ غونډۍ ته ور ورساوه، انګرېز توپچي یې تر غاړه ونیو او ویې واژه. کله چې نور انګرېزان پوه سول چې د توپ غونډۍ یې له لاسه ووته، نو په تېښته یې پیل وکړ.
کله چې پښتانه سره راټول سول، نو دا سوبه او بریالیتوب یې د تره کي ځوان د مېړاني او زړه ورتوب برکت وباله. کله چې انګرېزان دوهم وار افغانستان ته راغله نو د غزني پښتانه د خپل ځان د ساتني لپاره بیا سره راټول سول، د جرګې یوه سپین ږیري وویل چې په دې کار کې د تره کو ملګرتوب ضروري دی، ځکه چې توپ بې تره کي نه راګرځي.

یادونه:
دا متل په غزني ولایت کې ډېر ویل کېږي. کله چې یو څوک د یو کار وړتیا او اهلیت ولري او یا یې یو کار پخوا په ښه ډول تر سره کړی وي او نوموړي شخص ته یو ځل بیا اړتیا پېښه سي او یا د یو کار لپاره یو شخص وړ او مناسب وګڼل سي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۹۰ ش) کال د غوایي د میاشتي پر اتلسمه نېټه له ښاغلي ومان نیازي څخه اورېدلې ده. ښاغلی نیازی د غزني ولایت د اندړو ولسوالۍ د (شمشی) د کلي اوسېدونکی دی. نیازی صاحب وایي چې دا کیسه یې له ښاغلي جانان پهلوان څخه چي اوس په کوټه کي اوسېږي اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان یې زړو جامو کې جوړ کړ

لکه په وران کلي کې باغ د ګلو وینه

وایي چې یو سړی ډېر غریب و، اولاد یې نه درلود، بس یوازې دی او مېرمن یې سره اوسېدل، خو بیا هم په وچه ډوډۍ نه وه ماړه. سړی به سهار غره ته ولاړ، بوټي به یې راوړل او بیا به یې په ښار کې خرڅ کړل، په کومه ورځ چې به باران و او یا به هوا ډېره سړه وه نو غره ته نه سوای تلای، هماغه و چې په هغه شپه به دی او مېرمن یې وږي ویده سول.

ددې سړي مېرمن ډېره ښایسته وه او پر ده هم دومره ګرانه وه چې زړه یې ورسره ډوبېده. یوه ورځ یې مېرمني ورته وویل چې سړیه نن زموږ په کلي کې واده دی، که ستا اجازه وي زه به هم ورسم. غریب سړي ویل سمه ده ولاړه سه.

ښځه واده ته ولاړه، په واده کې یې ولیده چې نورو ښځو نوي او ښایسته کالي اغوستي دي، خو ددې کالي زاړه او پینه پینه دي، د ښځو چې د دې زړو کالو ته پام سو پر راټولي سوې او ملنډې یې په وهلې، وار په وار د ښځو ورته پام کېده، غریبي ښځي تر یو وخته څه و نه ویل، خو وروسته یې زړه تنګ سو او په چیغو چیغو له واده څخه ووته.

د غریب سړي ښځه همداسي په ژړا کور ته راغله او د مېړه په غاړه کې ور ولوېده، ویل زموږ غریبي به تر کله وي؟ ډېري لوږي او تندي مي وګاللې څه مي و نه ویل، خو د کلي د ښځو سپکي خبري او ملنډې نه سمه زغملای، نن د واده ښځو په ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره ډرې او ملنډې ووهلې چې تر مرګه به مې هېرې نه سي، له شرمنده ګیـه نه ځمکه چاودله او نه زه په ننوتلمه، ټولو ښځو نوي کالي اغوسـتي ول، خـو زمـا کالي نوي خو هلته پر ېرده بیخي ځيري او پینه پینه ول، هر ډول چي کېـږي مـا ته به یوه جوړه نوي کالي رانیسې.

غریب سړي چي خپلي ګراني مېرمني ته وکتل، نو زړه يې وربانـدي تـور کبـاب سو، خو هیڅ يې له وسه پوره نه وه، نه پیسې ورسره وې چي هغې ته نوي کـالي واخلي او نه يې د هغې اوښکو ته ځان ټینګولای سوای، تر خوله یـې یـو سـوړ **آه** وخوت او پر مخ يې اوښکي راماتي سوې. ښځي چي د مېړه اوښکو ته وکتـل، نـو ژړا يې په ستوني کي وچه سوه او خبري يې بس کړې.

په دې وخت کي سړي ته خپله مېرمن تر پخوا ډېره ښایسه و ایسېده، بله لار يې نه درلوده، همدا یوه لاره ورپاتـه وه چـي هغـې تـه پـه خپـل ښایسـت د زړه ډاډ ورکړي، لومړی يې خپلي او بیا يې د مېرمني اوښکي ورپاکي کړې، وروسـته يـې په ناز ورته وویل: اې زمـا ګرانـي ! ښایسـته ښـځه چـي نـوي او ښایسـته کـالي واغوندي په کالو کي يې ښایست نه معلومېږي، ټولـو ښـځو یـو د بـل کـالو تـه سترګي نیولي وي، ستا ځان ته پام دی کنه؟ ستا ښایست په ټول کلي کي نسته، ستا د ښایست اوازې په کلي کي خو څه کوې چي تر ډېر لیري لیري ځایه پوري تللي دي، ته په همدې زړو جامو کي ډېره ښه ایسې. په واده کـي د ښـځو کـالي ښایسته وه، خو ته خپله ښایسته وې، ته اصلا نه يې پوهېدلې، ښځو لـه کسـت او کیني څخه پر تا خندل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

ښځې بیا هم خبري نه کولې او همداسي په حیرانۍ یې د مېړه خبرو ته غوږ نیولی و، سړي داسي فکر وکړ چي ښځه یې ورباندي پوه سوه چي دی هغې ته درواغ وايي، سترګي یې بلي خوا ته واړولې او له ځان سره یې دا لنډۍ زمزمه کړه:

ځان یې زړو جامو کي جوړ کړ - لکه په وران کلي کي باغ د ګلو وینه.

یادونه:

دا متل په خیبر پښتونخوا کي ویل کېږي. کله چي یو څوک له معنوي پلوه غني وي او یا له رنګه ښکلی وي، خو په جامه خوار او ډېر بېوزله وي او یا خلک یې په قدر چندان نه پوهېږي، نو خلک د نوموړي شخص د ډاډګیرني لپاره دا متل وايي.
1

[1] دا کیسه مي په (۱۳۷۶ش) کال د پېښور له مشهور طناز او دیني عالم اروانښاد (مولانا بجلي ګر) څخه د یوې ثبت سوي فیتې له لاري اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوک چې زورور سي، نو عقل مرور سي

وايي چې يو تجارتي کاروان يوه ليري وطن ته روان و، له دې کاروان سره يو ډېر مشهور عالم او يوه سړی هم ملګری و. په لاره کي د کاروان مخه غلو ونيوله، د کاروان ساتونکي يې ووژل او کاروان يې لوټ کړ، غلو نه يوازي دا چې مالونه يې غلا کړل، بلکي کاروانيان يې هم ډېر سخت ووهل او پر دې سربېره يې خورا سپک هم کړل.

په دې وخت کي يوه سړي عالم ته وويل چې ستا قربان سم ته خو ډېر پوه سړی يې او ټول خلک دي پېژني، ته دې غلو ته يو څه نصيحت وکړه، مالونه خو يې راڅخه واخيستل اوس دي موږ پرېږدي چې خپلو کورونو ته ولاړ سو. عالم ورته وويل چې تاسي يې وينئ چې هغوی غله دي، زه غلو ته څنګه نصيحت وکړم؟ خلکو ورته وويل چې تاسي خو ډېره ښه ژبه لرئ او خدای ډېره پوهه درکړې ده او غله هم انسانان دي او عقل لري، که ستاسي خبري واوري خامخا يې مني، که مالونه بيرته نه راکوي نو موږ خو دي پرېږدي.

پوه سړي ورته وويل چې انسان هغه وخت انسان وي چې په ژوند کي له عقل څخه کار اخلي ، کله چې عقل ته شا کړي او د عقل پر ځای پر زور تکيه وکړي بيا نو انسان نه دی، سړی خو هغه چا ته نصيحت کوي چې د هغوی عقل کار کوي، اوس له دې غلو څخه عقل مررور دی، ځوک چې زورور سي، نو عقل مرور سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک د خپل واک او زور له امله عقل او منطق تر پښو لاندي کړي او د خلکو په ځورولو پیل وکړي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۶۵ ش) کال د جنوبي پښتونخوا پنجپای (محمد خېل) کیمپ کي لـه اروابـاد مولوي عبدالحلیم صاحب څخه اورېدلې ده. نوموړی اصلا د کندهار ولایت، ژیړۍ ولسوالۍ د سنځري کلي اوسېدونکی و. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوک چي کوَر خوري، سر به هم خوري[1]

وايي چي په يوه دېره (کوټه) کي د توت لوړي وني وې چي د انگورو په تاکونو (سپارتاک) پوښل سوي وې. د سپارتاک په سر کي لږ انگور پاته ول، ډېرو خلکو کوښښ کړی و چي دا انگور راوشکوي خو له وسه يې پوره نه ول.

د مني اخيري شپې وې او د ځمکي ټول انگور خلاص سوي ول. يوه زلمي غوښتل چي د توت وني ته ور وخېژي او کور ياني انگور راوشکوي. په حجره کي ناستو خلکو ورته وويل چي هلکه مه کوه انگور ډېر لوړ دي، داسي نه وي چي راولوېږې او خدای مه کړه لاس، پښه او يا مغزی دي مات سي. هلک د خلکو خبره و نه منله او د انگورو لپاره د توت وني ته وروخوت.

هلک کوښښ وکړ چي په لوړو ښانگو کې د انگورو وږيو (ځونډيانو) ته ځان ورسوي او راو يې شکوي، په دې وخت کي د توت هغه نرۍ ښانگه چي ده لاس ورپوري نيولی و ماته سوه او هلک له وني ښخه راولوېد، سر يې پر يوې ډبري ولگېد او وروسته د همدې ټپونو له امله مړ سو. د جنازې پر مهال خلکو افسوس کاوه چي هلک ځوانيمرگ سو، يوه سپين ږيري چي هلک يې له دې کاره منع کاوه د کنايې او لغاز په ډول وويل: بس نو ځوک چي کور خوري، سر به هم خوري.

[1]: د کونړ ولايت او خيبر پښتونخوا د ځينو سيمو خلک انگورو ته (کوَر) وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په کونړ ولایت او خیبر پښتونخوا په ځینو سیمو کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک ډېر (اورګډی) او (اور پړاندی) وي او په لوی لاس ځان په خطر کي اچوي او بیا سر بایلوي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه ښاغلي ډاکټر فرید بزګر د (۱۳۸۹ ش) کال د لیندۍ د میاشتي پر اته ویشتمه نېټه په ایمیل کي رالېږلې ده. دی د کونړ ولایت، نرنګ ولسوالۍ د چارقلعه کلي اوسېدونکی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دود وي، هلته سود وي

وايي چې يو وخت د ژمي په موسم کي زابل ولايت ته يو مامور را تبديل سوی و. مامور غوښتل چې خپله کډه هم رابار کړي او په زابل ولايت کي واړوي. مامور د وظيفې په لومړۍ ورځ يوه ځايي سړي مېلمه کړ.

مامور کور ته په لار ه کي له ځايي سړي څخه د سيمي په اړه پوښتني گروېږني پيل کړې، ويل دلته ژوند څنگه دی؟ که زه کور او ماشومان راولم دلته به گوزاره وکولای سم کنه؟ ځايي سړی چي څومره پوهېده مامور ته يې د سيمي په باب معلومات ورکړل. کور ته چي ورسېدل، نو کوربه مېلمه د کور يوې خوني ته بوت چي نيمه برخه يې تاوخانه او نېمه پاته برخه يې د اوسېدو لپاره جوړه سوې وه، د خوني تيران او دېوالونه د اور بلولو له امله تک تور اوښتي ول.

مامور چي خوني ته وکتل نو نه يوازي دا چي په سيمه کي اوسېدل ورته گران معلوم سوه، بلکې دې ته يې هم وارخطا سو چي دا يوه شپه به څنگه تېر بېږي؟

څرنگه چي هوا ډېره سړه وه، نو د کور خاوند وغوښتل چي تاوخانه توده کړي چي مېلمه يخ و نه وهي. مېلمه چي د خوني تورو دېوالونو او خيرنو پردو ته وکتل نو تر دود يې يخني ښه وگڼله او د کور خاوند ته يې وويل چي يخني مي قبوله ده، خو دود نه سم زغملای.

د کور خاوند هم د مېلمه پالني له امله پر خپله خبره ټينگار و نه کړ او له اور بلولو تېر سو. يوه شيبه وروسته مېلمه د يخنۍ له امله ربړد واخيست، هر څه چي يې ځان ټينگ کړ بيا يې هم تر وس تېره سوه، د کور خاوند ته يې وويل چي ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړه دي، دود خير دی اور بل کړه. د کور خاوند هم سمدلاسه اور بل کړ چي له دې سره سم خونه له دوده ډکه سوه. مېلمه تر يوه مهاله ځان دود ته ټينگ کړ، خو وروسته يې ډېر زړه تنگ سو او د کور خاوند ته يې وويل: دا خو ډېر بد دود دی، تاسي څنگه په دې ډول ژوند تېروئ؟ د کور خاوند ورته وويل: وروره موږ په همدې دود ژوندي پاته يو، هر چېري چي دود وي، هلته سود وي.

يادونه:

دا متل په زابل، غزني او نژدې سرو سيمو کي ډېر ويل کېږي. په کومه سيمه کي چي واوره اوري او هوا يې سړه وي نو اور بلول د ژوند چاري اسانه کوي او خلکو ته گټه رسېږي، کله چي يو يخ وهلی سړی اور ته کښېني او تود سي، نو د اور گټې او فايدې په دې متل سره بيانوي.[1]

[1] دا کيسه مي د(۱۳۸۹ ش) کال د لیندۍ د مياشتي پر دوه ويشتمه نېټه له ښاغلي هدايت الله فيضي څخه په تيليفون کي اورېدلې ده. دی د زابل ولايت د کلات ښار اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مېږونه وي، هلته کورونه وي

وايي چې يو کال خورا ډېره واوره واورېده، لارې او کوڅې بندې سوې، ډېر کورونه تر واورو لاندې سول، ډېرو خلکو ته د سر او مال تاوانونه ورسېدل. ژمی هـر ډول چې و تېر سو او پسرلی راغی، د پسرلي نهه ورځې هم تېرې سـوې، خلـک داسې سول چې اوس به نو نوره واوره نه کېږي. د غزني ولايت په يوه ليرې کلي کې يو سپين ږيری اوسېده. دی ډېر تجربه کار او له موسم سره ښه بلد و، ده لس ځوانان زامن درلودل او ښه يې روزلي ول چې دده له خبرې هيڅ نه اوښتل.
سهار مهال و، سپين ږيري اسمان ته وکتل، اسمان تک شين و، يوه زوی تـه يـې وويل: زويه ولاړ سه د هاغه غونډۍ پر سر ودرېږه، شاوخوا وګوره چې پـر اسـمان وريځ ښکارېږي که نه؟ زوی يې ولاړ او پر غونډۍ ودرېد، شا وخوا يې ځار وکـړ او بير ته راغی، پلار ته يې وويل چې بابا ډېر ليرې يوه لوېشت سپينه ورځ ښکاري.
سپين ږيري زامنو ته وويل چې دا وريځ خطرناکه ده، زمـا تجربـه دا ده چـې نـن واوره کېږي او دا واوره به ډېره خطرناکه وي، نن کارونو ته مه ځئ او پر کور پاتـه سئ. بيا يې وويل چې په غوجل کې ولاړ غويی حلال کړئ چې پوخ يـې کـړو. د کور ټول لويان او کوچنيان يوې کوټې ته راولئ او کوټه ښه توده کړئ. نورو زامنو ته يې وويل چې تاسې د واورې پاکولو سامانونه تيار کړئ، پنډې جامې واغوندئ او ځانونه د واورې پاکولو ته چمتو کړئ.
زامنو يې هم د پلار خبره ومنله، هر څوک په خپل کار پسې روان سول. د کلـي خلکو وويل چې د سپين ږيري او د هغه د زامنو ماغزه خراب سوي دي، هسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېځايه له واوري ډاربږي، په دې شنه اسمان او پسرلي کې به واوره له کومه سي؟ کليوال له خپلو کورونو را ووتل، هر څوک په خپل کار پسې ولاړل.

يوه لوېشت وريځ ورو ورو پسي ډېرېده او اخير يې د اسمان مخ پټ کړ، لږ شېبه وروسته واوري په اورېدو پيل وکړ. هغه خلک چي په کورو کي پاته وه نه يې د واوري لپاره چمتووالی درلود او نه يې هم د سونګ لپاره بوټي او نور ضروري شيان درلودل. واوره ډېره چټکه او غټه غټه اورېده، هغه ځوانان چي له کلي څخه ليري تللي ول دا موقع يې پيدا نه کړه چي بيرته خپلو کورونو ته راسي.

په لږ وخت کي واوري کوڅې او لاري بندي کړې، واوره وار په وار پسي ډېرېده، داسي وخت هم راغی چي واوره د کورونو تر دروازو پورته سوه، د سپين ږيري زامنو به په نوبت سره له بامو څخه واوره پاکوله، کله چي به ستړي سول او يا به يې ساړه وسول، نو هغې کوټې ته به راغله چي ديګ پکښي باندي و. له ديګ څخه به يې غوښه را وايسته او وبه يې خوړه، په همدې ډول به يوې ډلې واوره پاکوله او بلې ډلې به ځانونه تودول.

د سپين ږيري زامنو ته ګرانه وه چي له نورو خلکو سره د واوري په پاکولو کي مرسته وکړي او يا د هغوی له حاله خبر سي، دوی ايله دومره وکړل چي د خپل کور واوره پاکه کړي. ماښام مهال واوره ودرېده، خو بيا هم په کلي کي چوپه چوپتيا وه، ان دا چي د سپو غپاوي هم نه اورېدل کېدې.

د سپين ږيري زامنو د کلي د لارو او کوڅو په خلاصولو پيل وکړ. کوڅې پاکي سوې، خو هيڅ يو کليوال کوڅې ته را و نه وت، په کورونو کي هم د چا غږ نه اورېدل کېده، بس يوازي په هوا کي کارګان ګرځېدل او کاغ کاغ يې کاوه. د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین ږیري زامنو د ګاونډي د کور له دروازې څخه واوره پاکه کړه، یوه زوی یې ناره کړه: راووځئ دا دی کوڅه خلاصه سوه، خو چا ځواب ور نه کړ، ځوان د ګاونډي کور ته ور ننوت، ګوري چي د ګاونډي ټوله کورنۍ مړه سوې ده، وروسته معلومه سوه چي د کلي ټول خلک مړه سوي دي، پر چا خوني رانړېدلي او څوک له یخنۍ څخه مړه سوي دي، په نیمه ورځ کي د ټول کلي خوله پټه سوه، بس یوازي د سپین ږیري کورنۍ ژوندۍ پاته سوه.

کله چي هوا توده او واوري ویلي سوې، نو لاري هم خلاصي سوې، د نورو کلیو خلک راغلل چي ددې کلي احوال واخلي، ګوري چي له یوه کور پرته نور ټول کلیوال واوري وژلي دي. په یوه ورځ کي ټول کلی هدیره سو، ددې پېښي اوازه تر لیرو لیرو سیمو پوري ولاړه، دا پېښه په کیسو او نکلونو کي ورګډه سوه، اناګانو او نیکه ګانو د خپلو لمسیانو تر غوږو هم ور ورسوله.

د سپین ږیري زامنو لیڅي رابډوهل، کارونه یې وکړل، وروسته یې ودونه وکړل، ټولو ځانونو ته جلا جلا کورونه جوړ کړل، زامن او لوڼې یې پیدا سوې، هغوی هم ځوانان او ودونه یې وکړل. ورو ورو کلی بیرته اباد او د پخوا په شان پراخ سو، خان او حجره، ملا او جومات یې پیدا کړل. دا کلی (نوی کلی) وبلل سو چي د سپین ږیرو د زامنو برکت و، د سپین ږیرو زامنو هم ځانونه له مرګه وساتل او هم یې خپل کلی د پخوا په شان اباد کړ، اوس کلی اباد او له خلکو پخوانۍ غمجنه کیسه هېره وه، خو ځیني پخوانۍ کنډوالې لا اوس هم پاته وې او لکه زړه انا خپلو لمسیانو ته به یې ددې غمجني پېښي کیسه وریادوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

یوه ورځ یو مسافر پر لاره تېرېده، ده هم په ماشومتوب کي له خپلي انا اورېدلي وه چي ددې کلي ټول خلک واوري وژلي دي، کله چي کلي ته راغی، نو ګوري چي کلی سمسور او اباد دی، له حیرانیه یې ګوته په غاښ ونیوله، د کلي له یوه سړي ځخه یې وپوښتل: اې وروره ! ما اورېدلي وه چي ددې کلي ټول خلک واوري ووژل، خو اوس چي زه ګورم ټول کلی اباد دی. سړي د خپل سپین ږیري نیکه د تدبیر او د هغه د لسو مېړنیو زامنو کیسه ورته وکړه. په دې وخت کي مسافر وویل: چي مېړونه وي، هلته کورونه وي.

یادونه:

دا متل په کندهار او غزني ولایتونو کي ډېر ویل کېږي. کله چي ځوانان یو کار په ډېره مېړانه تر سره کړي او یو ځوک د خپلو زامنو، تربرونو او خپلوانو په مټ یو کار په بریالیتوب سره پای ته ورسوي، نو خلک د ځوانانو د هڅوني او ستایني لپاره دا متل وایي.[1]

---

[1] دا کیسه مي په کوچنیوالي کي له خپل پلار ځخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې بد گرځي، بد به پرځي

وايي چې يو سوداګر په بازار کې پر يو چوک ودرېد او په لوړ اواز يې ناره کړه: يو مزدور مې په کار دی، د يوې ورځې کار دی، خو د يوې مياشتې مزدوري ورکوم. خلکو چې دا خبره واورېده نو ورته رامنډې يې کړې، سوداګر هم د ګړندي په نوم يو ځوان پکښې خوښ کړ او له ځان سره يې بوت.

سوداګر ګړندي ته ښه غوړه ډوډۍ ورکوله او ښه يې نازاوه. يوه مياشت وروسته يې ورته وويل چې ګړنديه اوس به نو هوسا سوی يې، راځه چې اوس نو کار ته ولاړ سو. سوداګر او ګړندی پر اسانو سپاره سول، دوه خالي جوالونه يې هم له ځان سره واخيستل او د يوه دښت پر خوا روان سول.

ګړندي او سوداګر تر غرمې مزل وکړ، تر څو دښتونو او غرونو تېر سول چې اخير يوې تنګي درې ته ورسېدل. اسان يې يو ځای ودرول او جوالونه يې راواخيستل، يو څو ګامه چې ولاړل، نو يو غار په مخه ورغی چې د دباندې له خوا تياره ښکارېده، خو کله چې دوی ورننوتل نو وروسته په غار کې سوکه سوکه رڼا ښکاره سوه. سوداګر په غار کې يوه څا ته ودرېد چې ډېر ژور و او پای يې هيڅ نه معلومېده. سوداګر د ګړندي په ملا کې يو پړی کلک وتاړه او ورته ويې ويل: په دې څا (کوهي) کې سره زر او قيمتي غمي پراته دي، کله چې د څا پای ته ورسېدې، نو زه به سلواغه در کښته کړم، ته به يې ډکوې او زه به يې راپورته کوم، کله چې جوالونه ډک سول، تا به راپور ته کړم او له خيره سره کور ته به ځو، ګړندي هم دا خبره ورسره ومنله او څا ته ورکښته سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګړندي سلواغې له قيمتي غميو ورډکولې او سوداګر به راپورته کولې او په جوالونو کې به يې اچولې، کله چې جوالونه ډک سول، نو سوداګر وويل چې ګړنديه اوس نو پړی په ملا پوري کلک وتړه چې راپورته دې کړم. ګړندي هم پړی په ملا کې ټينګ وتاړه او سوداګر ته يې وويل چې دا دی ځان مې وتاړه. سودا ګر چې ګړندی د ښا تر نيمايي پوري راپورته کړ، نو پړی يې په چاړه پرې کړ چې له دې سره سم سلواغه د ښا په پای کې ولوېده.

ګړندی تر يوه وخته بې سده و، کله چې په سد کې سو، نو ټول بدن يې درد کاوه، په تېره بيا هډوکو يې داسې درد کاوه لکه په تبر چې دې وهلی وي. هر څه نارې چې يې وکړې چا نه اورېدې. کله چې يې په ښا کې يوې او بلې خوا ته حرکت وکړ، نو ګوري چې دا ښا نه، بلکې تر ځمکه لاندې يو لوی غار دی چې يوې او بلې خوا ته تللی دی، شا وخوا د انسانانو دسر کوپړې او نور هډوکي پراته دي. له وېرې يې د بدن وېښتان جګ جګ ودرېدل او سخت وارخطا سو، داسې ورته ښکاره سوه لکه خپل مرګ چې په سترګوويني، خو بيا يې هم زړه راغونډ کړ او د خلاصون په لټه کې سو. هرې خوا ته چې به ولاړ، نو د وتو لاره نه ورمعلومېده.

يوه ورځ او شپه يې په لوږه، تنده او سرګردانۍ تېره کړه، يو وخت ګوري چې څنګ ته يې يو شی ودرېده، کله چې يې ښه ورته وکتل، نو ګوري چې يوه ګيدړه پر يوه شي بوی کاږي. فکر يې وکړ چې دا غار خامخا يوې خوا ته د وتو لار لري، ګيدړې ته يې ورحمله کړه او ټينګه يې ونيوله، ګيدړې چې هر څومره زورونه ووهل ځان يې له ګړندي څخه نه سوای خلاصولای. ګړندي هغه پړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي يو سر يې دده په ملا كي تړل سوی و، بل سر يې د گيدړي په ملا پوري كلك وتاړه او گيدړه يې خوشي كړه.

گيدړه چي ډېره وارخطا وه په منډو يې پيل وكړ، گيدړه چي هري خوا ته ځي نو گړندی هم ور پسي ځي. په همدې ډول ځي، ځي، ځي چي يو وخت رڼا معلومه سوه. رڼا ورو ورو پسي ډېرېده، يو وخت گوري چي گيدړه د ځمكي سر ته راووته. گوري چي ډېري پېچلي درې او جگ جگ غرونه دي، بيخي يو بل ځای دی. گړندي گيدړه خوشي كړه او رارون سو. پوره يوه ورځ يې مزل وكړ چي ايله بيله يوې لاري ته را ووت او له هغه ځايه خپل كور ته ولاړ.

يوه ورځ يې په زړه كي راوگرځېده چي راسه ته هم هغه ځا ته ورسه او قيمتي غمي راوكاږه، خو كله چي هغه دښت ته ولاړ، نو لار ځني وركه سوه، هر څومره چي وگرځېده هغه ځا يې پيدا نه كړ، هغه و چي بيرته ستړی ستومانه كور ته راغی. بيا يې په زړه كي وروگرځېده چي بايد سوداگر پيدا كړم، كېدای سي چي سوداگر بيا هغه چوك ته په مزدورانو پسي راسي. ځان يې په پټو كي ټينگ و نغښت او پر هغه چوك ودرېد.

يوه ورځ يې تېره كړه، خو سوداگر رانغی، بله ورځ هم رانغی، خو دريمه ورځ گوري چي هماغه سوداگر بيا چوك ته راغی. تر څو چي سوداگر ناره كوله، گړندی ورنژدې سو ويل ما مزدورۍ ته درسره بوزه. د سوداگر زړه ته نه لوېده چي گړندی دي ژوندی پاته سوی وي، ځكه چي سوداگر ډېر مزدوران ځا ته ور اچولي ول او تر اوسه پوري يې يو هم ژوندی نه و راختلی. سوداگر په پخوانيو شرطونو گړندی له ځان روان كړ او خپل كور ته يې بوت، گړندي ويل داسي نه وي چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومي پېژني ، هغه و چي دا ځل يې سوداګر ته خپل نوم او د کور پته غلطه وروښووله، بيخي يو داسي نوم يې ورووښود چي د سوداګر په وطن کي نه و، دغه ډول يې خپل اصلي وطن هم ور ونه ښود،بيخي يو ليري وطن يې وریاد کړ.

سوداګر يوه مياشت وروسته ګړندي ته وويل چي ځوانه ځان تيار کړه. بيا يې دوه اسان له ځان سره بوتلل او هماغه ښا ته ولاړل. سوداګر وويل چي ښا ته ورکښته سه او قيمتي غمي راپور ته کړه. ګړندي چي ښا ته وکتل نو سوداګر ته يې وويل: اوهو په دې ښا کي ځومره توره تياره ده، زما سترګي توربږي، زه نه سم ورکښته کېدلای. سوداګر چي هر ځومره ورته وويل چي زه درسره يم هيڅ نه کېږي، خو ګړندي نه ورسره منله ويل زه وېربږم، ته يو ځل ورکښته سه چي زه دي ووينم، بيا به وروسته زه ورکښته سم. اخير سوداګر مجبوره سو په ملا کي يې پړی وتاړه او ګړندي ښا ته وروځړاوه.

کله چي سوداګر يوه سلواغه قيمتي ډبري راپورته کړې، نو سوداګر وويل چي اوس نو ما درپورته کړه او ته راکښته سه. ګړندي وويل چي نه زه وېربږم، ته هسي هم ورلوېدلی يې، ژر ژر يو ځو سلواغې راډکي کړه چي ځو له خيره. سوداګر چي اوس کښېوتلی و او بله چاره يې هم نه درلوده سلواغې يې له غميو ډکولې او ګړندي به راپورته کولې، کله چي جوالونه ډک سول، نو ګړندي سوداګر ته وويل چي اوس نو پړی په ملا کي ټينګ وتړه چي راپورته دي کړم.

سوداګر هم خوشاله سو، پړی يې په ملا پوري کلک وتاړه او ګړندي ته يې وويل چي درپورته مي کړه. ګړندي چي سوداګر د ښا خولې ته رانژدې کړ، نو ورته ويې ويل چي زه هماغه ګړندی يم چي تا په دې ښا کي اچولی وم، اوس نو ستا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرگ وار دی، له دې سره سم يې پړی په چاړه پرې کړ او سوداگر د ځا په پـای کې وغورځېد.

گړندي د غميو جوالونه پر اسانو را بار کړل او خپل کور ته يـې راوړل، تـر يـو څـو مياشتو پوري يې چا ته حال نه وايه، کله نا کله به پټ د سوداگر کورته ورته او شاو خوا به يې له خلکو څخه دسوداگر پوښتنه کوله، خو خلکـو بـه ورتـه ويـل چـې سوداگر ورک دی. کله چې گړندی ښه ډاډه سو چې نور نو سوداگر ژوندی نه دی خپلو خپلوانو او انډيوالانو ته يې ټوله کيسه وکـړه، خلکـو چـې د ظـالم سـوداگر کيسه واورېده نو يوه وويل : چې بد گرځي بد به پرځي.

يادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سيمو کې ويل کېږي. کله چې يو څوک په يـوه بـده لاره کې روان وي او په هماغه بده لار کې تاوان ووينې او يا مړ سـي، نـو خلـک د بـد شخص سره د کړکې څرگندولو په خاطر دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کې له خپل پلار څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جنګ سوړ سو، ميرى تود سو[1]

وايي ميرى يو ځوان هلک و چې غره ته په لرګو راټولولو پسي ولاړ، کله چې ميرى په غره کي و، نو په کلي کي يې د پلار له يوه کليوال سره جنګ سو، جنګ ډېر دوام و نه کړ او ډېر ژر د کليوالو په منځګړيتوب پاى ته ورسېد. په دې وخت کي يو بل کليوال هم د لرګو راټولولو لپاره غره ته ولاړ چې په لاره کي ميرى په مخه ورغی. ميري ورته وويل چې په کلي کي څه حال و؟ کليوال وويل چې خيروخيريت و، خو پلار دي له فلاني سره د ځمکي پر سر لږ جنجال وکړ، هغه هم د خداى فضل دى د کليوالو په منځګړتوب ارام سو.

ميرى چې په دې کيسه خبر سو نو په منډه يې ځان کلي ته ورساوه، هغه سړى يې پيدا کړ چې دده له پلار سر يې لانجه کړې وه، بس تبر يې ورسره سم کړ او پر سر يې په تبر وواهه چې هغه بېچاره ځاى پر ځاى مړ سو. کليوال چې راغلل ګوري چې ميري سړى وژلی دی. د کلي ملک وويل چې وا ميريه ولي دي سړى مړ کړ؟ ميري ورته وويل چې زما له پلار سره يې جنګ کړى و، ځکه مي مړ کړ. د کلي ملک نورو کليوالو ته مخ ور واړاوه او ورته ويې ويل: چې جنګ سوړ سو، ميرى تود سو.

---

[1] : دا متل دوې نوري کيسې هم لري چي يوه يې ښاغلي علم ګل سحر په خپل کتاب (خبره له خبري پيدا کېږي) کي را اخيستې او بله کيسه يې ښاغلي موسى خان شـينواري پـه خپـل کتاب (د متلونو کيسې) کي خوندي کړې ده، خو زما کيسه د مکان، زمان او پېښې له پلوه له دې دواړو کيسو سره توپير لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل تقریبا په ټولو پښتني سیمو کي ویل کېږي. کله چي یو څوک یو کار ته ناوخته لاس وراچوي یا د تېري پېښي په اړه ناوخته بحث کوي یا عکس العمل ښیي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه په (۱۳۸۹ ش) کال د لیندۍ د میاشتي پر اته ویشتمه نېټه ښاغلي ډاکټر فرید بزګر په ایمیل کي را استولې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یې وخورې په درویزه[1]

هېره به یې نه کړې مزه

وايي چې يو سړی ډېر غريب و، له غره څخه به يې بوټي راوړل او په بازار کې به يې خرڅول، ښځې به يې هم د خلکو په کورونو کې په مزدورۍ کالي پرېول او په همدې يې خپله ګوزاره کوله. يو څه وخت وروسته ښځه بېوزلۍ تنګه کړه او نور يې تر وس تېره سوه، سړي ته يې وويل چې بس ده ډېري خوارۍ مي وګاللې، زه نور کار نه سم کولای. سړي چې هر څومره زارۍ ورته وکړې چې که ته کار و نه کړې يوازي د بوټو په پيسو زموږ ګوزاره نه کېږي، ښځې يې بيا هم خبره ونه منله، ويل زه نور کار نه سم کولای.

سړي چې بله چاره نه درلوده ښځې ته يې وويل چې سمه ده کار مه کوه، زه به خپل کار کوم او په همدې پيسو به ګوزاره کوو، ښځې ورته وويل چې نه په دې ډول ګوزاره نه کېږي، يو بل کار پيدا کړه. غريب سړی چې هر څومره په کار پسي وګرځېد بل کار يې پيدا نه کړ، اخير ناچاره سو او بيرته يې له غره څخه بوټي راوړل پيل کړل.

ښځې يې ورته وويل چې که بل هيڅ کار نه وي، نو سوال خو کولای سې، سوالګران هره ورځ ډېري پيسې پيدا کوي او ښه ژوند لري. سړي چې هر څومره

[1] : درويزه: سوال ، ګدايي، فقر، لاس نيول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته وويل چې سوال کول بد کار دی، خو ښځې يې نه ورسره منله، ويل خير دی يو څو ورځې به شرمېږې، خو وروسته به عادت سې، که يـو ځـل دې د سـوال او دروېزې د ډوډۍ خوند وليد بيا به دې دا خوند هيڅکله هېر نه سي.
سړي بيا هم دې کار ته غاړه نه ايښووله، ويل نه زه خپله خواري کـوم. کلـه چـې ښځه پوه سوه چې مېړه يې خبره نه مني، نـو لـه مېـړه سـره يـې پـه جنجـالو او جنګونو پيل وکړ، داسې ورځ به نه وه چې د دوی په کور کې به جنګ او جګړې نه وې، اخير خپل کور خو څه کوې چې ګاونډيان هم ځني په تکليف سول.
سړي چې به هر څومره ګوزاره کوله ښځې يې بيا هم اوبه خړولـې، اخيـر سـړی مرور سو او اکثره وخت به د خپلوانو کره اوسېده. ښځه چې په کـور کـې يـواځې سوه، نو په کوڅه او کلي کې يې له ښځو سره جنګونه شروع کړل، خلک ډېر ځني تنګ سول، راغلل او د ښځې مېړه تـه يـې شـکايت وکـړ. سـړي چـې د کليوالـو شکايتونه واورېدل، نو خپل خپلوان او دوستان يې راټول کړل او ورتـه ويـې ويـل چې زه دا ښځه طلاقوم. خپلوانو يې ورته وويل چې تـه ودرېـږه مـوږ بـه يـو وار نصيحت ورته وکړو، که بيا هم سمه نه سوه طلاقه به يې کړې. سړي ويـل سـمه ده.

د سړي خپلوانو ښځې ته وويل چې نور له خلکو سره جنجال مه کوه، موږ ټول په تا شرمېږو، که نه سمېږې نو مېړه دې طلاقوي. ښځې چې د طلاق خبره واورېده، نو لږ ارامه سوه، يو څه وخت يې سم ژوند کاوه، خو وروسته يې بيا د پخوا په شان جنجالونه شروع کړل، مېړه يې ورته وويل چې تا خو زما سره وعده کړې وه چـې بيا به شر او شور نه کوې، بيا دې ولې جنګونه شروع کړل؟ زړه دې راخوړين کړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور نو صبر نه سم کولای، اوس دي نو خامخا طلاقوم. ښځه وېري واخیسته چې مېړه یې رښتیا طلاقوي، ویل داسي نه وي د شپې تبر ځای مي ودرېږي، په کلي کي مي هم خلک د ژبوري ښځي په نوم پېژني، خدای خبر چي بل مېړه به پیدا کړم. هغه و چي له ځان سره یې یو چم جوړ کړ، له مېړه سره یې غوړه مالۍ شروع کړې او بخښنه یې ځني وغوښته، ویل زه دا منم چي په خپله خوله مي ټول خلک د ځان دښمنان کړي دي، خو څه وکړم اوس مي عادت سوی دی. ما څو واره کوښښ کړی دی چي دا عادت پرېږدم خو نه پاتېږي. ما داسي اورېدلي دي چي که څوک یوه میاشت د سوال ډوډۍ وخوري نو هر ډول بد عادت ځني پاتېږي.

سړی چي اوس نو تر پزي راغلی و هر کار ته یې غاړه ایښووله. ښځي ته یې وویل چي که څه هم دا د بې غیرتو خلکو کار دی او ډېر شرمېږم، خو ستا لپاره دا کار هم کوم. هغه و چي له غره څخه بوټي راوړل او خپل د عزت کار یې پرېښود او په سوال او دروېزه یې شروع وکړه، سهار تر ماښامه به یې په بازار کي سوال کاوه او په هغه پیسو به یې د کور ګوزاره کوله.

یوه میاشت پر له پسې یې د سوال په ډوډۍ ګوزاره وکړه. ښځي یې یو څه وخت سم ژوند کاوه، خو وروسته یې بیرته هماغه پخوانۍ نخرې شروع کړې. سړي ورته وویل چي واښځې د خدای پار ته وګوره ! د سوال ډوډۍ خو مي هم دربانديي وخوړه اوس ولي جنجال کوې؟ ښځي په خندا ورته وویل چي پر دواړو ستر ګو، زه به جنجال پرېږدم او ته سوال پرېږده. سړی چي اوس په سوال او مفته ډوډۍ روږد سوی و، زړه یې نه غوښتل چي سوال پرېږدي. ښځي ته یې وویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي خير دی زه به خپل سوال کوم او تا به ساتم، خو تــه لــږ ســمه گــوزاره کــوه. ښځي ورته وويل چي پخوا خو سوال کول يو ضرورت و، اوس خو دا دی ما درتــه وويل چي سمه گوزاره درسره کوم، که مي بيا بده گوزاره وکړه هر ډول سزا چــي راکوې زه يې منم. اول تا ماته نصيحتونه کول چي په کور او کلــي کــي مــي مــه شرموه، ټول خپلوان او سيالان راباندي خاندي، اوس چي ته په ځوانه ځــوانۍ او روغ صورت سوال کوې پر موږ خلک نه خاندي؟ ته په ځان نــه پــوهېږې، پــر مــا دومره خلک نه خاندي لکه پر تا چي خاندي، مــا تــه هــره ورځ ښــځي پيغورونــه راکوي، وايي مېړه يې ځوان او په صورت روغ رمټ دی، خو بې غيرتــه ســړی دی کار نه سي کولای او سوال کوي.

لنډه دا چي ښځي له جنجاله او سړي له سواله لاس نه اخيست او هر يو پر خپلــه خبره ولاړ و. اخير ښځي ورته وويل چي زه په يوه شرط ستا خبره مــنم چــي تــه سوال پرېږدې او د پخوا په شان خپله خواري او مزدوري وکړې. سړي ورته وويل چي ستا خوښه ده، جنجال پرېږدې که نه ، خو زه سوال کول نه پرېــږدم. ښــځي چي له خدايه دغه ورځ غوښته ډېره خوشاله سوه او په خندا يې وويل: چــي يــې وخورې په درو ېزه، هېره به يې نه کړې مزه.

يادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سيمو کي ويل کېږي. کله چي يو څوک په يو ناوړه عمــل روږد وي، په تېره بيا دا چي يو څوک په مړو سترگو ډوډۍ پيدا کوي يــا د روزۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګټلو په لاره کې زحمت نه ګالي او له دې عادت څخه نه اوړي، نو خلک له دې عمل سره د کرکې څرګندولو په خاطر دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مې په (۱۳۷۰ ش) کال د کب د مياشتې پر لسمه نېټه د جنوبي پښتونخوا په سرانانو نومې سيمه کې له ښاغلي محمد يونس څخه اورېدلې ده. دی د هلمند ولايت د ناوې ولسوالۍ اوسېدونکی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

چورت یې واهه، خورجین یې بایلود

وایي چې یو سوداګر له خپل نوکر سره یو لیري ځای ته په سفر روان و، له دوی سره یو آس او یو له سروزرو ډک خورجین و. په لاره کې یې آس ناروغه سو، وار په وار یې ناروغي پسې ډېرېده چې وروسته مړ سو، تر دې وروسته سوداګر او نوکر پر پښو روان سول. یو څه مزل چې یې وکړ، نو ډېر ستړي سول، په دښت کې یې یو ځای واړول چې شپه تېره کړي.

په دې وخت کې یو بل مسافر هم پر لاره تېرېده، کله چې یې سوداګر او نوکر ولیدل نو ورته ویې ویل: دا سیمه ډېر خطرناک غله لري، پر ځان پام کوئ چې و مو نه شکوي. سوداګر چې دا خبره واورېده، نو سخت وارخطا سو، نوکر ورته وویل چې باداره ته غم مه کوه، بېغمه ویده سه، زه به پیره کوم. سوداګر هم ورسره ومنل او ویده سو. یوه سترګه خوب چې یې وکړ، نو بیرته راویښ سو، کله چې یې نوکر ولید چې ویښ دی نو زړه یې پوړه (ډاډه) سو او بیرته ویده سو.

شپه ښه پخه وه چې سوداګر بیا سترګي راروښي کړې، ګوري چې نوکر ویښ دی، خو په درنو سوچونو کي ډوب دی، سوداګر وویل: وا هلکه څه چورت وهې؟ نوکر وویل چې دې خبري ته چورت وړی یم چې خدای پاک دا دومره لوی اسمان څنګه بې ستني درولی دی؟ سوداګر په درد وویل: بېعقله سوچونه پرېږده خپله پیره کوه. له دې خبري سره سم سوداګر بیا ویده سو.

یوه شیبه وروسته چې راکښېناست، نو ګوري چې نوکر بیا هغسي چورتونه وهي، سوداګر بیا په درد وویل: وا هلکه تاته وایم ! بیا څه چورتونه وهې؟ نوکر وویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په دې اړه سوچ کوم چي خدای پاک دا دومره خلکو ته څنگه روزي ور رسوي؟ سوداګر په درد وويل: وا د خدای اسکېرلې ما نه درته وويل چي خپله پیره کوه؟ له دې سره سم سوداګر بیا پرېوت او دا وار ښه په درنو ویده سو.

سپېدې لا نه وې چاودلي چي سوداګر راویښ سو، ګوري چي نوکر بیا هم په چورتونو کي ډوب دی. بیا یې په درد وويل: اې بدبخته بیا څه چورتونه وهې؟ نوکر وويل: خورجین غلو وړی دی، بله یې لا دا چي زما او ستا څپلۍ یې هم وړي دي، اوس دې خبري ته چورت وړی یم چي له دې ځایه به په لڅو پښو څنګه ځو؟

سوداګر چي د خورجین د غلا کېدو خبره واورېده، نو چیغي او نارې یې جوړي کړې، خو هیڅ یې له لاسه نه کېده، هغه و چي تش لاس کور ته راغی، ټوله شتمني یې د سروزو خورجین و چي غلو یووړ، یو څه پیسې چي یې په کور کي درلودې هغه هم یو څه وخت وروسته خلاصي سوې.

اوس نو سوداګر سوداګر نه و، داسي غریب سو چي د اولاد ډوډۍ به یې په خوارۍ پیدا کوله. کله چي به چا پوښتنه ځني وکړه چي ته خو یو وخت ډېر شتمن سړی وې، څنګه داسي غریب سوې؟ ده به یو سوړ اسوېلی وکیښ او ورته وبه یې ویل: زه د خپل نوکر له لاسه بدمرغه سوم، دی دي خدای خوار کړي، چورت یې واهه خورجین یې بایلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل په کندهار کي ویل کېږي. کله چي یو ځوک د کار وخت په چورت وهلو او خیال پلوونو تېروي او په دې ډول د کار وخت ځني تېر سي او یا له دې امله تاوان ور ورسېږي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي په کوچنیوالي کي د کندهار ولایت، ارغنداب ولسوالۍ د ناګان کلي له عبدالکریم نـومي بزګر څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي ښنګه سوال هغسي ځواب

يو سوالګر کلي ته راغی او د يوه کور دروازه يې ورو ټکوله، د کور خاوند د کور له بالاخانې څخه سر راو ايست، ويل څه وايې؟ سوالګر ورته وويل چي ته يو وار دلته راسه چي يو ډېر ضروري کار درسره لرم، کله چي د کور خاوند راغی، نو سوالګر ورته وويل چي خير راکړه.
د کور خاوند ته درد ورغی، ويل دا خبره خو دي هلته هم راته کولای سوای، تر دې ځايه دي ولي را خوار کړم، خير اوس راځه چي بالاخانې ته ولاړ سو، د کور خاوند دمخه او سوالګر ورپسې سو، کله چي بالاخانې ته ورسېدل نو د کور خاوند ورته وويل چي خدای دي يې درکړي. سوالګر ورته وويل چي د کور په دروازه کي به دي راته ويلي وای چي خدای دي وزله وکړه، دا دومره زحمت دي ولي راکړ؟ د کور خاوند ورته وويل چي تا به هم هلته راته ويلي وای چي خير غواړم، بس چي ښنګه سوال هغسي ځواب.
يادونه: دا متل په کندهار او غزني کي ډېر ويل کېږي. کله چي د يو کار په مقابل کي يو مناسب عکس العمل وښوول سي او يا يو بد سړي ته په خبرو او منطقو غابښ ماتوونکی ځواب ورکړل سي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په (۱۳۶۷ ش) شمسي کال له ارواښاد جنرال محمد اکرم خاکرېزوال څخه اورېدلې ده. ارواښاد خاکرېزوال د کندهار ولايت د خاکرېز والسوالۍ اوسېدونکی و چي د طالبانو تر واکمنۍ وروسته د کابل د امنيې قوماندان او په کندهار کي په يوه چاودنه کي ووژل سو. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلک له سقاویانو وېرېږي،

کونډه له خپلو لمسیانو وېر ېږي

د یوه سړي نوم حبیب الله و، خو خلکو به (سقاو) یا د سقاو زوی باله. ده یوه لویه ډله جوړه کړه او د افغانستان د هغه وخت پاچا غازي امان الله خان ته پور ته سو، تر څو جگړو وروسته یې پاچهي ونیوله، خلکو دده پاچهي نه منله خو حکومت غوښتل چي په زور خلک د ځان تابع کړي، په دې ډول د افغانستان په ډېرو ولایتونو کي د خلکو او حکومت تر منځ جنگونه پیل سول.

خلکو حکومت او د حکومت ملگرو ته سقاویان ویل. د سقاویانو یو لوی لښکر له کابل څخه مخ پر کندهار روان سو. په غزني او زابل کي خلکو سخت جنگونه ورسره وکړل، خو د سقاویانو لښکر لوی و او تر کندهاره پوري راور سېد. په کندهار کي د معروف ولسوالۍ د هوتکو په سیمه کي سخت جنگ ونښت. په دې وخت کي اوازه سوه چي سقاویان چي هره سیمه ونیسي، نو خلک وژني او کورونه یې لوټوي.

د چور او لوټماری اوازې هري خوا ته خپرې سوې، خلک سخت وارخطا او هري خوا ته په منډو سول، چا لیري سیمو ته کډې بار کړې او چا بیا خپل قیمتي شیان تر خاورو لاندي پټ کړل. په دې وخت کي د کندهار ولایت، ارغسان ولسوالۍ د سپیني گاري په کلي کي یوه بېوزله کونډه اوسېده چي یوازي یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یومنگی د غوا غوږي درلوده. کله چې یې د چور او چپاول اوازه واورېده، نو د غوږو منګی یې په تخرګ کې ونیو او له کلي څخه ووته. په دې وخت کې د کونډې کوچنی لمسي چې خپله انا ولیده، نو پټ ورپسې سو، کونډې د غوږو منګی د یوې غونډۍ په لمن کې تر خاورو لاندې پټ کړ او دا بیرته کور ته راغله.

یو ساعت وروسته د کونډې لمسی وږی سو، انا ته یې وویل چې زه وږی یم، ماته ډوډۍ راغوږه کړه، کونډې ورته وویل چې غوړي په کور کې نسته. د کونډې لمسي هم سمدلاسه له دسترخوان څخه یوه وچه ډوډۍ راواخیسته او له کور څخه ووت. کونډه هم سمدلاسه پسې راووته او د هغه په څار روانه سوه. د کونډې لمسی سیده د هغې غونډۍ لمنې ته ورغی چې انا یې د غوږو منګی پکښې ښخ کړی و. منګی یې له خاورو راوکیښ، سر یې ورخلاص کړ او ډوډۍ یې په غوړه کړه. په دې وخت کې کونډه هم راورسېده، منګی یې راواخیست او د کور پر خوا روانه سوه.

کور ته لا نه وه رسېدلې چې خور یې په مخه ورغله، خور یې پوښتنه څنې وکړه چې دا د غوړو منګی چېري وړې؟ کونډې ورته وویل چې دا منګی مې یو ځای پټ کړی و، خو اوس مې بیرته راوکیښ او کور ته یې وړم. خور یې وویل چې خلک خپل شیان له کورو څخه لیرې یو ځای پټوي او ته یې بیرته کور ته وړې؟ کونډې په ډېرې نا امیدۍ او نا هیلۍ ورته وویل: هی هی خورې څه وکړم؟ خلک له سقاویانو وېرېږي او کونډه له خپلو لمسیانو وېرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل د کندهار په معروف او ارغسان ولسواليو کي ويل کېږي. کله چي يو څوک د پرديو پر ځای له خپلو خلکو ډېره گيله او اندېښنه لري، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه ښاغلي معلم عبدالاحد سرتيف د (۱۳۸۹ ش) کال د ليندۍ د مياشتي پر پنځـه ويشـتمه نېټه په ايميل کي رالېږلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

وايي په پخوا زمانو کي يو پاچا و چي د مرغانو ډېر شوقي و، دده په ماڼۍ کي د هر ډول کورنيو او وحشي مرغانو کمی نه و، خو په دې ټولو مرغانو کي پر پاچا يو بلبل ډېر گران و، دا بلبل يې د سرو زرو په قفس کي اچولی و، سرې اوبه او دده په خوښه دانې به يې ورکولې. کله چي به يې د بلبل قفس د ماڼۍ په باغ کي وځړاوه، نو پاچا به داسي فکر کاوه چي اوس به نو بلبل ډېر خوشاله وي، خو بلبل به بيا هم ناخوښه و او تل به يې ويل چي خپل وطنه، گل وطنه.

پاچا حيران سو چي د بلبل به څنگه وطن وي چي دی يې دومره صفت کوي. يوه ورځ يې بلبل ته وويل چي ستاپه وطن کي داسي څه دي چي زموږ په وطن کي نسته؟ بلبل ورته ويل چي زموږ په وطن کي داسي ډېر څه سته چي ستاسي په وطن کي نسته.

يو وخت د پاچا په زړه کي ور وگرځېده چي بايد د بلبل وطن ووينې. بلبل ته يې وويل چي که رښتيا ستا وطن زموږ تر وطن ښايسته وي، نو زه دي ايله کوم چي خپل وطن ته ولاړ سې، خو يو شرط لرم، هغه دا چي بايد زه يو وار ستا تر خوشي کېدو مخکي ستاسي وطن ووينم. بلبل د پاچا په دې خبره ډېر خوشاله سو، ويل بيخي سمه ده. پاچا اسونه زين کړل او له خپلو څو عسکرو او نوکرانو سره له ماڼۍ څخه ووت، بلبل چي به هري خوا ته اشاره کوله نو پاچا او عسکر به يې هماغي خواته تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

تر ډېرو سيندونو، غرونو او ځنگلونو تېر سول چي اخير يوه وچ دښت ته ورسېدل، په دښت کي ليري يو څو شنه بوټي ښکار ېدل، بلبل وويل چي پاچا صاحب همدا زما وطن دی. پاچا چي هغه ځای ته ورغی، نو گوري چي د اوبو يو کوچني ډنډ دی. پاچا حيران سو چي بلبل خو ويل زما وطن ډېر ښکلی دی، دا ځای خو يو وچ دښت دی. عسکرو ته يې وويل چي بلبل له قفس څخه خوشي کړئ !
عسکرو هم د پاچا له امر سره سم بلبل له قفس څخه ايله کړ، بلبل والوت او د ډنډ په منځ کي د يوې لوخي پر سر کښېناست، په نارو او خوشاليو يې پيل وکړ، په دې وخت کي نری باد چلېده، باد به لوخه د اوبو خوا ته کږه کړه او بيرته به راپورته سوه چي له دې سره به د بلبل لکۍ په اوبو لنده سوه، بلبل به د لوخي له هر وار کږېدو سره داسي ويل: خپل وطنه، گل وطنه.

يادونه: دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي د جلاوطنۍ پر مهال ويل کېږي.[1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کي له خپل پلار څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خندا به هغه وخت وي چي د غوا خاوند راسي

وايي چي يوه غوا په خټو کي بنده سوې وه، هر څومره چي يې زور وواهه نو ځان يې له خټو نه سواى را ايستلاى. په دې وخت کي يو وږى لېوه پر لاره تېرېده، ګوري چي غوا په خټو کي بنده سوې ده. لېوه د غوا په ليدو ډېر خوشاله سو، ان دا چي خټو ته يې هيڅ پام نه سو، بس سمدلاسه يې په غوا پسي خټو ته ورټوپ کړه چي له ټوپ سره سم دى هم په خټو کي بند سو.

لېوه چي به هر څومره ځان ښوراوه، نو په خټو کي به نورهم پسې ننووت. لېوه چي د خلاصون بله لاره پيدا نه کړه، نو په چيغو يې شروع وکړه. په دې شا وخوا کي يوه ګيدړه هم اوسېده چي له لېوه څخه ډېره په عذاب وه، کله چي يې د لېوه نارې واورېدې، نو په منډه يې لېوه ته ځان راورساوه.

کله چي يې لېوه وليد چي تر څټه پوري په لوشو کي بند دى، نو کټ کټ په خندا سوه، لېوه ته د ګيدړې پر خندا سخت درد ورغى، ويل بې شرمي زه مرم او ته راباندي خاندې؟ ګيدړې ته نوره هم خندا ورغله، ويل دا څه خندا ده، خندا خو به وروسته ووينې، ته ودرېږه چي د غوا خاوند په خير راسي او تا په خټو کي منښتى ووينې، د غوا خاوند خو پوهېږي چي ته د غوا د راخلاصولو لپاره نه، بلکي د هغې په خوړلو پسي خټو ته ورلوېدلى يې، بيا به نو د غوا خاوند سوټى او ستا به

(c) ketabton.com: The Digital Library

مغزی وي، نو ځکه مي درته وویل چي خندا به هغه وخت وي چي د غوا خاوند راسي.

یادونه:

دا متل په کندهار کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک له خپله ژونده ناخوښه وي او تر دې نور ډېر خطرونه پر لاره وي او د نورو بدو پېښو وړاندوینه هم سوې وي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي د (۱۳۸۸ ش) کال د لیندۍ د میاشتي پر شلمه نېټه له ښاغلي ګل اغا څخه په تیلیفون کي اورېدلې ده. ښاغلی ګل اغا د کندهار ولایت، ژیړۍ والسوالۍ د پاشمول د کلي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولو نیمه نیمه د ابۍ سوه یوه نیمه

وایي چې یوه انا له خپلو دوو کوچنیو لمسیانو سره یو ځای اوسېده، پر لمسیانو انا ډېره ګرانه وه او له نازه یې ابۍ بلل. دوی داسي غریبان ول چې په وچه ډوډۍ هم نه ول ماړه. یوه شپه یې ډوډۍ نه درلودل، نه پوهېدل چې څه وکړي. په دې وخت کي د کور دروازه وټکېده، انا چې ورغله، نو په دروازه کي یو هلک ولاړ دی او درې ډوډۍ یې په لاس کي نیولي دي، ویل مور خیرات کړی دی، مور مي ویل چې دا ډوډۍ واخلئ.

ابۍ او لمسیان یې ډېر خوشاله سول، سمدلاسه یې دسترخوان اوار کړ چې ډوډۍ وخوري. څرنګه چې ډوډۍ درې او دوی څلور نفره وه، نو د ډوډۍ وېش ګران سو، انا ډوډۍ لمسیانو ته ور ووېشلې او دا خپله لاس تر زنه ورته کښېناسته، ویل بچیانو وخورئ.

په دې وخت کي د لمسیانو پام سو چې ابۍ ته ډوډۍ و نه رسېده، ویل ابۍ ته به څه شي وخورې؟ ابۍ په ټګۍ ورته وویل چې ابۍ دي تر تاسي قربان سي، تاسي هر یو چې نیمه نیمه ډوډۍ راکړئ زما بس ده. لمسیانو چې یې هر یوه نیمه نیمه ډوډۍ ورکړه، نو هر لمسي ته نیمه نیمه، خو ابۍ ته یوه نیمه ډوډۍ ورسېده. په دې وخت کي د بوډۍ دیوه لسمي ډوډۍ ته پام سو او په خندا یې وویل: د ټولو نیمه نیمه د ابۍ سوه یوه نیمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل د افغانستان په ختیځو ولایتونو کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک په فریب او چل ول تر نورو ډېره ونډه واخلي او بیا هم ځان داسي ښيي چي څه نه دي ور رسېدلي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کیسه مي په کابل کي د (۱۳۸۸ ش) کال د زمري د میاشتي پر شلمه نېټه د پښتو ژبي لـه نـامتو طنز او ډرامه لیکوال ښاغلي کاتب پاڅون څخه اورېدلې ده. ښاغلی پـاڅون اصـلا د ننگرهـار ولایـت د شینوارو ولسوالۍ، نازیانو درې د (مندتي) کلي دی، خو له ډېره وخته راهیسي په کابل کي اوسېږي. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پړانګ سپینه منګوله، شپنو پوځه پرې وېشله

وايي چې يوه ورځ کوچيانو په يوه داسي سيمه کي وانده[1] واړوله چې شاوخوا يې جګ جګ غرونه ول، په دې غرو کي يو ډېر خطرناک پړانګ هم اوسېده چې اکثره وخت به يې د کوچيانو پر رمو حملې کولې.

بس د پړانګ همدا ښکار و، هره ورځ به يې د پسو پر رمه یر غل کاوه او يو پسه به يې خوړ. شپانه او د رمې ساتونکي سپي ته ګرانه وه چې په يوازي سر د پړانګ مخه ونيسي. هغه و چې څو شپنيانو خپلي رمې سره يو ځای کړې، دوی داسي فکر کاوه چې اوس نو شپنيان او د رمې سپي ډېر سول، ښايي پړانګ به پر رمه يرغل و نه کړي، خو پړانګ ډېر زړه ور سوی و، د شپنو پر وايې و نه کړه او پر رمو يې بيا هم حمله وکړه.

شپنو د کوتکو په وارونو او ساتونکو سپيانو د پړانګ په داړلو پيل وکړ، جګړه ښه په خرپ روانه وه، په دې وخت کي يوه شپانه خپل کوسی[2] پر پړانګ واچاوه چې له دې سره سم د پړانګ منګولي په کوسي کي بندي سوې، پړانګ چې هر څومره زورونه ووهل ، منګولي يې له کوسي څخه نه سوای خلاصولای. شپنو هماغسي

[1] : پښتانه کوچيان خپلي رمې د دوبي په موسم کي ليري څړځايونو ته بيايي چي دې سفر تـه (وانـده) وايي. دوی له ځان سره يوه اندازه خواړه هم وړي چي (څوری) يې بولي.

[2] : کوسی د چپني غوندي يو پنډ او اوږد لباس دی چي له وړيو څخه جـوړېږي. شـپنيان د يخنـۍ پـه موسم کي کوسی له ځان سره وړي چي هم يې د برستن، هم يې د فرش او هم يې د باران پـر مهـال د سرپناه په ډول استعمالوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوتکو وارونو او سپو د پړانګ داړلو ته دوام ورکړ چې په پای کې پړانګ له جنګه ولوېد او مړ سو.
شپنو چې خپل یوه لوی دښمن ته ماته ورکړې وه، په دې خوشالۍ کې یې تر خپل منځ پوخه ووېشله، ددې لپاره چې شپنیان خپل غرور وښیي له پړانګ څخه یې یوه منګوله پرې کړه او په هغه یې تر خپل منځ پوخه ووېشله، شپنو سره خندل او یو بل ته یې مبارکۍ سره ورکولې. په دې وخت کې یو کوچی پر لاره تېرېده، کله چې یې د شپنو په لاس کې د پړانګ منګوله ولیده، نو د پړانګ زړه ورتوب او مېړانه ور په یاد سوه، دا چې نن یې شپنو په سپینه منګوله پوخه وېشله، نو پر پړانګ یې زړه وسوځېد او له ځان سره یې وویل: د پړانګ سپینه منګوله، شپنو پوخه [1] پرې وېشله.

[1]: پښتانه کوچیان او مالداران له شیدو څخه یو ډول قوي خواړه جوړوي چې (پوخه) یې بولي. د پوخي جوړولو لپاره په شیدو کې (خمزورى) نومي وحشي بوټى وهي او یا د پسه د کوچنیو کولمو لومړۍ برخه چې په عربي ژبه یې (اثنا عشر) او پښتو کې یې (خوږه مرۍ) بولي وهي. څرنګه چې په خمزوري او خوږه مرۍ کې ځیني انزایمونه دي، نو له دې امله شیدې کلکې او پوخه ځني جوړېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل په زابل، غزني او پکتیکا ولایتونو کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو مېړه، تکړه او ښه سړی خوار سي او یا د دښمنانو په دام کي ولوېږي ، نو خلک د زړه سوي په ډول دا متل وایي[1].

[1] : دا کیسه مي د ۱۳۹۱ه ش کال د وري د میاشتي پر نولسمه نېټه د شپې پر اتو بجو د ټیلیفون له لاري له سید عبدالرحیم اغا څخه اورېدلې ده. ښاغلی رحیم آغاد زابل ولایت د کلات ښار اوســېدونکی دی.
ع، همت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوران پر هر گوروان

وايي چي د يوه کلي ملک له خپلو خلکو سره ښه ژوند نه کاوه، د هغوی ماتو گوډو او مشکلاتو ته يې پام نه و او هسي يې خپله ورځ تېروله، کليوالو تر يوه وخته څه نه ويل، خو وروسته يې زړونه تنگ سول او پر بېکړه يې وکړه چي د کلي لپاره نوی ملک وټاکي.

په کلي کي د نوي ملک د ټاکلو لپاره جرگه جوړه سوه، هر چا د ملکۍ لپاره يو يو سړی ياد کړ، خو داسي سړی يې پيدا نه کړ چي د ټولو دي خوښ وي. په پای کي يوه سپين ږيري د کلي گوروان (پاده وان) ته اشاره وکړه، دا خبره د ټولو خوښه سوه، ځکه چي گوروان خورا پاک، صادق او مېړه ځوان و او څو کاله يې په خورا صداقت د کلي خدمت کړی و. لنډه دا چي گوروان ته يې د ملکۍ لنگوټه وروتړله او ولسوال ته يې ورو پېژانده، ولسوال هم ورسره ومانه او نوي ملک خپل کار ته دوام ورکړ.

يوه ورځ د کلي پخواني ملک چي اوس يې څوک په کيسه کي هم نه وه، نوی ملک وليد چي ډېر خلک پر راټول دي او مشوره ورسره کوي، پخوانی ملک ډېر ناهيلی او زړه ورته لړ سو، خپل پخواني وختونه يې ورپه ياد سول، ژړا ورغله، ويل يو وخت زه د کلي ملک وم، خو اوس مي ځای گوروان ونيو، له ځان سره يې په ناهيلۍ وويل: دوران پر هر گوروان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

یادونه:

دا متل په کندهار ولایت کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو وړ او مناسب شخص له کاره گوښه او پر ځای یې یو بل نا وړه شخص راسي، نو خلک دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مي په کوچنیوالي کي زموږ په کلي کي له یوې کوچۍ سپین سري ښځي څخه چي موږ به (کوچنۍ تره کې) بلل اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې ځای وم، د دې ځای سوم

وايي چې د يوه غريب سړي کره مېلمه راغی، نه يوه، نه دوې او نه درې ورځې وې، څو هفتې يې پرله پسې تېرې کړې، د کور به په کور کي خوراکي شيان مخ پر خلاصېدو ول، له يوې خوا د خپل اولاد په ډوډۍ پوري حيران و او له بلي خوا يې مېلمه د اوړو پېټی و. کوربه چې د مېلمه په مخ کي هر څومره د خپلي بېوزلۍ خبره ياده کړه مېلمه بيا هم سر خلاص نه کړ او ښه درانه يې اړولي وه.
يو وخت کوربه خپلي ښځې ته وويل چې دا سړی خو زموږ کره داسي بېغمه ناست دی لکه خپل کور چې يې وي، په نيمه خو نه پوهېږي، بايد يوه داسي لار ورته جوړه کړو چې خپل کور ته ولاړ سي. ښځې يې ورته وويل چې مېلمه يوازې يوه مور لري چې ډېره سپين سرې ده، ورته و به وايو چې مور دي ناجوړه ده، ګوندي په دې خبره وارخطا او خپل کور ته ولاړ سي. مېړه يې هم ورسره ومنله او مېلمه ته يې د هغه د مور ناروغي وريادہ کړه. مېلمه وويل چې زما خيال و چې سبا کور ته ولاړ سم، خو اوس چې مي مور ناجوړه ده نه ځم، ځکه چې مور مي ناروغه ده، خپل کار يې خپل کار دی زما لپاره ډوډۍ پخول او کالي پرېولل بيا بل جنجال دی، ناروغه ښځه ده، هم خپل او هم زما خدمت نه سي کولای، تر هغو چې مور مي جوړېږي کور ته نه ځم او ستاسي کره به اوسم.
کوربه او ښځې چې يې دا خبره واورېده، نو حيران سول چې اوس څه وکړي؟ تر ډېرو سوچونو وروسته يې دا نقشه جوړه کړه چې مېلمه ته به ووايو چې مور دي مړه سوه. هغه و چې کوربه او مېرمن يې خفه او په ژړغوني ډول مېلمه ته راغلل،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويل وروره ستا لپاره يو بد خبر لرو، نه پوهېږو چي درته ووايو کنه؟ خو خير چاره نسته. همدا اوس ستاسي له کلي څخه يو سړی راغی ويل ستا مور وفات سوه، کليوالو ويل چي ده ته ووايه چي ژر راسي. مېلمه چي دا واورېده، نو پټو يې تر ځان لاندي کړ، ښه ارام ورباندي کښېناست او ويې ويل: پخوا به که کور ته تلم خو مور مي ژوندۍ وه اوس چا ته ورسم؟ بس داسي يې وبوله چي د دې ځای وم، د دې ځای سوم.

يادونه:

دا متل په غزني، وردگو، پکتيکا او لوگر ولايتونو کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو څوک په يوه کار يا يوه ځای کي درانه واړوي او هلته پاته سي، نو دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي د (١٣۶۴ ش) کال د جنوبي پښتونخوا په هندوباغ يا په نوي اصطلاح (مسلم باغ) کيمپ کي له ښاغلي محمد پذير رشيد څخه اورېدلې ده. ښاغلی رشيد د پکتيکا ولايت، ارگون ولسوالۍ د چانه خوا د مرغې کلي اوسېدونکی دی، خو ډېر ژوند يې په کابل کي کړی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خدای و د پردې، ادې مېږه کاوه، خو ابا راغی له مکې

پخوا به حاجیان پر پښو حج ته تلل چي تگ او راتگ به یې څو میاشتي او کله نا کله یو کال وخت نیوه. په لاره کي به له ډول ډول خواریو او تکلیفونو سره مخامخ کېدل. وایي یو سړی چي سالار نومېده د حج نیت وکړ، ځوانه ښځه او دوې کوچنۍ لوڼي یې په کور کي پرېښودې او دی حج ته روان سو. څو میاشتي وروسته چي نور حاجیان راغلل سالار ورسره نه و، خپلوانو یې توري ځمکي ورپسي سپیني کړې، خو د سالار پته و نه لگېده.

د لاري ملگرو یې ویل چي سالار په لاره کي راڅخه ورک سو، نور نه یو خبر چي مړ به وي او که ژوندی. چا به ویل چي په لاره کي څو حاجیان شرمښانو وخوړل، کېدای سي چي دی یې هم خوړلی وي، چا به ویل چي غلو به وژلی وي، چا به بیا ویل چي سالار له دې خوا یو څه ناروغه و، کېدای سي چي مړ سوی وي.

د سالار خپلوانو چي دا خبري واورېدې نو زړه ته یې ولوېده چي سالار مړ دی، د فاتحې کمبلي یې واچولې او فاتحه یې واخیسته. که څه هم ټولو خلکو سالار مړ باله، خو ملایانو بیا هم د هغه کونډې ته اجازه نه ورکوله چي بل مېړه وکړي، د سالار کونډې هم له حیا څخه څه نه ویله .

یو په بل پسي کلونه تېرېدل چي په دې وخت کي د کونډې دوې لوڼي پېغلي سوې، اوس چي به نو کله د کونډې د کور مخ ته کوم لاروی تېر سو، نو د کلي خلکو به ویل چي په دې سړي کي خامخا څه فساد سته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

کونډه له يوې خوا د خلکو خبرو او له بلي خوا غريبۍ تنګه کړه، خو څه يې له لاسه نه کېده. يوه ورځ يو نابلده مسافر راغی او په کلي کي يې شپه سوه، مسافر په خبرو خبرو کي وويل چي زموږ سره په حج کي يو سړی ملګری و چي سالار نومېده، له هغې خوا چي راتلو په لاره کي لېوانو وخوړ. کليوالو چي دا خبره واورېده، نو زړه ته يې ولوېده چي هغه سړی خامخا زموږ د کلي سالار دی.
تر دې وروسته ملايانو وويل چي د سالار کونډه مېړه کولای سي. څرنګه چي د کونډې لوڼې پېغلي سوي وې او د کونډې هم زړه مات سوی و، اوس يې واده زړه نه غوښت، خو د هغې په باره کي د کليوالو خبري ورځ په ورځ ډېرېدې. اخير کونډه له دې خبرو څخه ډېره تنګه سوه، يوه ورځ يې د ګاونډې ښځې ته وويل چي بس ده نور د خلکو ګډې وډې خبري او تورونه نه سم زغملای، غواړم چي مېړه وکړم، خو له داسي چا سره واده کوم چي زما د لوڼو ساتنه او پالنه هم وکړي.
دا اوازه په لږ وخت کي په ټول کلي کي خپره سوه، وروسته شا وخوا نور کلي هم خبر سول چي د سالار کونډه غواړي مېړه وکړي. څرنګه چي کونډه ښايسته وه نو ډېرو خلکو غوښتل چي واده ورسره وکړي، هغه و چي پر کونډې د مرکو باران جوړ سو، يوه مرکه به نه وه تللې چي بله به راغله.
د کونډې لوڼې ډېري وارخطا سوې، ويل که ادې مېړه وکړي د دوی پای به څه وي؟ مور ته يې وويل چي که ته مېړه وکړې زموږ ژوند به تر دې هم تريخ سي، خدای خبر چي پلندر به موږ وساتي کنه؟ اوسنی ژوند که ښه دی او که بد په ګډه به يې سره تېروو. لوڼو چي يې هر څه زارۍ او جګۍ ورته وکړې کونډې نه منلې، ويل زه نور د خلکو خبري نه سم زغملای، هر څه چي کېږي مېړه کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بس د خدای کړه دي او د بنده ورته کاته دي، په دې وخت کي سالار روغ رمټ کور ته راغی. په کلي کي چوک چوکه (هنگامه) سوه چي سالار ژوندی دی. د سالار کونډه او خپلوان ډېر خوشاله سول، په تېره بیا د کونډې لوښي خو له خوشالیه په کالیو کي نه ځایېدې. په دې وخت کي د سالار مشري لور کشري خور ته په خوشالۍ وویل: خورکۍ ! د خدای مهربانۍ ته وګوره، له لویي شرمنده ګۍ څخه خلاص سولو، که ادې مېړه کړی وای او بیا بابا راغلی وای په کور او کلي کي به مو پزه پرې سوې وای. کشري خور یې په خندا ورغبرګه کړه: د خدای و د پردې، ادې مېړه کاوه، خو ابا راغی له مکې.

یادونه:

دا متل په کندهار کي ډېر ویل کېږي. کله چي په اټکلي او تصادفي توګه یو څوک له خطر او شرمندګۍ څخه وژغورل سي او پرده یې وسي، نو دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مي په کوچنیوالي کي د کندهار ولایت، ډنډ ولسوالۍ د (کوبي) د کلي له یوې سپین سري ښځي څخه چي مور (ادې) بلله اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خسر ګنۍ د کور ډوډۍ اغزي لري

وايي چې يوه ښځه د خسر په کور کې ډېره ناراضه وه، د وخت په تېرېدو سره د ښځې لوڼې پېغلې او زامن يې ځوانان سول چې ورسره د دې ژوند هم ښه سو، که څه هم اوس يې ژوند ښه و، خو د دې له زړه څخه هغه پخوانۍ ترخې خاطرې او ديدنۍ نه وتلې، کله چې به د خسر يا خسرګنۍ نوم ياد سو، نو د دې تر خوله به بې واره دا خبره ووته چې د خسرګنۍ د کور ډوډۍ اغزي لري. لوڼې او زامن يې نه پوهېدل چې مور ولې دا خبره کوي، زموږ د کور ډوډۍ خو اغزي نه لري.
يوه ورځ دې ښځې خپله يوه لور ورکړه او د واده وخت راغی، کله چې يې ناوې تر کور ايستله نو مور خپلې لور ته په غوږ کې کرار وويل: لوري د خسرګنۍ په کور کې به ډېر پام کوې، هغه دي د پلار کور نه دی چې پر هر چا به ګرانه يې، ډېر به پام کوې چې د خسرګنۍ د کور ډوډۍ اغزي لري. لور چې يې پخوا هم په دې خبره نه پوهېده دا وار هم پوه نه سوه، خو څه يې و نه ويل او د هوکې په ډول يې سر وښوراوه.
کله چې ناوې د خسر کور ته ولاړه، نو تل به يې ډوډۍ ته په ځير ځير کتل چې کوم اغزی پکښې نه وي، هر څومره چې يې وکتل، نو په ډوډۍ کې يې کوم اغزی و نه ليد، حيرانه سوه چې مور خو ويل د خسرګنۍ د کور ډوډۍ اغزي لري، په دې ډوډۍ کې خو اغزي نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وخت په تېرېدو سره د مېړه، خواښي، خسر، يونېو، اندرندو او لېورونو ګډووډو خبرو د ناوي ژوند تريخ کړ، چا به يې اشپزي نه خوښوله، چا به ويل چي ډوډۍ پخول يې نه دي زده او چا به ويل چي لتېه ده. کله چي به دسترخوان هوار سو، نو مېړه، خواښې، خسر او يا لېوره به داسي خاري او اغزنه خبره ورته وکړه چي په ناوي پوري به يې خپله ډوډۍ زهر کړه. ناوي چي به د خسرګنۍ لغازونه او پېغورونه واورېدل، نو له دسترخوان څخه به ورېي ولاړه سوه، لنډه دا چي ورځ په ورځ يې ژوند خرابېده، خو نه پوهېده چي څه وکړي.

يوه ورځ چي دسترخوان اوار سو، نو خواښي ډوډۍ ته وکتل او په درد يې ناوي ته وويل: ملا دي ماته سه کوچنۍ خو نه يې، دا ډوډۍ ده چي تا پخه کړې ده؟ په دې وخت کي د ناوي په خوله کي ډوډۍ داسي کلکه ونښته لکه اغزي چي لري، نور يې زغم نه درلود، له دسترخوان څخه ورېي ولاړه سوه، خپلي خوني ته ولاړه او په ژړا يې شروع وکړه. په دې وخت کي يې د خپلي مور خبره ورياده سوه، له ځان سره يې وويل: بس اوس پوه سوم، د مور مطلب مي د خسرګنۍ لغازونه او پېغورونه ول، دا خو رښتيا د خسرګنۍ د کور ډوډۍ اغزي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل د کندهار په ښځمنو کي ډېر ویل کېږي. کله چي یوه ښځه د خسرګنۍ په کور کي له کوم مشکل سره مخ سي یا د خسرګنۍ له خوا پېغور واوري، نو دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي په کوچنیوالي کي له خپلي انا څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسي درواغ مه وایه چي سبا رښتیا کېږي

وایي چي په پخوا زمانه کي دوه ورونه ول، دا یو ورور یې ډېر رند، چالاک او زیرک و، ځان یې د خپلي چالاکۍ له برکته د پاچا دربار ته ورساوه او پاچا د ځان مشاور وټاکه، په لږ وخت کي د ډېر شهرت او پیسو خاوند سو.

د دې سړي بل ورور ساده، مړخولی او ډېر بېوزله و، ده چي کله ولیده چي ورور یې دربار ته ننوت نو ده هم هڅه وکړه چي دربار ته ننوځي او ځان پاچا ته ورنژدې کړي، خو د پاچا خوښ نه سو او له دربار څخه یې وشاړه.

یوه ورځ یوه سړي ورته وویل چي ډېر ساده سړی یې، ستا ورور په درواغو ځان پاچا ته ورنژدې کړی دی او ته هیڅ درواغ نه وایې، په صداقت او رښتیا ویلو څوک دربار ته نه سي ننوتلای، که زما منې نو پاچا ته داسي لوی درواغ ووایه چي ستا ورور په خوب هم نه وي لیدلي.

غریب سړی هم بله ورځ پاچا ته ورغی او ورته ویې ویل چي ستا لپاره یو په زړه پوري خبر لرم، پاچا ویل وایه څه خبره ده؟ غریب سړي وویل: نن سهار وختي چي زه له خوبه راکښېناستم، نو په اسمان کي یوه سپي غپل. پاچا ته په دې درواغو سخت درد ورغی، عسکرو ته یې وویل چي دا درواغجن ونیسئ او په دار یې وځړوئ.

په دې وخت کي د غریب سړي ورور خبر سو، سمدلاسه پاچا ته ورغی او ورته ویې ویل: پاچا صاحب ستا قربان سم، فقط زما یوه خبره واوره، بیا که دي زما ورور واژه او که دي باخښه. پاچا یې هم خبره ومنله، ویل ښه وایه ! چالاکه ورور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې وویل: پاچا صاحب زه خپل ورور ډېر ښه پېژنم، ده په ټول ژوند کي درواغ نه دي ویلي، اصلي خبره دا ده چي یوه شاهین د سپي کوچنی بچی په منګولو کي نیولی او هوا ته یې پورته کړی و، هغه د سپي کوچني بچي په هوا کي غپل او ده یې غپا اورېدلې ده، دی بېچاره یو ساده سړی دی، داسي فکر یې کړی دی چي ګواکي په اسمان کي سپی غاپي.

پاچا چي دا خبره واورېده، نو امر یې وکړ چي سړی خوشي کړئ. غریب سړی چي یې له دار څخه راکښته کړ، نو چالاکه ورور یې په غوږ کي سوکه ورته وویل: ته زما په شان نه سې کېدای، دا خبره سمه ده چي ما په درواغو او چالاکۍ پر پاچا ځان ګران کړی دی، خو ستا په شان ساده نه یم، درواغ هم یوه لار لري، دا وار خو له مرګه خلاص سوې خو بیا پام کوه، داسي درواغ مه وایه چي سبا رښتیا کېږي.

یادونه:

دا متل په کندهار کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک په خپلو درواغو کي بند او یا رسوا سي، نو خلک دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مي په کوچنیوالي کي له خپل پلار څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خره مينه لغته ده

وايي چې يوه بزگر يو خر او يو سپی درلود. سپي له خاوند سره ډېره مينه درلوده. کله چې به بزگر له کار څخه ستړی ستومانه کور ته راغی، نو سپی به يې د روغبړ لپاره مخ ته ورغی، په پښو کې به يې ور ولوېد، کله به يې خپلې دوې پښې په غاړه کې ور واچولې، کله به يې خپله يوه پښه د روغبړ په ډول د خاوند په لاس کې ورکړه .

د بزگر هم د سپي لوبي ډېرې خوښېدې او له همدې خاطره به اکثره وخت ورسره ملگری و. خره چې د بزگر له خوا د سپي گرانښت وليد نو بد يې راغله، له ځان سره يې فيصله وکړه چې بايد تر دې وروسته دی هم له خاوند سره لوبې وکړي چې دی هم ورباندې گران سي.

يوه ورځ بزگر له کاره ستړی ستومانه راغی، سپي چې خاوند وليد، نو ورمنډه يې کړه او له هغه سره يې لوبې پيل کړې. په دې وخت کې خره هم ورمنډه کړه او له خاوند سره يې ساتېری شروع کړ، خره پورته پورته ټوپونه وهل چې په دې وخت کې يې خاوند په نس کې په لغته وواهه، له دې سره سم بزگر راچپه او بې سده سو.

سپي چې خپل خاوند وليد، نو په غپا يې پيل وکړ، په دې وخت کې د بزگر مېرمن راغله گوري چې مېړه يې بې سده پروت دی، په زوره زوره يې چيغې کړې، ويل وا خلکو د خدای پر پار مرسته راسره وکړئ چې مېړه مي مړ سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

گاونډيانو چي د بزګر په کور کي چيغي واورېدې، نو د مرستي لپاره ورته راغلل. کله چي بزګر په سد کي راغی، نو ګاونډيانو پوښتنه ځني وکړه چي څه درپېښه سوه؟ بزګر د خپل سپي او خره کيسه ورته وکړه. په دې وخت کي يوه ګاونډي په ملنډو وويل: د خره مينه لغته ده.

يادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سيمو کي ويل کېږي. کله چي يو بې عقل سړی يو ناړوه کار وکړي او داسي فکر کوي چي ښه کار کوي، نو خلک دا متل وايي. [1]

[1] دا کيسه مي د جنوبي پښتونخوا د پنجپای يا محمد خېلو په کيمپ کي له اروابناد معلـم عبـدالرازق څخه اورېدلې ده. دی اصلا د کندهار ولايت، ارغنداب ولسوالۍ د لويې منارې د کلي اوســېدونکی و. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه چې سره جوړ سي، د دریم دي نو مخ تور سي

وایي چې یوه ګیدړه او چغال (سورلنډی) سره انډیوالان ول، دوی به په ګډه ښکار کاوه او بیا به یې په ګډه سره خوړ. یوه ورځ دوی خبري سره کولې چې په دې وخت کي له لیري یو وړی زمری راښکاره سو. چغال او ګیدړه ډېر سخت وارخطا سول، چغال ګیدړي ته وویل چې زمری ډېر وړی دی او ځني تښتېدلای هم نه سو، ژر یوه چاره وکړه چې ومو نه خوري.

ګیدړي ورته وویل چې ته بېغمه اوسه زما یې چاره زده ده، هر څه چې زه وایم ته هغسي وکړه، کله چې زمری ګیدړي دوی ته راورسېد په دې وخت کي ګیدړي له چغال سره غالمغال جوړ کړ. زمري ویل پر څه مو جنجال دی؟ ګیدړي وویل چې پاچا صاحب قربان دي سم، ښه سو چې راغلې که نه موږ خپله ستا حضور ته در تلو. خبره داسي ده چې ما او چغال په ګډه پنځه چرګان نیولي او په غار کي مو ساتلي دي، مشکل دا دی چې اوس یې پر وېش نه سره جوړېږو.

زمري چې دا خبره واورېده نو په زړه کي ډېر خوشاله سو،ویل درځئ زه مو روغه جوړه در وکړم. له دې سره سم زمری له ګیدړي او چغال سره د غار خوا ته روان سول، غار ته چې ورسېدل نو چغال غار ته ننوت او زمری او ګیدړه دباندي ورته ودرېدل، چغال په غار کي ځنډ وکړ، د زمري زړه تنګ سو او په درد یې وویل: اې چغاله څه سوې چې درک دي ورک سو؟ چغال په عاجزۍ ورته وویل: پاچا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحب قربان دي سم، زه په يوازي سر ټول چرګان نه سم نيولای، کله چي يو چرګ نيسم بل راڅخه ايله کېږي.

څرنګه چي غار تنګ و او زمری خپله نه سوای ور ننوتلای نو ګيدړي ته يې وويل چي ته ور ننوزه او د چرګانو په نيولو کي له چغال سره مرسته وکړه. ګيدړه هم سمدلاسه غار ته ورننوته. زمري ښه ډېر انتظار وکړ، خو د ګيدړي او چغال درک معلوم نه سو. زمری وغوربد او په درد يې وويل : اې سپين سترګو څه سولاست؟ ژر را ووځئ چي پر ما ناوخته کېږي.

ګيدړي په غوړه مالۍ وويل : پاچا صاحب ستا سي يې کور ودان چي غواړئ زموږ تر منځ روغه وکړئ، خو موږ په کور کي سره جوړ سولو، ستاسي يې په مخه ښه.

زمری بيا وغوربد او په درد يې وويل:نه داسي نه کېږي، بايد زه مو جوړه دروکړم، ګيدړه چي اوس يې ځان د زمري له شره خوندي باله زمري ته وويل : دوه چي سره جوړ سي، د دريم دي نو مخ تور سي.

يادونه:

دا متل د کندهار په ښځو او ماشومانو کي ډېر ويل کېږي. کله چي دوه نفره تر شخړي وروسته سره جوړ سي او بيا يو دريمګړی راسي او غواړي چي هغوی بيرته په جنګ سره اخته کړي، نو دا متل ويل کېږي.[1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کي له خپل پلار څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره بخت به مي له څه وي
چي کاکو(1) به مي مېړه وي

وايي چي يوه ښځه په ځوانۍ کي کونډه سوه، يو څه وخت يې صبر وکړ، خو وروسته يې ژوند تريخ او يوازي ژوند کول ورته ګران سو، فيصله يې وکړه چي مېړه وکړي. لېورونو او ترښورو يې ورته وويل چي يواځي به په کور او ترښورونو کي مېړه کوې اوبس. دې چي وکتل نو خپل يو لېور چي خلکو (کاکو) باله د واده لپاره خوښ کړ، خو له شرمه يې چا ته نه سواى ويلاى چي زه غواړم له کاکو سره واده وکړم. کاکو که څه هم بله ښځه درلوده خو تر نورو لېورونو ځوان او له ښځو سره په ګوزاره کي ښه و.

ورځي شپې همداسي تېرېدې. يو وخت يې ايندرور ياني د کاکو مېرمنه ورباندي پوه سوه چي دا غواړي زما له مېړه سره واده وکړي. ايندرور غوښتل چي ځان ډاډه کړي چي رښتيا کونډه غواړي زما له مېړه سره واده وکړي او که هسي ما ګومان ورباندي کړى دى. هغه و چي کونډې ته يې د دوى يو ترښور ورياد کړ چي هغه غواړي ستا سره واده وکړي. کونډې وويل چي د هغه سړي رنګ څنګه دى؟ ايندرور يې وويل چي رنګ کي کټ مټ لکه کاکو داسي دى. په دې وخت

---

1 : کاکو په کندهارۍ لهجه کي د درناوي او ناز له امله کاکا يا اکا ته وايي لکه (درخانۍ) (لالا) او (ماما) ته چي (درخو) (لالو) او (مامو) ويل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د کونډې تر خولې بې واره ووتل : دونه بخت به مي له څه وي چي کاکو به مي مېړه وي؟

يادونه:

دا متل په زابل ولايت کي ويل کېږي. کله چي يو څوک په خپل نصيب او برخليک خوښ نه وي ،ځان بدمرغه بولي او خپل د خوښي مقام او ارمان ته نه سي رسېداى، نو له ناهيلۍ څخه دا متل وايي. [1]

[1] دا کيسه په (۱۳۸۹ ش) کال د لړم د مياشتي پر څلورمه نېټه ښاغلي سعيد زابلي په ټيليفون کي راته ويلې ده. ښاغلی زابلی د زابل ولايت، شمولزو ولسوالۍ، رېخ ديار سيمي د غبرګي کلي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نشې وعده وه، له نشې سره ولاړه

وايي چې يو چا دشرابو بوتل پر انبار (ډېران) وغورځاوه، په بوتل کې لږ شراب پاته ول، ډېران ته نژدې د موږک غار هم و، موږک چې له غار څخه را و وت، نو په بوتل ننووت او شراب يې وڅښل. کله چې نشه سو، نو لار ځني ورکه سوه، په بوتل کې يې دې خوا او ها خوا منډې کړې خو له بوتل څخه نه سواى راوتلاى، اخير په بوتل کې پرېوت او لغتې يې وهلې.

په دې وخت کې پيشي راغله، ګورې چې موږک په بوتل کې بند دی. موږک چې پيشي وليده نو په ډېره زړه ورتيا يې ورږغ کړه: اې ګراني پيشو جاني، ما له دې بوتل څخه در وباسه سرمې تر تا قربان دی. پيشي ورته وويل چې ته همېشه وعده کوې، خو بيا خپله وعده نه پوره کوې، موږک ورته وويل چې دومره ناځوانه نونه يم چې ته ما له بوتله وباسې او زه به ستاسره ناځواني کوم. پيشي بوتل په منګولو کې پورته کړ او له مځکې يې وواهه، بوتل مات سو او موږک ځني را ووت، له راوتلو سره سم يې منډه کړه او په خپل غار ننووت. پيشي يو ساعت دغار و مخ ته ودرېده، اخير له ډېره انتظاره ستړې سوه او موږک ته يې ورناره کړه چې ناځوانه زه يو ساعت کېږي چې درته ولاړه يمه او ته نه راوزې، تا خو ويل چې زه خپله وعده پوره کوم او اوس پټ سوې؟ موږک په خندا ورته وويل: پيشو جاني ورځه په مخه دې ښه، هغه د نشې وعده وه، له نشې سره ولاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په کندهار کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک د یوه بې پروا او درواغجن سړي خبري ته ارزښت ورکوي او یا یوه تر وخت تېره موضوع بیا راپورته کوي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه د (۱۳۸۹ش) کال د لړم د میاشتي پر اوومه نېټه ښاغلي معلم عبدالاحد سرتیف د بریښنالیک له لاري را لېږلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسي وم لکه دا ته، داسي به سې لکه دا زه

وايي چي يو سړی ډېر سپين ږيری او کمزوری سو، څه مهال وروسته ګوزڼ (فلج) وواهه او پر ځای پر پووت، خوراک، څښاک او هر څه يې په ځای کي ول. سپين ږيري يو لمسی هم درلود چي ډېر ورباندي ګران و، پر لمسي هم خپل نيکه ډېر ګران و او تېوله ورځ به ورسره ناست و. په لومړيو وختونو کي يې سپين سري مېرمني خدمت کاوه، خو وروسته هغه هم مړه سوه او د سپين ږيري خدمت د خپلي نږور له غاړي سو.
مږور يې هم يو څو ورځي خدمت وکړ، خو وروسته يې زړه نه غوښتل چي خدمت يې وکړي. هغه و چي خپل مېړه ته يې د خسر په باب شکايتونه پيل کړل. مېړه يې له شرمه پلار ته څه نه سوای ويلای او بله چاره يې هم نه درلوده، کله چي ښځه پوه سوه چي مېړه يې خبره نه مني نو په خسر پوري يې ډول ډول تورونه پوري کړل، لنډه دا چي اخير يې مېړه راضي کړ چي خپل سپين ږيری پلار له کوره وباسي.
زوی يې سپين ږيری پلار په يوه زاړه کټ کي راواخيست او په يوه دښت کي يې يوازي پر پښود. د سړي پام نه و چي د سپين ږيري لمسی هم پټ ورپسې دی، سړي سپين ږيری ليري يوه دښت ته راوړ او غوښتل يې چي په دښت کي يې يواځي پر بږدي، په دې وخت کي يې زوی د شا له خوا ورناره کړه چي بابا جان مه وژنه ! هلک چي هر څومره وژړل او پلار ته يې زاری او جګی وکړې، خو هغه يې خبره ونه منله. سپين ږيری يې په دښت کي پر پښود او دی څني روان سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې وخت کې ماشوم خپل پلار ته وویل چې بابا کټ ولې کور ته نه درسره وړې؟ کټ کور ته درسره یوسه چې بیا زما په کار دی، کله چې ته هم سپین ږیری سوې، نو زه به دې په کټ کې همدلته راوړم. سړي چې دا خبره واوریده نو پر پلار یې زړه وسوځېد او بیرته ورو گرځېد. زوی یې بیرته پلار په کټ کې واخیست او د کور پر خوا روان سول.

په لار کې پلار وویل چې لمسی مې سمه خبره کوي، ما هم خپل سپین ږیری پلار وژلی و، په همدې کټ کې مې راوړ او په همدې دښت کې مې غورځولی و، ما ته د خپل پلار کیسه راپېښه سوه او تا ته به هم زما کیسه درپېښه سي، بیا یې ورته وویل: خدای کساتونه اخلي، داسي وم لکه دا ته، داسي به سې لکه دا زه.

یادونه:

دا متل د کندهار په سپین ږیرو کې ډېر ویل کېږي. کله چې کوم سپین ږیري ته خپل پخواني برم، مستي، ځواني او هستي وریاده سي او بیا خپلې اوسنۍ ناتوانۍ او بې وسۍ ته وگوري او یا کوم ځوان د سپین ږیرتوب او ناوسۍ پېغور ورکړي، نو سپین ږیری دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مې په (۱۳۷۵ش) کال له ښاغلي عبدالغني څخه د جنوبي پښتونخوا مرکز کوټې ښار په خروټ اباد نومي سیمه کې اورېدلې ده. نوموړی د کندهار ولایت، ارغنداب ولسوالۍ د ناگان کلي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درانه پېټي پروا مي نسته،

د خره په لکۍ پوري تړل مي ځوروي

وایي په پخوا وختو کي یو ډېر موړ او خان سړی و چي خورا ډېر سره او سپین زر یې دلودل، پر دې سربېره یې خورا ډېري وزې، پسونه، اوښان، آسان او خرونه هم درلودل. یو وخت خان ناروغه سو، زامنو یې د هغه وخت ټول طبیبان ورته راوستل او ډېري پیسې یې ورکړې چي د خان علاج وکړي. طبیبانو چي هر څومره خپل وس وکړ او خان ته یې ډول ډول دواوي ورکړې خان بیا هم جوړ نه سو، د خان ناروغي ورځ په ورځ ډېر بېده، خان پوه سو چي نور نو نه جوړ یږي، زامنو ته یې وویل چي زما ټول خپلوان او نوکران راولئ، زامنو یې هم خپل ټول خپلوان او نوکران راوستل.

خان وویل چي زه نور نه جوړ یږم، ستاسي څخه هیله کوم چي خپل حق را خپل کړئ، که ما بد درسره کړي وي او یا مي ستاسي حق خوړلی وي نو ما وبخښئ. ټولو په یوه خوله وویل چي خان صاحب خدای دي تا وبخښي، موږ بخښلی یې. تر دې وروسته خان وویل چي زما څاروي (حیوانان) هم راولئ چي له دوی څخه هم بخښنه وغواړم. زامنو یې د پلار امر پر ځای کړ او ټول څاروي یې ورته راوستل. خان وویل چي تاسي زما سره ډېري نیکۍ کړي دي، په هر ډول سختنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

ورځ کي مو زما مرسته کړې ده، زه چي څومره پيسې لرم دا ټول ستاسي برکته دی.

بيا يې يوې يوې وزې ته وويل چي کېدای سي ستاسي سره به مي ظلم کړی وي او يا به مي وړي تږي پرې ايښي ياست، اوس زه مړ کېږم، هيله ده چي ما وبخښئ، وزو ورته وويل چي خدای دي تا وبخښي، موږ بخښلی يې. بيا يې هر يوه پسه ته وويل چي تاسي هم ما وبخښئ، پسو ورته وويل چي موږ هم بخښلی يې. وروسته يې خرو ته وويل چي زما له لاسه پر تاسي ډېري سترياوي، لوږي او تندي تېري سوي دي، زما له لاسه مو ډېر وهل ټکول خوړلي دي، زه پر دې کارونو ډېر پښېمانه يم، هيله ده چي ما وبخښئ، خرو ورته وويل چي موږ هم بخښلی يې.

په پای کي د اوښانو وار راغی،اوښانو ته يې وويل چي تاسي زما په خاطر ډېري خوارۍ ګاللي دي، په ورځو ورځو به وږي تږي پاته واست، په سرو غرمو او سرو ريګو کي به مو مزلونه کول، زما لپاره به مو ډېر درانه بارونه وړل. ټولو اوښانو وويل چي موږ بخښلی يې خو په پای کي يو اوښ پاته سو. خان ورته وويل چي پر تا مي هم ډېر ظلمونه کړي دي، ډېر مي ستړی کړی يې، زما ښه ياد دي چي يوه ورځ مي پر تا، خره او اس پيټي بار کړي ول او په يوه اوږده سفر روان وو، په لاره کي خر په يوه کنده کي ولوېد او يوه پښه يې ماته سوه، ته سره له دې چي خپل پيټی دي درلود ما د خره پيټی هم درباندي بار کړ، په هغه ورځ که څه هم ډېر ستړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې، خو په خوله دي څه و نه ویل، زه د هغې ورځې د ظلم له امله ډېر شرمنده یم، اوس زه مړ کېږم هیله ده چې ما وبخښې.

اوښ ورته وویل چې ستا له خوا وهل ټکول، لوږي، تندي او ستړیاوي مې ټولي در بخښلي دي، خو یوه ورځ دي ما ته ډېر په سپکه سترګه کتلي دي چې هغه نه در بخښم. تا به کله نا کله زما مهار د بل اوښ په لکۍ پوري وتاړه او زما واک به دي هغه ته ورکړ. په دې کار مي هیڅ پروا نه کېده، ځکه چې اوښ زما سیال، زما سره برابر او زما له قوم څخه و، خو یوه ورځ دي زما مهار د خره په لکۍ پوري وتاړه او خر دي زما واکمن او رهبر کړ، په دې ورځ دي ما ته ډېر په سپکه سترګه وکتله چې تر اوسه مي نه هېرېږي. زه ستا ټول ظلمونه او جفاوي بخښم، خو دا ناځواني دي نه سمه بخښلای.

خان د اوښ په دې خبره سم پوه نه سو او بیا یې د درانه پیټي له امله معذرت وغوښت، خو اوښ خپله کیسه بیا تکرار کړه او و یې ویل: د درانه پېټي پروا مي نسته، د خره په لکۍ پوري تړل مي ځوروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په کندهار کې ډېر ویل کېږي. کله چې د سیال سړي واک ناسیال او ناځوانه سړي ته وسپارل سي، په تېره بیا دا چې ناسیال سړي ته مشرتوب وسپارل سي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مې په (١٣٨٧ش) کال په کابل کې له ښاغلي عبدالمجید لودین څخه اورېدلې ده. نوموړی اصلاً د کندهار د ښار د څلورمې ناحیې د دفتر د کوڅې اوسېدونکی دی، خو اوس په کابل کې اوسېږي. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښار دروازې ترل کېږي، خو

د خلکو خولې نه ترل کېږي

وايي چي يوه سړي خپله ښځه پر خره سپره کړې او دی پر پښو ورسره روان و، لاره ښه اوږه وه، دوی په خپلو منځو کي کيسې سره کولې او په دې ډول يې لاره لنډوله، په خبرو خبرو کي يوه کلي ته ورسېدل، د وني تر سيوري لاندي يوه ډله خلک ناست ول، کله چي يې دوی وليدل نو په خندا سول، ويل پخوا مېړانه په سيالي وه او اوس سپيتانه په سيالۍ ده، دا بې ننګه وګورئ چي ښځه يې پر خره سپره کړې او دی پر پښو ورسره روان دی، د مېړه قدر خو خدای له ښځي سره نه دی برابر کړی، دا د ماينې مزدور له خلکو هم نه شرمېږي.

پر سړي ښځه ډېره ګرانه وه، زړه يې نه غوښتل چي پر پښو دي ولاړه سي، خو کله چي يې د خلکو خبري واورېدې نو ښځي ته يې وويل چي ته له خره ښخه را کښته سه زه به پر خره سپور سم، کله چي له کلي ووتو بيرته به ته پر خره سپره سې. ښځي هم ورسره ومنله او له خره ښخه راکښته سوه، سړی پر خره سپور سو او ښځه يې د شا له خوا ورپسې روانه سوه.

لږ مخکي چي ولاړل نو د خلکو يوه بله ډله په مخه ورغله، هغوی چي وکتل نو ټوله په خندا سول، په ډريو او ريشخنديو يې شروع وکړه، ويل دا بې ننګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګورئ ! څومره پلن څټ او غټې اوږې لري، خو له بې ننګیه پر پښو نه سي تلای، نه له خدایه وېرېږي او نه له خلکو شرمېږي، خپله پر خره سپور دی او ښځه خوراکۍ یې پر پښو پسي روانه ده.

سړي چي د خلکو پېغورونه واورېدل، نو سخت درد ورغی، خو نه پوهېده چي څه وکړي؟ ښځي یې ورته وویل چي خیر دی سړیه د خلکو په خبرو پسي مه ګرځه، درځه چي پر خپله لاره ځو. سړي بیا هم ځان د خلکو پېغورو ته نه سوای ټینګولای، هغه و چي دی او ښځه یې دواړه پر خره سپاره او له کلي ووتل.

تر لږ مزله وروسته بل کلي ته ورسېدل، د کلي خلکو چي سړی او ښځه ولیدل چي پر یوه خره سپاره دي، نو ټول په خندا سول، ویل تاسي دا ظالمان وګورئ چي دواړه پر یوه خره سپاره دي، دا ډنګر خر وګوره او دوه نفره وګوره چي پر سپاره دي، دا ظالمان خو بیخي والله که د جنت مخ وویني. سړي چي د خلکو خبري واورېدې، نو ښځي ته یې وویل چي توکل پر خدای دی، شکر خدای روغي پښې راکړي دي، راځه چي دواړه پر پښو ولاړ سو، کله چي له کلي ووتو بیر ته به پر خره سپاره سو. ښځي یې ورته وویل چي د خلکو په خبرو پسي مه ګرځه، خلک په هر حال کي خبري راپسې کوي، سړي ویل چي ښځي نور د خلکو پېغورونه نه سم زغملای، هغه و چي دواړه له خره څخه راکښته سول، خر یې د مخه او دوی دواړه پر پښو پسي روان سول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کلي لا نه وه وتلي چي یوه بله ډله خلک په مخه ورغله، خلکو چي دوی ولیدل، نو په خندا او ملنډو یې پیل وکړ، ویل دا لېونیان وګورئ چي خر یې شاتوری روان کړی او دوی پر پښو ورسره روان دي، خر خو خدای د بار لپاره پیدا کړی دی، دا چي دا خلک کار نه ځني اخلي ګناه یې خپله ده. ښځي او مېړه چي د خلکو ملنډې او پېغورونه واورېدل، نو لاره او ګودر ځني ورک سول، نه پوهېدل چي څه وکړي او د کومي ډلي خبري ومني؟ اخیر ښځي مېړه ته وویل سړیه که زما منې نو د خلکو په خبرو پسي مه ګرځه، د ښار دروازې تړل کېږي، د خلکو خولې نه تړل کېږي.

یادونه:
دا متل په کندهار کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک د عامو خلکو له خبرو څخه ځورېږي او یا غواړي چي یوه عامه خبره پټه کړي او ملګری او انډیوال یې دې ته هڅوي چي د خلکو په خبرو پسي و نه ګرځي او خپل کار ته دوام ورکړي، نو دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۷۵ش) کال له ښاغلي عبدالغني څخه د جنوبي پښتونخوا مرکز کوټې ښار پــه خروټ اباد نومي سیمه کي اورېدلې ده. نوموړی د کندهار ولایــت، ارغنــداب ولســوالۍ د ناګــان کلــي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر عمر ښه دی پنجوايي مي هم وليد

وايي چي يو وخت د پاشمول ([1]) په کلي کي يو غريب بزګر اوسېده، ده به خپله بزګري کوله او چندان به له کلي نه ووت، ان دا چي سپين ږيری سو، خو بيا هم له کلي و نه وت.

يوه ورځ په کوم ضروري کار پسي د سيند د بلي غاړي کلي (پنجوايي)بازار ته ولاړ. بزګر چي تر اوسه يې د پنجوايي بازار نه و ليدلی دا کوچنی بازار يو لوی ښار ورته ښکاره سو. ورځ يې په ډېره خوشالۍ تېره کړه، ماځيګر چي بيرته کورته روانېده، نو داسي فکر يې وکړ چي دا يې په ژوند کي يو لوی برياليتوب دی، کله چي پاشمول ته ولاړ، نو په کور کي يې د پنجوايي کيسه ټکي په ټکي وکړه، د کيسې په پای کي يې په جګه غاړه او غرور وويل: ډېر عمر ښه دی پنجوايي مي هم وليد.

يادونه:

دا متل د کندهار ولايت په ژيړۍ او پنجوايي ولسواليو کي ډېر ويل کېږي.[1]

[1] : پاشمول په کندهار کي د يوه کلي نوم دی چي پخوا يې په پنجوايي پوري اړه درلوده، خو د نوي اداري تشکيل له مخي په ژيړۍ ولسوالۍ پوري وتړل سو. پنجوايي په کندهار کي د يوې ولسوالۍ نوم دی چي مرکز يې هم پنجوايي نومېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه او لالا یوازي و، غل او کوتک([2]) دوه ول

وايي چي دوه ورونه يو ځای په سفر روان ول چي په لاره کي يو غل پر پېښ سو، غله کوتک تر سر ورته واړاوه، ويل ښور و نه خورئ کنه ماغزه به مو دربادباد کړم. دوی هم له ډاره لاسونه پور ته کړل، غله د دواړو ورونو لاسونه وروتړل او هر څه چي يې درلودل څني يويې وړل، ان دا چي د غاړي کالي يې هم څني وايستل او دوی يې سره لغړ ايله کړل.

کله چي ورونه کلي ته ولاړل نو کليوال پر راټول سول، ويل خدای دي يې خير کړي، څه پېښه ده دا کالي چا در څخه وايستل؟ دوی ټوله کيسه ورته وکړه چي داسي غله ول، داسي و او هسي و. يوه کليوال ور ته وويل چي بې غيرتو جنګ مو ولي نه ورسره کاوه؟ دوی وويل هغوی پر موږ زورور ول، ځان خو به مو نه واژه. کليوال يې له کشر ورور څخه پوښتنه وکړه چي غله څو نفره ول؟ ده ورته وويل چي زه او لالا يوازي و، خو غل او کوتک دوه ول.

---

[1] دا کيسه مي د (۱۳۸۸ش) کال د وري د مياشتي پر يوولسمه نېټه له ښاغلي عبدالقيوم مينه وال څخه په تيليفون کي اورېدلې ده. نوموړی د کندهار ولايت، ژيړۍ ولسوالۍ د وزيرو د کلي اوسېدونکی دی.

[2] : کوتک يو ډول غټ او درونه ډانګ دی چي شپانه د وسلې کار څني اخلي او د ځان او رمې د ساتني لپاره يې له ځان سره ګرځوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل په کندهار کې ډېر ویل کېږي. کله چې یو څوک بې غیرته وي او تر ځان د کمزوري دښمن له لاسه مات سي، نو خلک دا متل وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپي ته يې ويل د چا له لاسه په عذاب يې، ويل له خپله قامه

وايي چې په يوه سيمه کې سخته وچکالي راغله، خلک له له لوږې او تندې تنګ سول، څوک نورو سيمو ته کډه سول او پاته له ډېرې لوږې او تندې سره لاس او ګرېوان سول. دا وچکالي تر انسانانو د حيوانانو لپاره ډېره له خواريو ډکه وه، ډېر حيوانان له لوږې او تندې مړه سول، ځيني حيوانان له لوږې مړه او ځيني يې نورو سيمو ته ولاړل.

په دې ډله کې يو سپی هم له خپل کلي څخه روان سو، څو مياشتې يې مزل وکړ، يو وخت يوې داسې سيمې ته ولاړ چې هلته شنه باغونه او کلی ښکاره سول، سپي داسې فکر وکړ چې په دې سيمه کې خامخا وچکالي نسته او يا لږ ده، هغه و چې په کلي ورګډ سو.

يوه کليوال سپی وليد چې له تندې يې ژبه راوتلې او له ډېرې وږې او له ډېرې ډنګروالي يې پښتۍ راوتلي دي، زړه يې ورباندې وسوځېد، ډوډۍ او اوبه يې ورته کښېښوولې، سپي اول اوبه وڅښلې او بيا يې ډوډۍ وخوړه، کله چې موړ سو نو سترګيا يې راپورته سوه او خوب ورغی، سترګې يې لا نه وې سره ورغلې چې د کلي سپي په خبر سول، ټول په يوه سلا ورباندې راټول سول او مسافر سپی بېچاره يې داسې وداړه چې په خپلو وينو يې رنګ کړ.

سپی په ډېر تکليف له کلي څخه وتښتېد او بل کلي ته ولاړ، د هغه کلي خلکو چې وليد نو د دوی هم زړه پر وسوځېد، اوبه او خواړه يې ورته راوړل، په دې کلي کې چې هم سپي خبر سول نو ورباندې راټول سول، دې سپيانو هم مسافر سپی

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

داسي ټوک کړ چي تېښتي ته اړ سو، لنډه دا چي هر کلي ته به ورغی نو خلکو به ډېر نازاوه، خو چي کله به سپي ورباندي خبر سول نو له کلي به يې وشاړه.

په همدې منډه او تېښته کي بارانونه شروع سول، هري خواته اوبه او خواړه پيدا سول، کال اباد سو، انسانان او حيوانان هوسا سول. سپی چي په بل کلي کي يې د اوسېدو ځای نه درلود بيرته خپل کلي ته ولاړ. د کلي سپيانو چي وليد نو ډېر خوشاله او ورباندي راټول سول. يوه سپي ورته ووېل چي موږ خو مړ بللی وې، ته دا دومره وخت چېري وې؟ څه دي وليدل او څه درباندي تېر سول؟ مسافر سپي د خپل ژوند ټوله کيسه ورته وکړه، ويل انسانانو ډېري نېکۍ راسره وکړې، خو له خپله قامه ډېر په عذاب وم.

يادونه:

دا متل په کندهار کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو چاته د خپلو تربورونو، خپلوانو او خپل قوم له لاسه تاوان ورسېږي، نو د زړه له درده دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي د (۱۳۸۸ش) کال د لړم د مياشتي پر اتلسمه نېټه په کابل کي د شپې پر لسو بجو له ښاغلي عبدالحي څخه چي په حاجي لالا شهرت لري اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپړلیه ته لا ښه يې، خوابښې نه لرې ويده يې

وايي چې يوې خوابښي پر خپلي نږور ډېر ظلم کاوه، د کور ټول کارونه يې په کول. مېړور که به يې روغه وه که به رنځوره له ناچاريه يې د کور ټول کارونه په يوازي سر کول. مېړه يې هم پر خبره غوږ نه نيوه او د مور او پلار يې څه په وسه نه وه چې ددې ظالمي خوابښي له شره يې خلاصه کړي.

يوه ورځ مېرور کالي پر ېولي او ډېره ستړې سوې وه، په همدې ورځ يې د غوا وابښه له ياده وتلي او دا ويده سوې وه، بله خواري دا وه چې په دغه شپه يې مېړه هم پر کور نه و. پر نيمه شپه يې د خوابښي پام سو چې مېرور يې غوا ته وابښه نه دي ور اچولي، سمدلاسه يې د مېرور خواته ور منډه کړه، مېرور يې تر کوڅی ونيوله او په درد يې ورته وويل: پور ته سه سپاړې او ټمبلي ! غوا دي وږې پرې ايښې ده او ته ارامه ويده يې؟ ژر پورته سه غوا ته وابښه ورواچوه !

ښځه چې ډېره ستړې سوې وه او ټول وجود يې درد کاوه په ډېر تکليف را ولاړه سوه، دالان ته ولاړه چې وابښه راواخلي او غوا ته يې ور واچوي. په دالان کي يې وليده چې د دوی سپرلی په خواړه خوب ويده دی. ښځه چې خوب زنګوله پر خپل مظلوميت او يوازي والي ارمان ورته ودرېد او سپرلی يې تر ځان بختور وګاڼه، ويل که سپرلي خوابښي درلودای نو دی به هم د اوس غوندي ارام نه وای ويده، د زړه خواله يې بل چا ته نه سوای کولای نو هغه و چې سپرلي ته يې زړه تش کړ او ويې ويل: سپرليه ته لاښه يې خوابښې نه لرې ويده يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه:

دا متل د کندهار په ښځو کې ډېر ويل کېږي. کله چې يوه ښځه د خسرګنۍ په کور کې خوشاله نه وي او يا يوه ښځه له خپل ژونده راضي نه وي خو بر عکس بله ښځه د خسرګنۍ په کور کې خوشاله وي نو ناراضه ښځه دا متل ورته وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کې د کندهار ولايت، ارغنداب ولسوالۍ د ناګان د کلي لـه (ببـو) نـومي بوډۍ څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساندي هم خوشاله زړه غواړي

پخوا یو ډول پېښنه ګري یا ممثلي ښځي وې چي د پردیو خلکو په غمونو او فاتحو کي به یې ساندي ویلې او ویر به یې کاوه. لکه څنګه چي خلک د خوشالۍ د محفل لپاره سندرغاړي رابولي او غواړي چي خپله ښادي درنه او مشهوره کړي، دغسي به دغه ډول ښځي هم خلکو ددې لپاره راغوښتې چي په خپلو ساندو او ځانګړو حرکتونو خلک ژړا او ویر ته وهڅوي چي په دې ډول د غم مراسم درانه او تاوده وښيي.

هغه چا چي به ډېري پیسې درلودې، نو څو پېښنه ګري ښځي به یې راغوښتې، کله چي به یوه ښځه ستړې سوه، نو بلې ته به یې اشاره وکړه او هغې به په ژړا پیل وکړ، خو بېوزلو خلکو به بیا یوازي یوه ناڅکي ښځه راغوښته.

کله چي به د مړي مور، خویندو او نورو خپلوانو په طبیعي ډول ژړل، نو پېښنه ګري ښځي به پټه خوله ناستي وې، خو کله چي به د کور ښځي د مېلمنو په خدمت بوختي سوې او یا به فاتحې ته راغلیو ښځو شخصي بانډار جوړ کړ نو په دې وخت کي به د مړي له خپلوانو څخه یوې ښځي کرایه سویو ژړاندو ښځو ته سترګه ووهله چي ساندي شروع کړئ. ښځو به هم نابېره چیغه کړه او د مړي په اړه به یې یوه دردناکه خبره وکړه.

خلکو به دغه ډول ښځو ته تر فاتحې مخکي د مړي په اړه لږ معلومات ورکول چي هغوی یې ځیني خبري د ژړا پر مهال یادي کړي، مثلا هغه مړی چي ځوانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

مېرمنه او اولادونه به يې پاته ول، په ژړا کي به يې داسي ويل: ای زما زويه څنګه ځوانيمرګ سوې؟ کاشکي خو ستا پر ځای زه مړه سوې وای، تا دا خپله ځوانه ماينه او کوچني اولادونه چا ته پرېښوول؟ تر دې وروسته به يې مخ په چپلاخو (څپېړو) واهه او سر به يې هم شکاوه، نورو ښځو چي به ورته وکتل نو دوی به هم په ژړا پيل وکړ. کله چي به يو موړ او خان سړی مړ سو، نو خپلوانو به يې پېښنه ګرو ښځو ته ډېري پيسې ورکولې او ښځو به هم ښه په اخلاص او لوړ اواز ژړل. وايي چي يو وخت د يوه بېوزله او غريب سړي ورور مړ سو، د ښځينه فاتحې لپاره يې يوازي يوه پېښنه ګره[1] ښځه راوبلله. څرنګه چي پېښنه ګري ښځي ته لږ پيسې ورکول سوي وې، نو تر يو څه ساندو وروسته يې ساندي بس کړې او پټه خوله کښېناسته، د فاتحې ښځو چي دا چوپتيا وليده نو تر خپل منځ يې شخصي کيسې شروع کړې چي وروسته خبره خندا او ټوکو ته ورسېده. په دې وخت کي د مړي د خپلوانو يوه ښځه راغله او پېښنه ګري ښځي ته يې کرار وويل چي ولي ساندي نه وايې؟ پېښنه ګري ښځي ورغبرګه کړه: بس ده نوري ساندي نه سمه ويلای، ساندي هم خوشاله زړه غواړي.

1

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: دا متل په کندهار کي ډېر ويل کېږي. کله چي د يوه کار بيه يا حق الزحمه لږ وي او د چا زړه نه غواړي چي کار ته اوږه ورکړي او کار هم د حق الزحمې په اندازه کمزوری اجرا کړي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي د جنوبي پښتونخوا د پنجپای يا محمد خېلو په کيمپ کي د ښاغلي مولوي دوست محمد څخه اورېدلې ده. نوموړی په پنجپای کي د عبدالله بن مسعود نومي مدرسه کي استاد او اصلا د کندهار ولايت، بولدک ولسوالۍ د کندني د کلي اوسېدونکی و. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سر زما، خو واک يې د لالا

وايي په پخوا زمانو کي يو لېونی و چي مور، پلار او نور خپلوان يې مړه سوي او يوازي يې يو ورور درلود او پالنه يې د ورور پر غاړه وه، کله چي به لېونی ډېر په تکليف سو او خلک به يې وهل نو ورور به يې په ځنځيرونو وتاړه. لېونی له خپل ورور څخه ډېر تنګ سو او هر چا ته به يې ويل چي لالا ډېر بد سړی دی.

لېوني ته د ورور له خوا نور بنديزونه يو څه د زغملو وړ ول، خو دا ډېره ورته ګرانه وه چي نايي به يې سر ور خرايه. ځکه چي د کلي د نايي چاړه ډېره پڅه وه، هر وخت چي به يې د لېوني سر ورخرايه نو څو ځايه به يې ويني پوست ورپرې او ويني کړ، لېونی د نايي د پخي چړې خوړ او ټپونو ډېر وارخطا کړی و، کله چي به لېوني د خپل ورور خبره نه منله، نو ورور به يې ورته ويل چي ارام کښېنه کنه نايي ته دي بيايم.

يو وخت د لېوني د سر وېښتان ډېر اوږده او ګڼ سول، ورور يې نايي ته بوت چي سر يې وروخريي. لېوني چي د نايي چاړه وليده، نو چيغي يې کړې چي زه سر نه خريم، خو ورور يې سترګي ورباندي راغتي کړې، ويل دا ستا کار نه دی، خامخا به سر خريې. کله چي لېونی نايي ته کښېناست، نو هغه د خريلو چاړه پر را واخيسته. لېوني ورته وويل چي زما سر را جوړ که، خو خريه يې مه. نايي ورته وويل چي نه خامخا دي سر در خريم، ځکه چي لالا دي وايي سر يې ور وخريه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې وخت کې لېونی ولاړ سو او په درد یې نایي ته وویل: عجیبه ده، سر زما، خو واک یې د لالا !

یادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سیمو کې ویل کېږي. کله چې څوک د چا په شخصي کارونو کې مداخله کوي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي په ۱۳۹۰ه ش کال د لړم د میاشتي پر اتمه نېټه په کندهار کې د محمود شګیوال نومي نایي څخه اورېدلې ده. ښاغلی شګیوال اوس په کندهار ښار کې اوسېږي او د سلمانۍ دوکان لري، خو اصلاً د ننګرهار ولایت د شګي سیمي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیخ چلي، پر ښاخ ناست دی ښاخ رېبي

په پخوا زمانه کي يو ډېر ساده سړی و چي شيخ چلي نومېده. يوه ورځ يې په کور کي د سونګ بوټي خلاص سول، مېرمني يې ورته وويل چي سرېه لرګي خلاص سوي دي، يوه چاره يې وکړه. شيخ چلي په کلي کي يوه سړي ته ورغی چي لږ بوټي ورکړي، هغه ورته وويل چي ورسه زما په باغ کي د توتو څو وني ولاړي دي، يو څو ښاخونه يې ورېبه او کور ته يې يوسه.

شيخ چلي هم اره راواخيسته او د توت يوې وني ته وخوت. پر يوه ښاخ کښېنوست او د هغه ښاخ په رېبلو يې پيل وکړ، په دې وخت کي يو سړی د باغ څنګ ته پر لاره تېرېده، کله چي يې شيخ چلي وليد، نو ورته ويې ويل چي وروره پام دي سته کنه؟ پر ښاخ ناست يې او ښاخ رېبې؟ که ښاخ پوره ورېبل سي، نو خامخا رالوېږې، داسي نه وي چي خدای مه کړه پښه يا لاس دي مات سي. شيخ چلي ورته وويل چي ځه بېغمه اوسه زما پام دی، کله چي ښاخ ورېبل سي، نو زه ځني ليري کېږم.

لاروی پر خپله لار ولاړ او شيخ چلي د ښاخ رېبلو ته دوام ورکړ، کله چي ښاخ ورېبل سو، نو شيخ چلي پر ځمکه راولوېد او مغزی يې مات سو. تر دې پېښې وروسته د شيخ چلي ساده ګي ډېره مشهوره سوه، کله چي به يو چا له عقل څخه کار نه اخيست او د بل چا خبره به يې هم نه منل، نو خلکو به وويل چي دا سړی لکه شيخ چلي، پر ښاخ ناست دی ښاخ رېبي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سيمو کي ويل کېږي. کله چي يو څوک په خپله ګټه او تاوان نه پوهېږي او په لوی لاس ځان ته تاوان رسوي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي دا کيسه مي په (۱۳۶۷ش) کال له ارواښاد جنرال محمد اکرم خاکر ېزوال څخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عقل په عمر نه دی په سر دی

وایي چې دریو ښتګرانو له یوې کندوالې څخه خاوري وړلې، یو وخت کولنګ په یوه کلک شي کې ونښت، کله چې یې ځمکه وشنله نو ګوري چې د سرو زرو چرګ دی. ښتګران چې ببوزله او غریبان ول د سرو زرو د چرګ په لیدو ډېر خوشاله سول، سره ویې ویل چې چرګ به خرڅ کړو او خپل ژوند به په جوړ کړو، خو ستونزه دا ده چې چرګ به څنګه سره وو یشو؟ که چرګ درې ټوټې کوو، نو بیا په دومره لوړه بیه نه خرڅیږي او که یې روغ سره وبشو هر څوک به خپله برخه څنګه اخلي؟ اخیر یې سره وویل چې باید د سرو زرو چرګ خرڅ او پیسې یې سره وو یشي.
په دې وخت کې یوه ښتګر وویل چې که پاچا خبر سو چې موږ د سرو زرو چرګ لرو، نو بندیان کوي مو، وایي تاسې ببوزله خلک یاست دا چرګ مو له کومه کړ؟ په بلا به اخته سو، هم به مو چرګ له ګوتو ووځي او هم به بندیان سو. نورو ښتګرانو چې دا خبري واورېدې نو ډېر وارخطا سول، خو نه پوهېدل چې څه وکړي؟ دوی اوس یوه لار درلوده، هغه دا چې د سرو زرو چرګ خرڅ کړي، خو دوی چې چورت وواهه نو داسې موړ او خان سړی یې و نه موند چې د چرګ رانیولو وس دې ولري. اخیر یې سره وویل چې تر هغو چې چرګ ته یو مناسب خریدار یا رانیوونکی پیدا کوي باید چرګ یو ځای پټ کړي.
کله چې به یوه ښتګر وویل چې چرګ زه په کور کې ساتم، نورو به داسې فکر وکړ چې داسې نه وي دی یې غلا کړي او وتښتي. تر ډېر فکر کولو وروسته یې په زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي وروګرځېده چي د دوی د کلي يوې بوډۍ ښځې ته چرګ امانت کښېږدي. دا بوډۍ ډېره ښه ښځه وه، ټولو کليوالو به خپل امانت شيان له دې سره ايښوول. لنډه دا چي د سرو زرو چرګ يې بوډۍ ته ورکړ او دا شرط يې ورباندي کښېښود چي تر څو موږ درې سره يو ځای نه يو درته راغلي زموږ يوه ملګري ته به چرګ نه ورکوې. بوډۍ هم دا خبره ورسره ومنله او ختګران ولاړل.

څو مياشتي وروسته يو ختګر راغی او بوډۍ ته يې وويل چي چرګ راکړه، بوډۍ ورته وويل چي تاسي خو ماته ويلي ول چي تر څو موږ درې سره يو ځای نه يو درته راغلي زموږ يوه ملګري ته به چرګ نه ورکوې، نو اوس هم چي نور دوه ملګري دي رانه ولې چرګ نه درکوم. ختګر ورته وويل چي هغه نور دوه ملګري مې په کوڅه کي راته ولاړ دي، بيا يې هغو ته ور ناره کړه چي بوډۍ چرګ نه راکوي وايي نور دوه ملګري دي چېري دي؟ هغوی له کوڅې څخه ور نارې کړې چي دا دی موږ ورسره يو چرګ ورکړه. بوډۍ چي دا خبره واورېده، نو چرګ يې ورکړ.

څو ورځي وروسته دوه نور ختګر راغلل او بوډۍ ته يې وويل چي د سرو زرو چرګ راکړه، بوډۍ ورته وويل چي چرګ خو مو څو مياشتي مخکي لا يووړ. يو ملګری مو کور ته راغی او تاسي په کوڅه کي ورته ولاړ واست، تاسي ويل چرګ زموږ ملګري ته ورکړه چي ما هم ورکړ. ختګرو وويل چي درواغ مه وايه موږ نه و ورسره، نور خلک به ول او يا ته درواغ وايې، خامخا چرګ تا پټ کړی دی. بوډۍ چي هر څه قسمونه وخوړل چي ستاسي چرګ مو ملګري يووړ، خو هغوی نه قانع

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدل، ویل هر ځنګه چي کېږي زموږ چرګ به راکوې. اخیر یې بوډۍ تر لاس ونیوله او محکمې ته یې بوتله.
په محکمه کي قاضي بوډۍ ملامته کړه، ویل ولاړه سه په دریو ورځو کي د دوی د سرو زرو چرګ ورپیدا کړه ، کنه بندي کوم دي. بوډۍ چي دا خبره واورېده، نو په چیغو او ژړاوو کور ته روانه سوه. په لاره کي یوه کوچني هلک پوښتنه ځني وکړه چي انا ولي ژاړې؟ بوډۍ ورته وویل چي پرې مي ږده بچیه ولي مي پر ټپونو مالګي رادوروې، زه خپله په غم اخته یم او ته پوښتني راځخه کوې؟ هلک ورته وویل چي خیر دی ته خو راته ووایه، کېدای سي زه یوه د حل لاره په لاس درکړم. بوډۍ وویل چي په دې کوچنۍ ونه به ستا په سر کي دومره عقل له کومه وي چي تر ما به هوښیار یې. بوډۍ چي نور یې نو یوې خوا ته مخ نه ګرځېده او ډېره ناامیده سوې وه له ناچاریه کوچني هلک ته خپله ټوله کیسه تېره کړه.
هلک چي کیسه واورېده، نو په خندا یې وویل چي انا جاني دا خو اسانه کار دی. ورسه قاضي ته ووایه چي چرګ زما سره پروت دی. ما غوښتل ختګران معلوم کړم چي پر ما باور لري کنه؟ دوی چي هر وخت وغواړي زه یې چرګ ورکوم، خو باید هغه شرط ادا کړي چي لومړۍ ورځ یې تر خپل منځ سره ایښی و او زما سره یې هم منلی و. شرط دا دی چي لومړۍ ورځ دوی ما ته ویلي ول چي تر څو موږ درې سره یو ځای نه یو درته راغلي زموږ یوه یا دوو ملګرو ته به د سرو زرو چرګ نه ورکوې. که زه اوس دوی ته چرګ ورکړم سبا به یې دریم ملګری راغلی وي او ما به ملامتوي چي له ما پرته دي ولي دوی ته چرګ ورکړ، بیا به ماته یو جنجال

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، که چېري ختګرانو خپل دريم ملګرى پيدا کړ، خو د چرګ غل پيدا سو او که يې پيدا نه کړ، نو ته يې له جنجاله بېغمه يې.

بوډۍ چي دا خبره واورېده نو ډېره يې خوښه سوه، بس سمدلاسه يې دغه خبره کټ مټ قاضي ته وکړه، قاضي هم ورسره ومنله او د بوډۍ په حق کي يې فيصله وکړه. بوډۍ چي د کوچني هلک هوښياري وليده نو زړه ته يې ولوېده چي په رښتيا سره عقل لوى او کوچنى نه غواړي، هلک ته يې وويل چي بچيه زه اوس پوه سوم، عقل په عمر نه دى په سر دى.

يادونه:

دا متل په کندهار کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو ځوک په لږ عمر کي ډېر هوښيار وخېژي او يا په عقل کي تر خپل عمر ډېر مشر وي ، نو خلک دا متل وايي.[1]

---

[1] دا کيسه مي د (۱۳۹۰ش) کال د ليندۍ د مياشتي پر شپږويشتمه نېټه له ښاغلي عصمت الله بهير څخه په تيليفون کي اورېدلې ده. دى د کندهار ښار د دوهمي ناحيې اوسېدونکى دى چي اوس په کابل کي اوسېږي.. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

غلو به قافلې وهلې، نو نه چې يې کوټې وهلې

وايي په يوه کلي کې دوه ورونه اوسېدل چې مور، پلار او نور خپلوان يې نه درلودل، دوی دومره بېوزله او غريبان ول چې په وچه ډوډۍ هم نه وه ماړه، ان دا چې خپل کور يې هم نه درلود، يوازې يوه کوټه يې درلوده او دواړه په دې کوټه کې اوسېدل.

په دې وخت کې په شاوخوا کليو کې غلاوې شروع سوې، د کلي خلک وویرېدل چې داسې نه وي د دوی په کلي کې هم غله لاس واچوي. د کلي خلکو تر سلامشورو وروسته بېوزله ورونو ته وويل چې تاسې مجرد ياست او کوم خاص کار هم نه لرئ، موږ به تاسې ته ډوډۍ او يو څه پيسې در کوو او تاسې به د شپې په کلي کې پيره کوئ.

بېوزله ورونو له خدايه دغه ورځ غوښته، پيره يې ومنله او د کلي په منځ کې يې په يوه زړه کوټه کې واړول. د ورځې له خوا به ويده ول او د شپې له خوا به يې په کلي کې پيره او گزمه کوله. يوه شپه چې هوا ډېره سړه وه، دوی په کوټه کې اور بل کړ، په دې وخت کې يې يو اواز تر غوږ سو، يو ورور يې کرار دباندې وکتل، گوري چې يو غل د دوی کوټه په کولنگ سورۍ کوي.

دوی هم څه و نه ويل او تر هغو يې انتظار وکړ چې غل کوټه سورۍ کړي، کله چې غله کوټه سورۍ کړه او کوټې ته يې سر ور ننه ايست، نو دواړو ورونو په يوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلا ورحمله کړه او غل يې تر غاړه کلک ونيو، يوه ورور غل تر غاړه نيولی و او بل ورور يې سوټی ورته ونيو، لنډه دا چي غل يې داسي وواهه چي له اخ وټوخه يې واچاوه. وروسته يې غله ته وويل چي په دې کلي کي تر موږ بېوزله او غريبان نسته، ته بې غيرته راغلې زموږ کوټه دي ووهله؟ بې غيرته غلو به قافلې وهلې، نو نه چي يې کوټې وهلې.

يادونه:
دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو څوک د مېړاني دعوه لري او بيا يو ټيټ او کوچنی کار وکړي او هغه مېړانه وبولي او يا خپلو خلکو ته زور ورښيي، نو خلک دا متل وايي.[1]

---

[1] دا کيسه مي په (۱۳۶۸ش) کال د پنجپای يا محمد خېلو په کيمپ کي لـه ښـاغلي گـل اغـا څخـه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاضي ملامتولم، خو زه نه ملامتېدلم

وايي چې د دوکسانو د ځمکي پر سر دعوه سوه، په دې دوو نفرو کي يو يې ډېر جنجالي و، خلکو چې هر څومره ملامت کړ ده پړه نه منله، خلکو دې خوا او هاخوامنډې ترړي وکړې،جرګې مرکې وسوې، خو دوی بيا هم سره جوړ نه سول.
څرنګه چې د خلکو روغي جوړي ګټه و نه کړه نو خبره تر محکمې پوري ورسېده.
قاضي چې دعوه وڅېړل نو جنجالي سړي ته يې وويل چې ته ملامت يې.
جنجالي سړي بيا هم خپله پړه و نه منله، ويل زه ملامت نه يم، اخير قاضي مجبوره سو او پوليسو ته يې وويل چې دی له محکمې څخه وباسئ، هغه بل سړي ته يې د ځمکي اسناد ورکړل ويل ځه ځمکه ستا سوه.
کله چې جنجالي سړی کلي ته راغی، نو يوه کليوال پوښتنه ځنې وکړه چې د ځمکي دعوه څنګه سوه؟ جنجالي ورته وويل: قاضي ملامتولم، خو زه نه ملامتېدلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک پر سي او بیا هم خپله ملامتیا نه مني، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۶۸ش) کال د کندهار ولایت، ارغنداب ولسوالۍ د ناګان کلي لـه اوسـېدونکي اروانښاد حبیب الله جان څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تېښ ځې وايي غلا کوې او

که لوږ ځې وايي کورو[1] ته ګورې

وايي يو مسافر يو ليري وطن ته روان و چي په لاره کي يو کلی په مخه ورغی، ددې کلي د کورونو دېوالونه ډېر ټيټ ول، خو مسافر په ونه ډېر جګ و. مسافر چي د کلي منځ ته ورسېد، نو د کلي ځوانان پر راټول سول، ويل اې بې شرمه خپله خور او مور نه لرې چي د خلکو کورو ته ګورې؟ سړي چي هر څومره ورته وويل چي زه پر لاره تېرېدلم ستاسي کورو ته مي نه دي کتلي، خو ځوانانو نه ورسره منله، لنډه دا چي ځوانانو مسافر بېچاره راچپه کړ او د هغه په ډبولو يې شروع وکړه.

په دې وخت د کلي خان راغی، ګوري چي د کلي ځوانانو مسافر را چپه کړی او وهي يې. مسافر چي خان وليد، نو په عذر او زاريو يې پيل وکړ، ويل زه پر خپله لاره تېرېدم، ستاسي کورو ته مي نه دي کتلي. د خان زړه پر وسوځېد او ځوانانو ته يې وويل چي مسافر پر پرېږدئ ! کله چي مسافر رخصت کېده، نو خان ورته وويل چي دا وار ما له هلکانو خلاص کړې، خو ګوره پام دي وي چي بيا پر لاره

[1] : کورو ته = کورونو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګ جګ ولاړ نه سې کنه بیا به په دغسي خوارۍ اخته سې، مسافر هم دا خبره ورسره ومنله او له کلي څخه روان سو.

مسافر پر لاري چوخ چوخ (ټیټ ټیټ) روان و، ویل داسي نه وي نور خلک هم داسي فکر وکړي چي ګواکي زه د دوی کورو ته ګورم. د مسافر له توره بختنه په دې کلي کي غلو لاس اچولی و او خلک سخت وارخطا ول، هر نابلده سړی چي به یې لیده، نو هغه به یې نیوه او پوښتني ګروېږني به یې ځني کولې.

مسافر چي په کلي ور کښېوت، نو خلکو چیغي کړې، ویل هلئ غل دی! مسافر چي خلک ولیدل چي دده خوا ته منډې راوهي، نو داسي فکر یې وکړ چي بیا یې وهي، بس پایڅې یې راپورته کړې او په منډو یې پیل وکړ. کلیوالو چي د مسافر منډو ته وکتل نو داسي فکر یې وکړ چي دا سړی رښتیا غل دی، کلیوالو چیغي کړې چي مه یې پرېږدئ غل دی، مسافر د مخه او کلیوال ورپسې دي، منډې، منډې منډي اخیر یې مسافر ونیو او د هغه په وهلو یې پیل وکړ.

مسافر چي هر څومره ناري کړې چي د خدای پر پار زه غل نه یم، خو کلیوالو نه ورسره منله، ویل وهئ یې! مسافر چي یې هر څومره وواهه او هر څومره پوښتني ګروېږني یې ځني وکړې نو داسي څه یې نه ځني واورېده چي د غلا لپاره دي ثبوت او سند وبلل سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې وخت کې د کلي مشر په درد ورته وويل: بدبخته ته چې غل نه يې نو ولې دومره وارخطا وې او پر لاره ولې ټيټ ټيټ تلې؟ مسافر د مخکينې کلي کيسه ورته وکړه. د کلي مشر ورته وويل چې دا سم کار نه دی، که ته پر لاره همداسې ټيټ ټيټ روان يې، نو هر څوک به داسې فکر وکړي چې ته غلا کوې. مسافر په ژړا ورته وويل: د خدای پر پار زه څنګه وکړم؟ که ټيټ ځې وايي غلا کوې او که لوړ ځې وايي کورو ته ګورې.

يادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سيمو کې ويل کېږي. کله چې يو سړی ډېر ناچاره سي او يا بې ګناه وي، خو بيا هم ګناهګار وبلل سي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مې په کوچنيوالي کې له خپلې انا څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ستا قسمو ته وګورم هم حیران یم او که
د خپل چرګ پښو ته وګورم هم حیران یم

وايي چي يو چا چرګ غلا کړی او تر بالاپوښ لاندې يې پټ کړی و، خو پام يې نه و چي د چرګ پښې تر بالاپوښ راوتلي دي. يو څو ګامه چي ولاړ، نو د چرګ خاوند په مخه ورغی، ويل دا زموږ چرګ دي ولې غلا کړی دی؟ غله ويل قسم په خدای که مي غلا کړی وي. اخير د چرګ د خاوند زړه تنګ سو، د چرګ راوتليو پښو ته يې اشاره وکړه او ويې ويل: بس نو څه ووايم، که ستا قسمو ته وګورم هم حيران يم او که د خپل چرګ پښو ته وګورم هم حيران يم.

يادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي د يو چا په عمل او قول کي ژور توپير وليدل سي، ياني په عمل کي بد کار کوي، خو په خوله ځان ته ښه سړی وايي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په (۱۳۹۰ش) کال د کندهار ولايت، ارغنداب ولسوالۍ د ناګان کلي اوسېدونکي عبدالرازق څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له لوږي دي مړ سم، خو د منت خواړه نه خورم

وايي چي يو لېوه سهار تر ماښامه په غرونو او دښتونو کي وگرځېد، خو ښکار يې پيدا نه کړ، ډېر وږی سو، اخير يې په زړه کي وروگرځېده چي کلي ته ولاړ سي، گوندي هلته يو ښکار ورپيدا سي. کلي ته چي راغی، نو په يوه کور کي د پسه بوی پر ولگېد، سمدلاسه يې پر دېوال ورټوپ کړه او کور ته ورواوښت. گوري چي په کور کي يو ډېر غټ او خېل سپی گرځي.

لېوه سپي ته نژدې ورغی او ځان يې د سپي ملگری او دوست وښود، وروسته يې د خپلي لوږي کيسه ورته وکړه، په دې وخت کي يې پام سو چي سپی ډېر چاغ دی، لېوه ورته وويل چي گرانه دوسته ته څه شي خورې چي دومره چاغ سوی يې؟ ته ماته وگوره له لوږي مي پښتۍ راوتلي دي، ماته هم دا ښکار راوښايه.

سپي ورته وويل چي ما په دې کور کي وظيفه نيولې ده. ددې کور خاوند ډېري پيسې، پسونه، وزې، غواوي، اسان او خرونه لري، زه شپه تر سهاره پيره کوم چي کور ته غل، لېوه، گيدړه، چغال (سورلنډی) او بل ځناور را نه سي. خاوند ما ته ددې کار په مقابل کي اوبه او ښه غوړه ډوډۍ راکوي، په دوبي کي مي له گرمۍ او په ژمي کي مي له يخنۍ څخه ساتي، دا دی وگوره دا خونه يې زما لپاره جوړه کړې ده. ټوله ورځ په دې خونه کي خوبونه کوم او د شپې له خوا پيره کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لېوه چې د سپي خبري واورېدې، نو خولې يې اوبه وکړې، ویل گرانه ملگرې ماته هم دغسې یوه وظیفه راپیدا کړه، سپي ویل سمه ده زه به مي له خاوند سره خبره وکړم چې تا ته هم دغسي یوه وظیفه درپیدا کړي.

په دې وخت کې لېوه د سپي په غاړه کې یوه ټپ ولید، ویل گرانه دوسته دا ستا په غاړه کي ټپ د څه شي دی؟ سپي وویل چې دا ټپ د ځنځیر دی، خاوند مي د ورځې له خوا په ځنځیر تړي چې خلک راشخه ونه ډارېږي. لېوه چې وکتل نو د سپي د کوډلي ځنگ ته يې یو لوی پولادي ځنځیر ولیدچې یو سر یې په موږي پورې تړلی او په بل سر کې یې طوق و چې د سپي د غاړې په اندازه جوړ سوی و.

لېوه چې د سپي په غاړه کې ټپ او ځنځیر ولید، نو بیرته پښېمانه سو، ویل گرانه دوسته ما تل ازاد او په خپله خوښه ژوند کړی دی، خو د منت خواړه مي نه دي خوړلي، زه ستا په ډول د مره یيتوب ژوند نه سم زغملای، بس زه تر دې وظیفې تېر یم، د لوږې دي مړ سم خو د منت خواړه نه خورم.

یادونه: دا متل په ډېرو پښتني سیمو کې ویل کېږي. کله چې د مړو ستر گو د ډوډۍ او مریيتوب خبره را یاده سي او یو یا یو څوک د غلامۍ تر غوړه ډوډۍ تېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سي او په خپلواکۍ او شرافت کي په خپله وچه ډوډۍ قناعت وکړي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کي زموږ په کلي کي د محمدالدين په نوم له يوه بزګر څخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرګی توږه او سړی ځني جوړوه

وايي چې يو ترکاڼ يا نجار، خياط او ملنګ سره ملګري او يوه ليري ځای ته په سفر روان ول. دوی تر يوه اوږده مزله وروسته يوه لوی ځنګله ته ورسېدل، لومړی يې داسي فکر وکړ چې لار به په ځنګله کي تېره سوې او بلي خوا ته به وتلې وي، هغه و چي په ځنګله ورکنبېوتل، څو ساعته يې مزل وکړ، خو لار تر ځنګله و نه وتله.

په دې وخت کي يې په خپلو منځو کي سره وويل چي موږ غلطي وکړه چي ځنګله ته راغلو، راځئ چي بيرته وګرځو، بل ځای که لار راڅخه ورکه سي، نو يو څوک خو به پيدا سي چي پوښتنه ځني وکړو، دلته خو هيڅوک هم نسته. هغه و چي بيرته شا ته وګرځېدل چي پخوانۍ لاره پيدا کړي، هر څومره چي وګرځېدل لاره يې و نه موندله. په ځنګله کي يوې او بلي خوا ته همداسي سرګردانه ګرځېدل چي شپه پر راغله. تر خپل منځ يې داسي پرېکړه وکړه چي اوس خو هسي هم شپه ده، هيڅ ځای نه سو تلای، شپه به دلته تېره کړو او سبا سهار به له خيره سره ځو.

هغه و چي په ځنګله کي يې يو غار پيدا کړ او درې سره ورننوتل چي شپه پکښي تېره کړي. يوه شيبه وروسته يې په ځنګله کي د ډول ډول وحشي ژويو اوازونه واورېدل چي سخت يې وارخطا کړل، تر خپل منځ يې سره وويل چي بايد پيره وکړو، داسي نه وي چي ځنګلي ځناور مو وخوري. هغه و چي شپه يې پر دريو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو سره وویشله، داسي فیصله یې وکړه چي په لومړۍ برخه کي به نجار، په دوهمه برخه کي به خیاط او په دریمه برخه کي به ملنګ پیره کوي.

لومړی نوبت د نجار و، نجار پیره کوله او نور دوه ملګري یې ویده سول. څرنګه چي نجار تږوله ورځ مزل کړی و، نو خوب ورغی، یوه سترګه خوب یې لا نه و کړی چي د پړانګ غړومبي راویښ کړ، له ځان سره یې وویل چي که ویده سم، نو وحشي حیوانات مو خوري او که ویښ کښېنم نو خوب راځي، اخیر یې وویل چي راسه ځان په یو شي بوخت کړه. هغه و چي په ځنګله کي یې یوه ونه وسکښتل او انسان یې ځني جوړ کړ، ده چي دا کار خلاص کړ نو ګوري چي د پیرې وخت یې هم پوره سوی دی. بس ورغی او خپل ملګری خیاط یې راویښ کړ، ویل وروره زما د پیرې وخت پوره سو، زه ویدېږم اوس نو ستا نوبت دی.

خیاط چي لږ پیره شروع کړه نو ده ته هم خوب ورغی، کله چي یې د نجار لرګین سړي ته پام سو نو ده هم ټوکر او قیچي را وایستل او د سړي لپاره یې په کالیو جوړولو پیل وکړ، تر څو چي ده کالي جوړول، نو د پیرې وخت یې هم پوره سو. خیاط په لرګین سړي کالي واغوستل او ورغی ملنګ یې راویښ کړ، ویل اندېواله زما وخت پوره سو، اوس نو ستا نوبت دی.

ملنګ چي راپور ته سو نو د لرګي سړی یې ولید، خدای ته په ژړا سو، ویل خدایه د دوی خو کسبونه زده دي، نجار خپل وخت د لرګین سړي په جوړولو تېر کړ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیاط د کالیو په گنډلو ځان بوخت کړ، زما خو هیڅ کسب نه دی زده، زه به ځان په څه شي بوخت کړم، شپه لا ډېره پاته ده، که خوب راغی نو وحشي حیوانات به مو وخوري. بیا یې دعا وکړه چي ای خدایه دې لرگین انسان ته سا ورکړه !
خدای یې دوعا قبوله کړه او د لرگي انسان ژوندی سو. ملنگ او سړي تر سهاره بانډار سره کاوه او په دې ډول د ملنگ د پیرې نوبت هم په خیر سره تېر سو. کله چي سهار مهال نجار او خیاط راکښېناستل نو گوري چي د لرگي سړی ژوندی سوی او سم انسان دی.

دوی په خپل نوي انډیوال ډېر خوشاله سول، ویل اوس نو څلور نفره سولو، که له کوم مشکل سره مخامخ کېدو، نو یو ملگری مو زیات سو. کله چي له ځنگله څخه ووتل او خپل ځای ته ورسېدل، نو خلکو ته یې د لرگین سړي کیسه وکړه. تر دې پېښي وروسته چي به کله یو چا خپل انډیوال خفه کړ او یا به یې په قدر نه پوهېده، نو خلکو به ورته ویل چي خلک له خدایه یو ملگری غواړي او ته په لوی لاس خپل ملگری له ځانه لیري کوې؟ که زما خبره مني نو لرگی توږه او سړی ځني جوړوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، ګل وطنه

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کې ډېر ویل کېږي. کله چې یو څوک خپل خلک ناراضه او له ځان څخه یې لیري کوي او یا د خپلو انډیوالانو او خپلوانو په قدر نه پوهېږي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مې د (۱۳۹۰ش) کال د لیندۍ د میاشتې پر پنځه ویشتمه نېټه له ښاغلي عصمت الله بهیر څخه په تیلیفون کې اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ به خورم طبیب ته به اړ نه یم

وايي چي په یوه کلي کي یو طبیب اوسېده، دا طبیب دومره مشهور و چي له ډېرو لیرو سیمو څخه به ناروغان ورته راتلل، یو څه طبیب د ناروغانو ښه علاج کاوه او یو څه هم خلک مجبور ول چي ورته راسي، ځکه چي په نژدې سیمه کي بل طبیب نه و، همدا دلیل و چي خلکو د طبیب ډېر خاطر کاوه، هم به یې ډېري پیسې ورکولې او هم به یې ډول ډول سوغاتونه ورته راوړل.

یوه ورځ د طبیب کوچني زوی له گاونډي هلک سره پر یو شي جنگ وکړ، د طبیب زوی کوچنی او هغه بل هلک غټ و، د طبیب زوی یې راچپه کړ او خورا ټینگ یې وواهه، د طبیب زوی چي د مقابلې بله وسله نه درلوده، نو هلک ته یې په پټکه وویل: یو وخت خو به ته هم ناروغه کېږې کنه؟ پلار ته به مي ووایم چي ستا علاج و نه کړي. هلک ورته وویل چي ځه زه ستا پلار ته اړ نه یم، هیڅ طبیب ته ضرورت نه لرم. یوه ورځ ستا پلار راته وویل چي لږ خوره طبیب ته به اړ نه یې، زه به هم لږ خورم او طبیب ته به اړ نه یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل په ډېرو پښتني سیمو کي ویل کېږي. کله چي یوې خوا ته لږ بې خطره ګټه او بل طرف ته ډېره ګټه خو له خطره ډکه وي او یو څوک د ځان ساتني لپاره په لږ ګټه قناعت وکړي، نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۷۷ش) کال په کوټه کي له ښاغلي احمدشاه څخه اورېدلې دی. نوموړی اصلا د کندهار ولایت، ډنډ ولسوالۍ د (یخ کارېز) کلي اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له بې عقله مې زړه خوړین دی
اوښ چې زوړ سي ورون یې شین دی

وایي چي یو چا په ګنج کي د حیواناتو دلالي کوله، دوه نفره به یې د پسه، وزې، غوا، خره، اوښ او یا اس په سودا کي سره جوړ کړل او بیا به یې له دواړو خواوو څخه یوه اندازه پیسې غوښتې. له څو کالو راهیسي یې دا کار کاوه او په همدې ډول یې د کور ګوزاره کوله.

یوه ورځ یې یوه انډیوال خپل یو زوړ اوښ په لاس ورکړ چي ور خرڅ یې کړي. ده هم د اوښ په صفتونو خوله پوري کړه، ویل دومره ښه اوښ دی، دومره ځوان دی، داسي بار وړي، دا دی او هغه دی. په دې وخت کي یې یو بل انډیوال راغی چي هغه بیا غوښتل اوښ رانیسي.

کله چي یې له خپل دلال انډیوال څخه د اوښ صفتونه واورېدل، نو غوښتل یې چي اوښ رانیسي. څرنګه چي د اوښ خرڅوونکی او رانیوونکی دواړه د دلال انډیوالان ول، نو نه پوهېده چي د چا پلوي وکړي. د اوښ خاوند ډېر چالاکه او چالبازه سړی و او اوښ رانیوونکی بیا ډېر ساده سړی و، په منځ کي دلال حیران و چي څه وکړي، که یې د اوښ رانیوونکي ته ویلای چي دا اوښ زوړ دی مه یې رانیسه، نو د اوښ خاوند ځني خوابدی کېده او که یې د اوښ زوړوالی پټولای، نو هغه بل انډیوال یې خپه کېده. که څه هم د اوښ رانیوونکی په اوښ نه پوهېده

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي ځوان دی که زوړ، خو دلال وېرېده چي داسي نه وي وروسته يو څوک ورته ووايي او يا دی خپله پوه سي چي اوښ يې زوړ دی.
په دې وخت کي دلال حيران و چي اوښ رانيوونکی څنګه پوه کړي چي اوښ مه رانيسه. اخير يې دا کار انصاف وباله چي اوښ رانيوونکی پوه کړي چي اوښ زوړ دی، هغه و چي په زړه کي يې داسي خبره جوړه کړه چي اوښ رانيوونکی په کنايه او اشاره کي د اوښ په عيب پوه کړي، نو هغه و چي له ځان سره يې د سندري په ډول داسي وويل: له بې عقله مي زړه خوړين دی، اوښ چي زوړ سي ورون يې شين دی.

يادونه:
دا متل په کندهار کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو څوک په اشاره يا نيمه خبره سر خلاص نه کړي او څوک نه سي کولای چي د نورو په مخ کي سپينه خبره ورته وکړي، نو خلک دا متل وايي.[1]

---

[1] دا کيسه مي په (۱۳۹۰ش) کال د ليندۍ د مياشتي پر شپږويشتمه نېټه له عصمت الله بهير څخه په تيليفون کي اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مرګه تښتېدم، پر ادم خور ولګېدم

د یوې ښځې مېړه مړ سو او یو کوچنی یتیم زوی ورپاته سو.ځرنګه چي دا ډېره بېوزله وه نو خپل یتیم زوی یې په ډېرو خواریو او تکلیفونو رالوی کړ. پر کونډې خپل زوی دومره ګران و چي زړه یې ورسره ډوبېده. ځرنګه چي د مېړه د مرګ له امله یې په ژوند کي ډېري سړې او تودې لیدلي وې، اوس ډېره وېرېده چي داسي نه وي زوی یې مړ سي او دا بېچاره یوازي پاته سي، کله چي به یې زوی له کوره ووت، نو دې به تر هغه مهاله پوري د کور دروازې ته سترګي نیولي وې چي زوی به یې راته.

هر وخت چي به په کلي کي ځوک مړ سو، نو دې ته به خپل زوی ور په یاد سو چي له دې سره به یې په زړه وېره ننوته، ویل که داسي ورځ راغله چي زما زوی مړ سي نو زه به لېونۍ سم، هغه و چي له ځان سره یې داسي فیصله وکړه چي باید یو داسي ځای ته کډه سي چي هلته مرګ نه وي. نوره نه پوهېده چي چېري به مرګ وي او چېري به نه وي، داسي فکر یې وکړ چي که هر ځای هدیره نه وه، نو هلته به مرګ هم نه وي. وروسته یې دا خبره له زوی سره هم شریکه کړه، زوی یې که څه هم پوهېده چي له مرګه تېښته نسته، خو د مور خبره یې پر ځمکه نه واچوله او په کډه کولو راضي سو.

هغه و چي مور او زوی دواړو یوې نامعلومي خواته سفر پیل کړ. هر کلي ته به چي ورسېدل، نو پر کلي به شاوخوا راوګرځېدل، کله چي به یې هدیره ولیده، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیرته به یې خپل سفر ته دوام ورکړ. په میاشتو میاشتو یې سفر وکړ، تر ډېرو غرونو او ځنګلونو واوښتل، په سفر کې یې ډېرې سرې او تودې ولیدې.

یوه ورځ پر یوه داسې کلي پېښ سول چې هدیره یې نه درلوده. کونډې او زوی یې بې له دې چې د هدیرې په باب له کلیوالو څخه پوښتنه وکړي په کلي کې کډه واړوله. یو څه وخت وروسته د کونډې زوی ناروغه سو. په دې وخت کې د ګاونډې یوه ښځه په کوم شي پسې دکونډې کره راغله، کله چې یې د کونډې زوی ولید چې په ځای کې پروت دی، نو پوښتنه یې وکړه چې زوی دې ولې پروت دی؟ کونډې ورته وویل چې ناروغه دی.

د ګاونډې ښځې چې دا خبره واورېده نو سمدلاسه له کوره ووته، کونډه پوه نه سوه چې دا ښځه ولې سمدلاسه له کوره ووته. یوه شیبه وروسته د کور دروازه وټکېده، کونډه چې ورغله نو ګورې چې څو نفره چړې په لاس ولاړ دي. کونډې ورته وویل چې څه خبره ده؟ خلکو ورته وویل چې موږ خبر سوي یو چې ستا زوی ناجوړه دی، موږ ویل چې ژر یې حلال کړو، داسې نه وي چې ډنګر سي.

کونډه د زوی پر ناروغۍ ناګاره سوه او هغوی ته یې وویل چې زما زوی نه دی ناجوړه، که باور نه کوئ نو زه به یې راوغواړم، تاسې یې په خپلو سترګو ووینئ.

خلکو ویل سمه ده ورسه راخبر یې کړه. کونډه په وارخطایي راغله او زوی ته یې وویل چې اوس به څه کوو؟ دا خو د سړي خورو کلی دی، څو نفره ادم خواره راغلي دي چې تا حلال کړي.

د کونډې زوی چې دا کیسه واورېده، نو مور ته یې وویل چې ته غم مه کوه زما یې چاره زده ده. سمدلاسه را غی او په خندا یې سړي خورو ته وویل: زه روغ رمټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم، هسي ټوکي مي درسره کولې، که باور نه کوئ نو په تاسي کي چي هر یو په غېږ راځي زه ورته تیار یم. ادم خورو چي دا خبره واورېده، نو بیرته خپلو کورونو ته ولاړل. په دې وخت کي کونډې له ځان سره په خواشینۍ وویل: له مرګه تښتېدم، پر ادم خور ولګېدم.

یادونه: دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي څوک له یوې بلا تښتي او پر بلي بلا واوړي، نو خلک دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۹۰ش) کال له عبدالحي (حاجي لالا) څخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ناپوه سره چې ښه کړې، لکه خره ته چې واښه کړې

وايي چې يوه سړي يو ډنګر خر رانيو، د دې لپاره چې خر چاغ سي نو ډېر يې نازاوه، هره ورځ به يې واښه ورته راوړل او پر وخت به يې اوبه ورکولې. کله چې خر ښه چاغ او تکړه سو، نو مستي يې شروع کړه، نه يوازې دا چې بار ته يې اوږه نه ورکوله، بلکې خپل خاوند ته يې هم کپونه (خوله) ورلګوله، پور ته پورته به غورځېده او لغتې يې به وهلې. خاوند يې ډېرځني تنګ سو، خپله ټوله خواري او زحمت يې ارمان سو، ويل نا حقه مي له خره سره دومره خوارۍ وګاللې.

د خره خاوند يو هندو انډيوال درلود چې هغه بيا يو ناظر درلود، پر هندو خپل ناظر ډېر ګران و، هر څه چې به يې خپله خوړله، څښل او اغوستل به يې، نو هغه به يې ناظر ته هم ورکول، لنډه دا چې د خپل جايداد او کار وبار ټول واک يې ناظر ته ورکړی و. ناظر هم لومړی ځان ډېر عاجز، خواريکښ او تابعدار ښوده، خو کله چې په نس موړ، په تن پټ او جېب يې له پيسو ډک سو، نو د هندو خبره يې نه منله او هيڅ کار يې سم نه کاوه، ان دا چې په هندو به يې ريشخند او ملنډې وهلې، هندو چې به د څه کار ورته وويل نو ناظر نه يوازې دا چې کار به يې نه کاوه، بلکې د هندو د خولې پيښې به يې هم کولې.

يوه ورځ د خره خاوند او هندوسره ناست ول او باندار يې کاوه. هندو د خره خاوند ته وويل چې انډيواله اوس خو دې خر چاغ او تکړه سوی دی، ښه بارونه به وړي، اوس به نو هوسا سوی يې که څنګه؟ دخره خاوند ورته وويل چې انډيواله که

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتیا درته ووایم له خره ښخه تر پزي راغلی یم، نور یې ښه کوې چې بیخي ځني بېزاره سوی یم. بیا یې هندو ته وویل چې ښه ته خپله کیسه وکړه، له ناظر سره دي ښه حال دی، ښه لاس به دي په خلاص وي، اوس به نو ډېر نه یې ستړی؟ هندو چې له ناظر ښخه تر پزي راغلی و په لنډ ډول د ناظر په باب وویل: نور به ښه درته ووایم، زه هم له ناظر ښخه داسي نا خوښه یم لکه ته چې له خپل خره ښخه ناخوښه یې، بس له ناپوه سره چې ښه کړې، لکه خره ته چې واښه کړې.

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چې څوک له کوم ناپوه او بې عقل سړي سره ښه وکړي او ښه نتیجه ور نه کړي او یا هغه سړی د ښو په مقابل کي بد ورسره وکړي، نو خلک د پښېمانۍ په ډول دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه په (۱۳۸۹ش) کال د لینډۍ د میاشتي پر اوولسمه نېټه ښاغلي معلم عبدالاحد سرتیف د برېښنالیک له لاري را لیږلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مه کوه په چا، و به سي په تا

وايي چي يوه کلي ته به هره ورځ يو ملنگ راته او خير به يې غوښت. په دې کلي کي يوه بوډۍ ښځه وه چي له ملنگ سره يې ډېر ښه کول، هر څه چي به دوی خوړل هغه به يې ملنگ ته هم په کچکول کي ور اچول.

يوه ورځ ملنگ د بوډۍ د کور په دروازه کي ودرېد او ويې ويل: ملنگ ته خير راوړئ خدای مو وبخښه ! بيا يې پسي وويل: څوک که ښه کوي هم يې له ځان سره کوي او که بد کوي هم يې له ځان سره کوي. بوډۍ چي دا خبره واورېده نو ډېر درد ورغی، له ځان سره يې وويل چي خوله دي وچه سه ستا ملنگ، نمک حرامه زه څومره ښه درسره کومه او ته داسي خبري کوې. هغه و چي د کور دروازې ته ورغله او ملنگ ته يې وويل: ملنگ پاچا لږ صبر وکړه چي ډوډۍ پخه سي دربه يې کړم، ملنگ ويل سمه ده.

بوډۍ ولاړه پتيري يې پخې کړې او زهر يې پکښې گډ کړل. پتيري يې ملنگ ته په کچکول کي ورواچولې او ملنگ پر خپله لاره ولاړ. په لاره کي دوو ځوانانو د غنمو لو کاوه، کله چي يې ملنگ وليد نو ورته راولاړ سول او ورته ويې ويل: ياره ملنگ پاچا نن ډېر وږي سوي يو، که لږ ډوډۍ درسره وي رايې کړه. پخوا به زموږ مور دا وخت ډوډۍ راوړله، خو نن تر اوسه پوري نه ده راغلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملنگ هم له کچکول څخه د بوډۍ پتیري راویستلې او ځوانانو ته یې ورکړې. ځوانانو چي پتیري وخوړلې نو ځای پر ځای راڅپه او مړه سول. ملنگ حیران سو چي دا څه پېښه سوه؟ په دې وخت کي بوډۍ خبره سوه او په منډه منډه راغله، ګوري چي زامن یې مړه دي. بوډۍ په چیغو او ژړا ملنګ ته وویل چي دا زما زامن ولي مړه سول؟ ملنګ ورته وویل چي نور نه یم خبر، ما ته یې وویل چي ډېر وږي سوي یو، که لږ ډوډۍ درسره وي رایې کړه، ما هم هغه پتیري ورکړې چي تا راکړي وې، پتیري چي یې وخوړې بس ځای پر ځای مړه سول.

په دې وخت کي بوډۍ په خپله ګناه پوه سوه، ویل افسوس افسوس، ما ملنګ واژه، خو خبره نه ومه چي زما زامن به مړه کېږي. بوډۍ ډېره پښېمانه سوه او له ځان سره یې وویل: مه کوه په چا، و به سي په تا.

یادونه:
دا متل په ډېرو پښتني سیمو کي ویل کېږي. کله چي یو چالباز سړی په خپل دام کي خپله بند سي، نو خلک دا متل وایي. [1]

[1] دا کیسه مي په کوچنیوالي کي له خپل پلار څخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نر یم نه دروځم

وايي چي یوه ښځه کونډه سوه، لېورو او نورو خپلوانو يې غوښتل چي واده ورسره وکړي، خو ددې په خپلوانو کي څوک نه خوښېده، اخير يې تربورونو او د قبيلې مشرانو ورته وويل چي که په خپلوانو کي له چاسره واده کوې ښه دی، کنه له پردي سړي سره واده نه سې کولای.

خلکو چي د کونډي د خپلوانو اخطار وليد، نو چا زړه نه سوای کولای چي کونډي ته مرکه ورواستوي. له دې کلي څخه ډېر ليري يو خان اوسېده، څو مياشتي کېدې چي ښځه يې مړه سوې وه، په خپله سيمه کي چي يې څومره وکتل، نو د ځان لپاره يې د خپلي خوښي ښځه پيدا نه کړه.

يو چا ورته وويل چي په فلاني کلي کي ډېره ځوانه او ښايسته کونډه ناسته ده. خان چي دا خبره واورېده، نو سمدلاسه يې يوه بوډۍ پيدا کړه او کونډي ته يې په مرکه ورواستوله.

بوډۍ کونډي ته د خان ډېر صفتونه وکړل او ورته ويې ويل چي خان غواړي ستا سره واده وکړي، اوس نو ته ووايه چي څنگه دي خوښه ده؟ کونډي وويل چي زه له خان سره واده کوم، خو مشکل دا دی چي زما لېورونه او تربورونه اجازه نه راکوي چي د بل قوم له سړي سره واده وکړم. بوډۍ ورته وويل چي غم مه کوه، خان به پټ راسي او کور ته به دي بوزي، بيا چي ستا لېورونه او تربورونه هر څه وکړي په خان يې زور نه رسېږي. کونډي چي دا خبره واورېده نو بوډۍ ته يې وويل چي سمه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بوډۍ خان ته راغله او د کونډې خبره يې ورته وکړه. خان هم سمدلاسه اس زين کړ او د شپې په تياره کې يې له څو ملگرو ځان د کونډې کورته ورساوه، کونډه يې پر آس را سپره کړه او خپل کور ته يې راوسته.
سهار چې د کونډې تربورونه سول، نو ډېر درد ورغی، سوټې يې راواخيستل او د خان سيمې ته راغلل، گورې چې خان په يوه داسې يوه لويه برجوره کلا کې ناست دی چې کلا ته ورختل اسمان ته ختل دي. خان له ټوپک سره د کلا برج ته وخوت او خلکو ته يې وويل چې که هر يو کلا ته راوخوت، نو پر سر به يې وولم.
خلکو چې د خان کلا ته وکتل نو هيچا زړه نه سوای کولای چې کلا ته په زور وروخېژي، کله چې يې په زور څه له وسه پوره نه سوه، نو غوښتل يې چې خان پر غيرت راولي، يو وار يې له کوره راوباسي او بيا جزا ورکړي. هغه و چې يوه ځوان په زوره ورناره کړه: ای بې غيرته خانه ! ته په کلا کې ناست يې او ځان ته غټې غټې وايې، که نر يې نو دباندې راووزه ! خان ورته وويل چې زه يوازې يم او تاسې شل نفره ياست، که يو په يو جنگ راسره کوئ نو را مخ ته سئ او که داسې نه وي زه لېونی نه يم چې په يوازې سر له شلو نفرو سره جنگ وکړم. په دې وخت کې بيا يوه ځوان ورته وويل: که نر يې نو د باندې راووځه. خان د کلا له برج څخه سر ور ته را وايست او په خندا يې ورته وويل: نر يم نه دروځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو څوک خپل سيال ته ماته نه سي ورکولای او غواړي چي هغه را ونن‌گوي، پر غيرت يې

راولي او په دې ډول يې د خپل واک او نفوذ له سيمي څخه راوباسي او بيا بريد وربانديي وکړي، نو هغه دا متل ورته وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په (۱۳۹۰ ش) کال د ليندۍ د مياشتي پر څوارلسمه نېټه په کابل کي له نامتو افغان سياستوال ښاغلي پوهاند ډاکټر اشرف غني احمدزي څخه د هغه په کور کي اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه خان دی نه مان دی، زما د اوړو زیان دی

یوه نابللي مېلمه د یو بېوزله سړي کره ځو شپې تېري کړې، مېلمه دکور د ځښتن نژدې ملګری او یو وخت خورا لوی خان تېر سوی و، خو اوس یې خواري په پېښکه وه او ډېر غریب سوی و. کوربه په کور کي یوه بوډۍ مور درلوده چي ډېره کمزورې وه او د مېلمه خدمت یې په وس پوره نه و.
بوډۍ د مېلمه شپې او ورځې شمېرلې، یو څو ورځې یې د مېلمه خدمت په یو ډول وکړ خو اخیر یې تر وس تېره سوه، زوی ته یې وویل چي زویه ته خو مي ویني چي پر ملا کړوپه یمه او له کمزوریه پر لاره نه سمه تلای، دلته دې مېلمه را ته واړول، مېلمستیا خو یوه شپه وي، دوې شپې وي، درې شپې وي، دې مېلمه خو بیخي زموږ په کور کي بستره راته وغوړوله، لس ورځې کېږي چي ناست دی، په یو ډول ورته ووایه چي خپل کور ته ولاړ سي.
زوی به یې د مور د قناعت لپاره یوازي دا یوه خبره کوله چي دروند سړی او لوی خان دی، هر څنګه چي کېږي باید عزت یې وکړو. مېلمه هماغسي ببغمه اړولي وه چي په همدې ډول یې لس ورځې نوري هم تېري کړې. اوس نو داسي وخت راغی چي د کوربه په کور کي اوړه یو مخ خلاص سوه، بوډۍ ته ډېر درد ورغی، نور یې نو تر وس تېره سوه، زوی ته یې وویل چي مېلمه ته ووایه چي په کور کي یو مټ اوړه هم نسته، نور نو ستا خوښه ده که ځې او که پاته کېږې. زوی یې بیا هم هغه پخوانۍ خبره ورته وکړه چي درونډ سړی او لوی خان دی، هر څنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي کېږي باید عزت يې وکړو. مور ته يې درد ورغی او په تونده لهجه يې وويل:
نه خان دی نه مان دی زما داوړو زيان دی.

یادونه:
دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو څوک ډېر شهرت ولري او په حقيقت کي د خپل شهرت په تله پوره و نه خېژي او شهرت يې کاذب او درواغجن وي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کیسه په (۱۳۹۰ ش) کال د وري د میاشتي پر يودېرشمه نېټه ښاغلي نور احمد قرانمل د بريښناليک له لاري را استولې ده. نوموړی چي د کندهار ښار د څلورمي ناحيې د باميزو کوڅې اوسېدونکی دی وايي چي دا کيسه يې له خپلي مور څخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناوې چې سپره وه لا کړه وه

وايي چې يو وخت يې ناوې پر اس سپره کړې او د ورا په بدرګه يې د خسرګنۍ کره يې وړله، يو څه مزل چې يې وکړ، نو ناوې له اس څخه راولوېده او لاس يې مات سو، په ورا کي شور او ځوږ جوړ سو. په دې وخت کي د ناوي خسرګنۍ پر پلارګنۍ او پلارګنۍ بيا پر خسرخېلو پړه وراچوله چې پر ناوي يې سم پام نه کاوه. د ناوي خسر وويل چې شاته يې خپله خور ناسته وه، بايد هغې ناوې ټينګه نيولې وای او بل ناوې خو کوچنۍ نجلۍ نه ده چې ځان يې نه سوای ټينګولای، لاسونه يې درلودل بايد ځان يې ټينګ کړی وای. د ناوي پلارګنۍ بيا ويل چې د اس جلو د خسرخېلو په لاس کي و، بايد دوی پر ناوي پام کړی وای.

په دې وخت کي يوه سپين ږيري وويل چې تاسي ټول بېځايه خبري کوئ، اصلي خبره دا ده چې ناوې مو له لويه سره پر اس سمه نه وه سپره کړې، زما ټوله لار ورته پام و، تاسي ته مي هم وويل خو تاسي زما خبره نه منله، ناوې چې سپره وه لا کړه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کې ډېر ويل کېږي. کله چې يو کار له لويه سر کوږ او ناسم را پيل سوی وي، خو خلک داسې فکر کوي چې دا کار اوس تازه خراب سو، نو دا متل استعمالېږي.[1]

[1] دا کيسه مې په (۱۳۷۲ش) کال له ارواښاد عبدالستار خان څخه اورېدلې ده. نوموړی د کندهار ولايت، ډنډ ولسوالۍ د کوبي د کلي اوسېدونکی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه خر مړ کېده او نه سپی ځني ته

وايي چې يو خر يوې ژورې کندې ته لوېدلی او غبرګې پښې يې ماتې سوې وې. هر څه چې يې وکړه نو له کندې څخه نه سواى را وتلاى. په دې وخت کې يو وږی سپی راغی، ګورې چې د خره پښې ماتې او مرګي حاله پروت دی، بس سپي هم ګونډې ورته ووهلې او سر يې پر څپړو کښېښود، بس هغه ګړې ته يې انتظار کاوه چې خر به مړ سي او دی به يې په غوښو ځان تر پزې پورې موړ کړي.

خر به له ډېره درده بې سده سو، سپي چې به ورته وکتل نو داسې فکر به يې وکړ چې خر مړ سو، سمدلاسه به يې کندې ته ورټوپ کړه او په خره به يې خوله ولګوله، په دې وخت کې به خر بيرته په سد کې راغی، سپي چې به وليدل چې خر ژوندی دی نو بيرته به يې شا ته ټوپ کړه او د کندې پر غاړه به ورته کښېناست.

په دې ډول دوې درې ورځې تېرې سوې، دا خبره تر ډېرو خلکو پورې ورسېده چې په فلاني ځای کې خر په کنده کې لوېدلی او سپی يې مرګ ته منتظر دی، وروسته چې به يو څوک د نامعلومه سرنوشت په تمه ناست و، نو خلکو به وويل: دا نو هغه د خره او سپي کيسه سوه چې نه خر مړ کېده او نه سپی ځني ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سیمو کې ویل کېږي. دا متل تر ډېره بریده د سراښو او حریصو خلکو په اړه ویل کېږي. کله چې یو سراښ او وږی سړی یوې ګټې ته په تمه ناست وي خو نه یوازې دا چې دا ګټه په لاس نه ورځي، بلکې په دومره زیار ګاللو هم نه ارزي نو خلک دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مې په کوچنیوالي کې له خپلې انا څخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نلغام [1] که په عذاب دی بار دي سي

وايي چي په پخوا وختو کي د نلغام کلي ته څو کډي راغلې، دا کډي له ليري سيمي څخه راغلې او د کلي څنگ ته يې کيږدۍ ودرولې. دا کيږدۍ د يوه سپين ږيري وې چي لس ځوانان زامن او خورا ډېر پسونه او وزې يې درلودې. د سپين ږيرو زامنو به د ورځي له خوا مالونه د خلکو باغونو او کښتونو ته ور ايله کړل او د شپې له خوا به يې له ځمکو او باغونو څخه غلې او مېوې غلا کولې.
خلکو تر يوه وخته صبر وکړ خو اخير يې زړه تنگ سو او راغلل سپين ږيري ته يې شکايت وکړ، ويل بابا څو مياشتي کېږي چي ستاسي پسونه او وزې زموږ شنه کښتونه خوري، خو موږ څه و نه ويل، وروسته زموږ په کلي کي غلاوي شروع سوې، بيا هم موږ ويل چي بل څوک به وي، خو نن چي موږ د غله پل وکوت نو ستاسي کيږديو ته راغلی و، د دې لپاره چي په راتلونکي کي بيا دغسي يو جنجال جوړ نه سي، نو ښه به دا وي چي تاسي خپلي کډي بار کړئ او کوم بل ځای واړوئ.
سپين ږيری چي په خپلو لسو زامنو، لمسيانو او لوی کور ډېر مغروره و، نو کورټ يې نټه وکړه ويل نه زما زامنو ستاسي غلې او مېوې غلا کړي او نه موږ بار برو، ورځئ لاس مو خلاص، هر څه چي مو د وسه پوره وي و يې کړئ !

---

[1] : (نلغام) د کندهار ولايت په ژيړۍ ولسوالۍ کي د يوه کلي نوم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

کلیوالو چي وکتل چي سپین ږیری جنګ ته تیار دی، نو د جنګ لار یې سمه و نه ګڼله او نه یې غوښتل چي له جلا وطنه خلکو سره جنګ وکړي. هغه و چي د نلغام څو سپین ږیري ولاړل او د شا و خوا کلیو له سپین ږیرو او قومي مشرانو څخه یې وغوښتل چي د دوی تر منځ روغه وکړي. هغه و چي د نورو کلیو قومي مشران او سپین ږیري راغلل او کیږدۍ والا ته یې وویل چي ستاسي څخه د نلغام خلک په عذاب دي، د خدای ځمکه پراخه ده، ولاړ سئ بل ځای مو کیږدۍ ودروئ. د کهاله مشر بابا د کلیوالو خبره بابېز وګڼله او په ډېري بې پروایي یې وویل: زه خو دلته ډېر خوشاله یم، څوک چي په یو ځای کي خوشاله وي ولي بار سي؟ پاته سو نلغام، د نلغام د خلکو خپل کار دی، نلغام که په عذاب دی بار دي سي.

یادونه:

دا متل تر اوسه پوري یوازي د کندهار په ژیړۍ او پنجوایي ولسوالیو کي ویل کېږي. کله چي یو څوک پر خپلو ګټو ډېر مین او بر عکس د نورو خلکو پر ګټو او ددې تر څنګ پر هر ډول معیار او منطقو سترګي پټوي، نو خلک د کنایې په ډول دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه په (۱۳۹۰ش) کال کي ښاغلي خلیل احمد څارن په ټیلیفون کي راته ویلې ده. نومـوړی د کندهار ولایت د پنجوایي ولسوالۍ د مرکز (پنجوایي) اوسېدونکی دی. ع، همت

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه به تل دا ناصر خان وي، نه به تل دا سره اوښان وي

وايي چې د دوو خلکو پر یوه ټوټه ځمکه سره دعوه وه. د یوه سړي پلار ناصرخان نومېده چې سوداګري یې کوله، ده خورا ډېر اوښان هم درلودل، پر دې اوښانو به یې لیري وطنو ته تجارتي مالونه وړل راوړل چې په دې ډول یې خورا ډېرې پیسې پیدا کړي وې. د کلي سپین ږیرو او قومي مشرانو وویل چې ناصرخان ملامت دی او باید ځمکه غریب سړي ته ورکړي، خو د ناصرخان زوی نه منله، ویل په محکمه کې به یې سره ګورو.

د ناصرخان زوی قاضیانو ته بډې او رشوتونه ورکړل او په دې ډول یې د ځمکې دعوه وګټله. غریب سړي چې دعوه بایلوله او بله هیڅ لاره یې نه درلوده د ناصرخان زوی ته وویل: خیر اوس خو دې ځمکه قبضه کړه، یو وخت به ماته هم خدای ورځ راکړي، بیا به یې سره ګورو، تل خو به ستاسې زور او پیسې نه وي، نن که ته د پلار په پیسو او اوښانو نازېږې خو خاني او پیسې تل نه وي. نه به تل دا ناصرخان وي، نه به تل دا سره اوښان وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

یادونه: دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو ثوک ډېر کبر جن وي او د عقل او قانون پر ځای له زوره کار اخلي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کیسه مي په (۱۳۹۰ش) کال له نامتو لیکوال، شاعر او ژورنالست ښاغلي عصمت قانع څخه په کابل کي اورېدلې ده. ښاغلی قانع د زابل ولایت، شاجوی ولسوالۍ د (کلاخېل) کلي اوسېدونکی دی چي اوس په کابل کي اوسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومره د سرو اوښو پر قطار،
نه چي مړ سې د سپېرو خرو پر ناتار

پخوا کوچيانو د پښتنو په سيمه کي دوې مهمي مېني درلودې. يوې ته يې خراسان وايه چي غزنی، زابل او شاوخوا سيمي پکښي شاملي وې او بله مېنه يې ډېره اسمعيل خان، ډېره غازي خان، بنو او نوري نژدې سيمي وې چي (دامان) يې باله. کوچيان به په دوبي کي په دامان او ژمي کي به په خراسان کي اوسېدل. دوی چي به له يوې سيمي بلي سيمي ته تلل، نو په لاره کي به غله ورته ناست ول او د دوی مالونه به يې ځني غلا کول.
يو وخت کوچيان د مني په موسم کي له خراسان څخه دامان ته کوچېدل، له دوی سره د کوچيانو يو ډېر لوی خان هم ملګری و چي خورا ډېر اوښان او مېږي يې درلودې، کله چي غله خبر سول نو د کوچيانو دې ډلي ته يې لاره ونيوله. د کوچيانو مشر ته يو چا احوال ورکړ چي غلو لار درته نيولې ده، کوچيانو لاره واړوله او پر يوه بله لاره له سيمي څخه تېر سول.
په دې وخت کي د کوچيانو يوه بله ډله چي له غلو ناخبره وه پر همدې لاره راغله. دا کوچيان د مخکينيو کوچيانو په پرتله ډېر بېوزله او يوازي خره ورسره ول. کله چي غلو پر کوچيانو بريد وکړ نو کوچيانو هم د ځان ساتني لپاره له هغوی سره جګړه شروع کړه، په دې ترخ کي غلو ته هم ډېره مرګ ژوبله واوښته او د غلو مشر هم پکښي ووژل سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

غلو د خپل مشر مړی او ټپیان له ځانو سره واخیستل او له سیمي څخه وتښتېدل. تر دې جګړې وروسته غلو ډېر افسوس وکړ چي پر دې ببوزلو کوچیانو برید په دومره لوی تاوان نه ارزېده. یوه غله د خپل مشر مړي ته وکتل او د افسوس په ډول يې وويل: ومره د سرو اوښو پر قطار، نه چي مړ سې د سپېرو خرو پر ناتار.

يادونه:
دا متل د افغانستان په جنوبي ولایتونو او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي یو څوک د لږ ګټي لپاره سر بايلوي يا ځان لوی خطر ته ورکړي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کیسه په (۱۳۸۹ش) کال د مرغومي د میاشتي پر اتمه نېټه ښاغلي هدایت الله فیضي د تیلیفون له لاري راته ویلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و دېوانه [1] بابا ته ولاړ سه

ها زورور دی سوال پر لاره قبلوینه

وايي چي يو هلک پر يوې نجلۍ مين و، نجلۍ ته چي يې هرڅومره مرکې وروواستولې مور او پلار يې نه ورکوله، خسر ته يې ډېري ننواتي او زارۍ وکړې، خو هيڅ گټه يې و نه کړه، خسر يې ويل خدای يو مالگي تروې دي که لور درکړم. اخير هلک ناچاره سو کوډو او تاويزونو ته يې مخه کړه.

يو چا ورته وويل چي د دېوانه بابا زيارت ته ولاړ سه، هغه ډېر رسينده پير دی، هيڅوک خالي لاس نه پر بېردي، ډېر مينان ورځي او سوالونه يې قبلېږي. هلک چي دا خبره واورېده نو د دېوانه بابا د زيارت خوا ته روان سو، لږ مزل چي يې وکړ، نو په لاره کي يې يو بل ځوان وليد چي هغه هم د دېوانه بابا زيارت ته روان و. ده پوښتنه ځني وکړه چي د څه لپاره دېوانه بابا ته ځې؟ هغه وويل چي زه پر يوې نجلۍ مين يم، خو پلار يې نه راکوي، ده ورته وويل چي زه هم ستا په شان مشکل لرم، پر يوې نجلۍ مين يم، خو پلار ناځوانه يې نه راکوي، ما ويل دېوانه بابا ته به ورسم، کېدای سي چي هلته مي خدای د ديوانه بابا له برکته سوال قبول کړي.

[1] دېوانه بابا د يوه زيارت نوم دی چي په خيبر پښتونخوا کي د سوات او بونير پر لويه لاره پروت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاره کي دواړو مينانو خپله کيسه تېره کړه او يو بل ته يې د خپلي ميني کور کلی هم ور وښود، د خدای کارونه دي يوه نجلۍ د يوه او بله نجلۍ د بل هلک خور وه، يوه هلک بل ته وويل چي دېوانه بابا ته ولي ځو، دا فيصله خو زما او ستا په لاس کي ده، ته ماته خپله خور راکړه او زه به خپله خور تا ته درکړم، دا خبره دواړو ومنله او بيرته خپلو کورو ته راوگرځېدل.
کله چي ځوانان کلي ته راغلل، نو هر يوه خپل مور او پلار قانع کړل، مرکې راغلې او د دواړو نجونو ستن او تار يې يووړل. خلک حيران سول او له مينانو څخه يې وپوښتل چي ستاسي مور او پلار خو اول په دې کار نه وه راضي، اوس يې څنگه دې کار ته غاړه کښېښوول؟ هلکانو د دېوانه بابا د زيارت کيسه ورته وکړه. تر دې وروسته چي به څوک مين سو او د نجلۍ پلار او مور به نجلۍ نه ورکوله نو خلکو به مين ته وويل چي د دېوانه بابا زيارت ته ولاړ سه، هغه ډېر لوی پير دی، هيڅ يو مين تش لاس نه ايله کوي، ان دا چي په لاره کي يې هم مراد ورپوره کوي، وروسته دا باور او عقيده په لنډۍ واوښته، کله چي به يو مين ته خپله مينه معشوقه نه ور رسېدله، نو خلکو به دا لنډۍ ورته ويله: و دېوانه بابا ته ولاړ سه -
ها زورو دی سوال پر لاره قبلوينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل د افغانستان په خوست، پکتیا، مشرقي ولایتونو او خیبر پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي د دوو اړخونو په یوه کار کي گټه وي یا په یوه کار کي سره جوړ سي نو خلک دا متل وایي. [1]

---

(۱): دا کیسه مي د(۱۳۸۹ش) کال د کب د میاشتي پر پنځه ویشتمه نېټه په کابل کي لـه ښـاغلي پیرمحمد کاروان څخه اورېدلې ده. نوموړی د خوست ولایت ، تڼیو ولسوالۍ د نریزي کلي اوسېدونکی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده یم، خو خبره نه یم چي په چا؟

وايي چي يوه ښځه يوه ليري سيمي ته واده سوې وه، دا دومره يوه نااشنا سيمه وه چي دې يې د قوم، سيمي او خلکو په باب هيڅ معلومات نه درلودل. تر واده يو ځو ورځي وروسته ناوي ته خواښي وويل چي لوري همدومره ناويتوب دي بس دی، اوس نو بايد کار وکړې. له دې سره سم يې ناوي ته منګی پر اوږو ورکړ چي له ګودر څخه اوبه راوړي.

ناوې چي ګودر ته روانه سوه نو کلی، لاره، ګودر او خلک ټول ورته نا اشنا ول، کله چي ګودر ته ورسېده، نو نجوني ورباندي راټولي سوې، ويل ته څوک يې؟ دې ويل چي زه دې کلي ته نوې راواده سوې يم، کله چي د ګودر نجونو د ناوي د مېړه، خسر او خسرګنۍ د قوم پوښتنه ځني وکړه، نو د ناوي يې نوم نه و زده. اخير يوې نجلۍ ورته وويل چي ته کوم کور ته راواده سوې يې؟ دې ورته وويل چي واده يم، خو خبره نه يم چي په چا؟

يادونه:

دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو څوک په ګونګ حالت کي ژوند کوي او يا د يو نامعلوم سرنوشت په انتظار کي ناست وي، نو خلک دا متل وايي.[1]

---

[1] دا کيسه مي په (۱۳۷۵ش) کال له عيسی محمد نومي ځوان څخه اورېدلې ده. نوموړی په کوټه کي په الخدمت نومي روغتون کي بستر و، ويل چي د هلمند ولايت د سنګين ولسوالۍ اوسېدونکی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزه له لېوه تېښتېده، د قصاب کره یې شپه سوه

وايي چي يوه وزه له رمې څخه جلا او د یوې غونډۍ لمني ته ولاړه، دا د وښو په خوراک لګیا وه، يو وخت يې پام سو چې ماښام دی، په زړه کې يې سخته وېره پيدا سوه، هر څه چې يې ولیده رمه او شپانه نه ښکارېده. د یوې لوړي غونډۍ سر ته وخته او شا وخوا يې وکتل، له ليري څخه يې کلی ولید چي د اور لمبې او رڼاوي يې ښکارېدې، وزه په زړه کې ډېره خوشاله او د کلي خوا ته روانه سوه. کله چي کلي ته نژدې سوه، نو ګوري چي يو لېوه د شا له خوا ورپسې دی، وزې چي لېوه ته وکتل نو سخته وارخطا سوه، غړي يې وتښتېدل او منډه يې نه سوای کولای.
لېوه ورته وويل چي واه واه ! ما له خدايه پر اسمان غوښتې او ته خدای پر ځمکه راکړې. وزې چي وکتل چي د تېښتي لاره نه لري نو په زړه کي يې وروګرځېده چي راسه لېوه ته يو چم جوړ کړه، ګوندي ځان ځني خلاص کړې. هغه و چې له لېوه سره يې غوړمالۍ شروع کړې، ويل ياره لېوه جانه نور مي له ژوند څخه زړه تور دی، خاوند مي په نس نه مړوي، په شپو شپو وږې پاته يم، ما ويل تر دې ژوند خو مرګ لا ښه دی ،بايد ځان تر يوه لوی پانړ راواچوم چي له دې غم لړلي ژوند څخه خلاصه سمه، بيا مي وويل چي ناحقه ولي ځان وژنې؟ راسه لېوه ته ځان په لاس ورکړه، ته به له دې سترې ژونده خلاصه سې او لېوه بېچاره به په نس موړ سي. لېوه چي دا خبري واورېدې، نو ډېر خوشاله سو. وزې ته يې وويل چي دا خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ډېره ښه فیصله کړې ده، ته چې دومره زما په غم کې یې نو زه دې هم هر ناز منم، وایه څه وصیت لرې؟

وزې ورته ووېل چې ما اورېدلي دي چې ته ډېر ښه اواز لرې، که ته یوه بدله راته ووایې او زه درته ایشله (نڅا) وکړم بل ارمان نه لرم، بس همدغه یو وصیت لرم او بیا مې نو وخوره. لېوه ورته ووېل چې دا ناز خو به دې پر غبرګو لېمو واخلم، هغه و چې لېوه په انګولاوو پیل وکړ او وزې په نڅا شروع وکړه. د کلي سپو چې د لېوه انګولاوي واورېدې نو په منډه یې د لېوه خوا ته ځانونه راورسول.

لېوه چې وکتل نو یوه ګله سپي یې خوا ته راروان دي، لېوه نه له یوې ګلې سپیانو سره د جنګ وس درلود او نه یې وزه له ځان سره وړلای سوای، بس هغه و چې په منډو یې پیل وکړ، لېوه د مخه او یوه ګله سپي ورپسې دي. وزې لېوه او سپي سره پرېښوول او خپله یې د کلي خواته منډې کړې.

کلي ته چې ورسېده، نو ګوري چې دا د دوی کلی نه، بلکې بل کلی دی. په کلي کې وګرځېده، د ټولو کورونو دروازې تړلې وې، اخیر یې یو داسې کور پیدا کړ چې دېوالونه یې ټیټ ول، تر دېوال یې ټوپ کړل او کور ته ورواوښته. دا کور د یوه قصاب و چې څو نوري وزې او پسونه یې هم درلودل، وزه غوجلي ته ننوته او یو ځای ګوښه ویده سوه.

سهار چې چرګانو اذانونه وکړل، نو قصاب چاړه په لاس غوجلي ته ورغی. کله چې یې په غوجله کې پردۍ وزه ولیده، نو له ځان سره یې ووېل چې خدای روزي کور ته راواستوله، بس وزه یې تر څټ ونیوله او د حلالولو ځای ته یې په کشولو کشولو بوتله. وزې چې هر څومره زارۍ ورته وکړې چې زه ستا وزه نه یمه، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل خاوند څخه ورکه سوې يمه، خو قصاب نه ورسره منله، هغه و چې وزه يې حلاله او غوښې يې پر خلکو خرڅې کړې.
قصاب دا خبره تر ډېر وخته پټه ساتلې وه، ويل داسي نه وي چې د وزې خاوند راخبر سي او تاوان يې راڅخه واخلي. څو کاله وروسته يې د وزې او لېوه کيسه خپل يوه انډيوال ته وکړه، انډيوال چې يې دا کيسه واورېده، نو پر وزه يې ډېر زړه وسوځېد او د زړه سوي په ډول يې وويل: وزه له لېوه تښتېده، د قصاب کره يې شپه سوه.

يادونه:
دا متل د پښتنو په ډېرو سيمو کي ويل کېږي. کله چې څوک له يوې بلا تښتي او پر بله بلا واوړي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کي له خپلي انا څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطن په مېړو ساتل کېږي، نه په دېوالو

د کندهار اوسنی ښار لوی احمدشاه بابا جوړ کړی دی. د کندهار پخوانی ښار چې اوس يې خلک زوړ ښار بولي د اوسني ښار شمال غربي خوا ته پروت دی. زوړ ښار هم په خپل وخت کې يو ښايسته ښار و، ښايسته باغونه او لوړې لوړې ماڼۍ يې درلودې، له دې ماڼيو څخه يوه هم د نارنج په نوم ښايسته ماڼۍ وه چې اوس يې هم کنډواله پاته ده.

کله چې ايرانيانو پر کندهار بريد وکړ د هغه وخت د ځوان او پښتون پاچا شاه حسين هوتکي پاچهي يې رانسکوره کړه د کندهار ښار يې هم کنډواله کنډواله کړ. کله چې احمدشاه بابا د افغانستان پاچا سو، نو اوسنی ښار يې جوړ کړ، له همدې امله اوس د کندهار پخواني ښار ته زوړ ښار وايي.

احمدشاه بابا د زاړه ښار نړېدل په خپلو سترګو ليدلي او زړه يې ډېر درد کړی و، دا وار يې غوښتل يو داسې کلک او خوندي ښار جوړ کړي چې د هيڅ ډول قوي دښمن زور په و نه رسېږي، نو هغه و چې د ښار د خونديتوب لپاره يې خپل عسکري صاحب منصبان او قومي مشران راټول کړل او مشوره يې څني وغوښته. په دې مجلس کې يو چا ورته وويل چې که پر ښار اووه دېوالونه او څو خندقونه ياني کندې راوګرځوو، نو ښار به د دښمنانو له بريدونو څخه خوندي وي. د احمدشاه بابا دا مشوره خوښه سوه او غوښتل يې چې د کندهار پر ښار اووه دېوالونه او خندقونه راوګرځوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي د احمدشاه بابا مور (زرغونه انا) خبره سوه، نو احمدشاه بابا يې کور ته وروغوښت او داسي يې ورته وويل: زويه مور. پښتانه يو او پښتانه هيڅکله په دېوالو او خندقو ځان نه ساتي، که ته ځان په دېوالو او خندقو ساتې، نو تر دېوالو او خندقو ها خواته ولسونه به څوک ساتي؟ دا يوه خبره تل په غوږ کي ساته چي پښتون هيڅکله د خاورو دېوالو او کندو ته پناه نه وروړي، بلکي د خدای په مرسته او خپل غيرتي ولس په مټ وطن ساتي. که پښتون وې، غيرت دي درلود او د پښتنې مور شيدې دي رودلي وې، نو دښمن به دي هيڅکله دا زړه ونه کړي چي ښار ته رانژدې سي او نه بايد ته دښمن ته دومره فرصت په لاس ورکړې چي د ښار تر دېوالو راورسېږي. زويه دا يوه اخيري خبره مي واوره ! وطن په مېړو ساتل کېږي، نه په دېوالو.

احمدشاه بابا چي د خپلي مور وصيت واورېد، نو له خپل هوډ او نيت څخه واوښت او پر ښار يې دېوالونه او کندي نه راوگرځولې. تر دې وروسته د زرغونې انا دا وروستۍ وصيت ډېر مشهور سو او اوس خلک د متل په ډول وايي چي: وطن په مېړو ساتل کېږي، نه په دېوالو.[1]

[1] : دا کيسه مي د ۱۳۹۲ه ش کال د ليندۍ د مياشتي پر يوولسمه نېټه له آغلي رڼا ترين څخه اورېدلې ده. آغلې ترين د کندهار ولايت، ډنډ ولسوالۍ د (سبزکار) کلي اوسېدونکې ده چي اوس مهال د کندهار د خلکو په استازيتوب د مشرانو جرگې غړې ده. ع، همت

(c) ketabton.com: The Digital Library

عادت په پند نه ځي، په بند نه ځي، له سر سره تړلی دی[1]

وايي چي يو پاچا ډېر سپين ږيری سو، اعصابو يې سم کار نه کاوه، بېځايه بـه يـې خلک وژل او بنديانول، رعيت ډېر ځني تنگ سول. دې پاچا يو ځوان زوی درلود چي ډېر هوښيار او عادل سړی و، مخکي تر دې چي پاچا سي له خلکو سـره يـې ښه کول او ټول خلک ځني خوشاله ول. وزيرانو د پاچا زوی ته وويل چي ستا پلار نور د پاچهۍ وړ نه دی، ورځ په ورځ کارونه ځني شوړېږي او خلک هـم تـر پـزي راغلي دي، داسي نه وي چي خلک د پاچا پر ضد راپورتـه سـي او پـاچهي ځنـي ونيسي ، که زموږ خبره منې نو پلار دي بندي کړه او موږ به تا پاچا کړو. شاهزاده چي دا خبري واورېدې نو پر زړه يې ښه ولگېدې، هغه و چي پلار يې په کور کـي په يوه خونه کي واچاوه او ځان يې پاچا اعلان کړ، عسکرو ته يې وويل چـي بابـا دباندي مه پرېږدئ. لنډه دا چي پاچا له واکه ليري او په خپل کـور کـي نظربنـد سو.

که څه هم په کور کي ښه خواړه او د ضرورت ټول شيان وررسېدل، خو له کـوره دباندي يې امر نه منل کېده او نه چا دربار ته پرېښوده. شاهزاده چي به هره ورځ

---

[1] : دا متل مي داسي اورېدلی و: هر څه پاتېږي، خو عات نه پاته کېږي. کله چي مي خپل کتاب (خپـل وطنه، گل وطنه) د هيواد نامتو سياستوال، ليکوال، شاعر او فولکوريسـت ښـاغلي سـليمان لايـق تـه ورښکاره کړ، نو هغه وويل چي ما دا متل داسي اورېدلی دی: عادت په پند نه ځي، په بند نه ځي، له سر سره تړلی دی.

ع، همت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورته راغی، نو د پلار احوال به یې اخیست. یوه ورځ یې له مـور څخـه وپوښـتل چي د بابا ډوډۍ سمه ده کنه؟ مور یې ورته وویل چي پخوا به یې ډول ډول خواړه خوړل، خو اوس یوازي د پسه کوټۍ (سر) خوري او بل دا چـي پخـوا بـه یـې لـه اولادونو سره یو ځای ډوډۍ خوړله، خو له کومي ورځي راهیسـي چـي لـه واکـه لیري سوی بیخي یوازي ډوډۍ خوري، کله چي ډوډۍ خوري هیڅوک ځان تـه نژدې نه پر ږدي، ان دا چي د کوټې دروازه هم په ځان پسي تړي.

شاهزاده چي دا خبره واورېده، نو مور ته یې وویل چي زه نن دربار ته نه ځم، غواړم پوه سم چي بابا ولي یوازي ډوډۍ خوري؟ پاچا ته چي یې ډوډۍ راوړه، نو شاهزاده تر یوه سوري ورته کتل چي وګوري بابا څه کوي؟ پاچا د پسه کوټۍ مخ ته کښېښود او په درد یې ورته وویل: ښه بې ادبه ! تا زما نوم دي نه و اورېدلی چي داسي کار دي وکړ؟ ته نه وې خبر چي دا زما پاچهي ده؟ جلاده ونیسه یو غوږ یې ځني پرېکړه چي بل څوک داسي کار و نه کړي. له دې سره سم یې له کوټي څخه په چاړه یو غوږ پرې کړ او ویې خوړ. تر دې وروسته یې بیا کوټي ته په درد وویل: ښه ته اوس دومره سوې چي له پاچا سره جوابونه وایې؟ بې ادبه اوس به درسره جوړ سم. جلاده ونیسه ژبه یې ځني پرې کړه چي بیا بل څوک داسي بې ادبي و نه کړي. له دې سره سم یې له کوټي څخه ژبه پرې کړه او ویې خوړه.

لنډه دا چي په همدې ډول یې د پسه ټول کوټی وخوړ. شاهزاده چي وکتله نو پوه سو چي بابا خپل پخوانی عادت کوي او په دې ډول د خپلي پاچاهۍ پخواني

(c) ketabton.com: The Digital Library

وختونه وريادوي. وروسته يې مور ته په خندا وويل: هر څه پاتېږي، خو عادت نه پاتېږي.

يادونه: دا متل په ډېرو پښتني سيمو کي ويل کېږي. کله چي يو څوک د خپل بد عادت له مخي يو کار وکړي، نو خلک دا متل وايي. [1]

[1] دا کيسه مي په کوچنيوالي کي له خپل پلار څخه اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کار په استاکار

وايي چي د يو چا توره په جنګ کي کږه سوه، د کلي پښ ته يې ورووړه چي ورسمه يې کړي. پښ چي توره وکتله، نو ورته ويې ويل چي توره دي درجوړوم، خو مزدوري يې شل افغانۍ کېږي. د توري خاوند وويل چي سمه ده شل افغانۍ درکوم. پښ توره پر تندي تکيه کړه او په دوو لاسو يې کښېکښله چي له همدې يوه وار کښېکښلو سره توره سيده سوه، سړي ته يې وويل چي ها دا دی واخله توره دي جوړه سوه، اوس نو ماته شل افغانۍ راکړه.

سړي ورته وويل چي شل افغانۍ ولي درکړم؟ توره دي نه اور ته واچوله، نه دي وټکوله او نه دي نور زحمت وکيښ، بس يوازي دي پر تندي دي تکيه کړه او لږ دي کښېکښله. پښ ورته وويل چي ستا مطلب د توري سمېدل وه او که زما خواري؟ ته يې څه کوې ستا توره مي در سمه کړه. سړي بيا هم نه ورسره منله ويل شل افغانۍ دي حق نه کېږي، د پښ سره ناستو خلکو هم د توري خاوند ملامت کړ چي بايد د پښ مزدوري ورکړي، خو د توري خاوند ويل خدای يو مالګي تروې دي که دومره پيسې ورکړم.

اخير پښ ته درد ورغی، توره يې بيرته کږه کړه او سړي ته يې ورکړه چي ها دا دي توره ده. سړي چي مخکي د توري سمېدل ليدلي وه، غوښتل يې چي د پښ په مخ کي توره هماغسي اسانه جوړه کړي، هغه و چي ده هم د پښ په ډول توره پر تندي کښېښوول خو پام يې نه و چي د توري تېره خوا يې د پزي خوا ته نيولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده، کله چي يې په دوو لاسونو پر توري زور وکړ، نو توره د پزي خوا ته راوښويېده او پزه يې غوڅه پرې سوه. پښن او خلکو چي ورته وکتل نو ټول په خندا سول، د توري خاوند ډېر شرمنده سو، په زړه کي ډېر پښېمانه و، ويل کاشکي مي شل افغانۍ ورکړي وای، اوس به مي پزه نه وای پرې سوې، ما بېځایه ځان استاد وګاڼه، کله چي له پښن څخه روانېده، نو له ځان سره يې په شرمندګۍ وويل: استاده تا سمه خبره کوله، هر کار په استاکار.

يادونه:
دا متل د افغانستان په مشرقي او مرکزي ولايتونو کي ډېر ويل کېږي. کله چي يو کار نا اهله سړي ته وسپارل سي يا يو کار په غير فني ډول تر سره سي، نو خلک دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په (۱۳۵۸ ش) کال زموږ په کلي کي له يوه وردګ خټګر څخه اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زوړ کفن کښ ښه و،

د مړو پزې خو يې نه پرې کولې

په پخوا زمانه کې يو غل و چې له مړو څخه به يې کفنونه ايستل او بيا به يې خرڅول، دا غل اخير ډېرو خلکو وپېژاند، خو ده ته به يې مخامخ څه نه ويل. دې غله يو زوی هم درلود چې د پلار د کړو وړو ډېر مخالف و، تل به د خپل پلار په غلاوو شرمېده.

د خدای کارونه دي يو وخت دا کفن کښ مړ سو، کله چې يې ښخاوه نو له خپلوانو پرته يې نور هيڅوک په جنازه کې نه وه حاضر، فاتحې ته يې هم څوک نه ورغلل. تر دې وروسته چې به په کوم مجلس کې د کفن کښ نوم ياد سو، نو هر چا به بد ورپسې ويل، که څه هم زوی يې په ژوند کې لا د خپل پلار د کارونو مخالف و، خو اوس چې مړ سوی و، دا يې نه خوښېدله چې خلک دې يې پلار په بد نوم ياد کړي.

د کفن کښ زوی تر يو څه وخته پورې د پلار غيبتونه وزغمل، خو وروسته يې زړه تنګ سو او ده هم له مړو څخه کفنونه ايستل پيل کړل، ده به نه يوازې له مړو څخه کفنونه ايستل، بلکې پزې به يې هم ځنې پرې کولې. خلکو چې د کفن کښ د زوی ظلم او بې ادبي وليده، نو پخواني کفن کښ ته يې دوعاوې وکړې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل وطنه، گل وطنه

کله چي به تازه کوم مړی لخ او پزه به يې پرې سوې وه، نو خلکو به وويل: هغه زوړ کفن کښ ښه و، د مړو پزي خو يې نه پرې کولې.

يادونه:

دا متل په ډېرو پښتني سيمو کي ويل کېږي. کله چي خلک له يوه حالت يا يوه بد شخص څخه شکايت کوي او تر هغه وروسته داسي حالت راسي چي خلک پخوانی حالت په سترګو پوري رانجه کړي، نو دا متل وايي.[1]

[1] دا کيسه مي په (۱۳۶۷ش) کال په جنوبي پښتونخوا کوټه کي د اسلامي اتحاد ګوند له مشر ښاغلي استاد عبدالرب رسول سياف څخه د يوه کنفرانس پر مهال اورېدلې ده. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا مړ یا موړ او جگ پر غوایي سپور

په پخوا زمانو کي چي بایسکل، موټرسایکل، موټر، الوتکه، اورګاډی او د سفر کولو نور وسائل نه وه، نو خلکو به پر حیوانانو لکه خرو، اسانو، اوښانو او غویو سفرونه کول او یا به یې بارونه وربانديي وړل، له همدې امله دغه ډول حیوانان ډېر ګران ول او یوازي شتمنو خلکو رانیولای سوای. په دې حیوانانو کي په کلیو کي غویی تر ټولو مهم و، ځکه چي هم یې بار وړای سوای او هم یوې ورباندي کېدله.

وایي چي یوه خان خورا ډېري پیسې، جایداد او څاروي درلودل. خان دا شتمني په ډېر ظلم او ناروا لاس ته راوړې وه، کله چي سپین ږیری سو، نو د مرګ او قبر له عذاب څخه ډېر وېرېده. یو وخت خان ناروغه سو، کله چي په ځان پوه سو چي نه جوړېږي، زامن، لوڼي او نور تېروني خپلوان یې راوغوښتل او داسي وصیت یې ورته وکړ: تاسي ته مي دومره ډېر جایداد او مال در پرېښود چي ستاسي لمسیان یې هم نه سي خلاصولای، نو باید تاسي هم زما دا یو وصیت خامخا پر ځای کړئ. هغه دا چي کله زه مړ سوم، نو په قبر کي مي لومړۍ شپه یوازي مه پرېږدئ، په هره بیه چي وي یو څوک دي راسره پاته سي.

کله چي خان مړ سو، نو مخکي تر دې چي په قبر کي یې کښېږدي زامنو یې وویل چي باید د بابا وصیت پر ځای سي. د خان زامن، لوڼي، مېرمني او نورو تېروني خپلوان یې سره کښېناستل، دوی په دې باب خبري شروع کړې چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک به له بابا سره یوه شپه په قبر کي تېره کړي؟ تر ډېرو سلاوو او مشورو وروسته هیڅا هم دې کار ته اوږه ور نه کړه. کله چي د خان زامنو په خپلوانو کي ددې کار لپاره څوک پیدا نه کړ، نو په کلي کي یې داسي اعلان وکړ: هر چا که له خان سره په قبر کي لومړۍ شپه تېره کړه، نو هم ښه ډېري نغدي پیسې او هم یو دانه د یوي غویی په انعام کي ورکول کېږي. که څه هم په کلي کي د ټولو بېوزلو خلکو زړه غوښته چي دا انعام وګټي، خو هیڅا هم زړه نه سوای کولای چي په قبر کي ژوندی ښخ سي.

په دې کلي کي یو ډېر بېوزله او غریب سړی اوسېده، دی له خپله ژونده دومره بېزاره سوی و چي مرګ ته یې هوا کېده. کله چي یې دا اعلان واورېد، نو د خان زامنو ته ورغی، ویل زه غواړم د خان سره په قبر کي لومړۍ شپه تېره کړم. زامن یې ډېر خوشاله سول، ویل سمه ده. ددې لپاره چي د غریب سړي زړه ته ولوېږي یوه اندازه پیسې یې د مخه لا ورکړې او د یوي یو غټ غویی یې ورښکاره کړ، ویل دا دی وګوره دغه غویی په انعام کي درکوو.

کله چي د مسکین سړي مېرمن خبره سوه، نو په چیغو چیغو یې مېړه ته وویل: د خدای پر پار ! دا کار د کړو دی چي ته یې کوې؟ ته نه پوهېږې چي تر اوسه هیڅوک هم له قبر څخه ژوندی نه دی راوتلی؟ موږ اوس هم په وچه ډوډۍ نه یو ماړه، که ته خدای مه کړه مړ سې نو زه او اولادونه به دي څه کوو؟ مسکین سړی چي نور یې له ژونده زړه تور سوی و، مایني ته وویل: زما ژوند اوس هم د ژوندیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو په شان نه دی، هر ډول چي کېږي زه دا کار کوم، یا مړ یا موړ او جګ پر غوایي سپور.

کله چي غریب سړي دا کار ته غاړه کښېښووله، نو د خان زامنو د خان قبر ډېر لوی جوړ کړ، داسي یې جوړ کړ چي یو سړی په ناستي ورسره ځایېدای سي، غریب سړی یې له خان سره په قبر کي پټ کړ او قبر ته یې یو کوچنی سوری ورکړ چي قبر ته هوا ورتلای سي.

غریب سړی اول دومره نه وېرېده، ځکه چي د قبر تر کوچني سوري یې لږ رڼا لیدله، خو کله چي شپه سوه، نو له ډاره یې ستونی وچ سو او د بدن وېښتان یې جګ جګ ودرېدل، وروسته یې له ځان سره وویل چي توکل پر خدای هر څه چي راپېښېږي، بسم الله یې څو واره پر ځان چوف کړه چي له دې سره سم یې وېره له زړه څخه ووته.

څرنګه چي ټوله ورځ یې په ځمکه کي کار کړی و، نو یو ساعت وروسته خوب یووړ او ښه په درانه خوب ویده سو. غریب سړی همداسي ویده و چي د یو شي ټک ټک له خوبه راویښ کړ، سترګي چي یې را روښې کړې، نو ګوري چي سهار سوی دی او د قبر تر سوري د لمر وړانګه ورلوېدلې ده. کله چي یې غوږ ونیو نو د خان د زامنو خبري یې واورېدلې چي په کولنګ یې قبر سوری کاوه. کله چي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان زامنو قبر سوری کړ او غریب سړی یې راوکیښ نو غریب سړی دومره خوشاله سو لکه تر مرګ وروسته چي بیرته راژوندی سوی وي.

د خان زامنو ورته وویل چي کیسه وکړه څه دي ولیدل، زموږ پلار ته څه ورپېښ سول؟ غریب سړي ور ته وویل هیڅ مي نه دي لیدلي، یو ساعت وروسته خوب راغی او ستاسي د کولنګ په کړپي راویښ سوم. د خان زامنو غریب سړي ته نغدي پیسې او یو غټ غویی په انعام کي ورکړ، سړی ډېر خوشاله سو، کور ته راغی او هوسا ژوند یې پیل کړ. تر دې وروسته چي به چا په کلي کي یو داسي کار کاوه چي له ګټي سره به یې تاوان هم تړلی و، نو د غریب سړي دا خبره به یې کوله: مړ یا موړ او جګ پر غوایي سپور.

یادونه:
دا متل په کندهار او جنوبي پښتونخوا کي ډېر ویل کېږي. کله چي یو څوک بېوزله وي او د یو کار لپاره ټینګ عزم وکړي او خپل ژوند له بېوزلۍ څخه وباسي، البته دا یو داسي کار وي چي د بري تر څنګ د مرګ خطر هم ولري خو سړی نه پر شا کېږي او قوي اراده ولري، نو دا متل وایي.[1]

[1] دا کیسه مي د (۱۳۸۹ش) کال د غوایي د میاشتي پر شپېرمه نېټه له ښاغلي خلیل احمد څارن څخه د تیلیفون له لاري اورېدلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو یې گټي، شل یې خټي

وایي چې په یوه سیمه کې سخته وچکالي راغله، څو کاله پرله پسې بارانونه و نه سول، ویالې، سیندونه او چینې وچې سوې، پر انسانانو سر بېره د ځنګله حیوانان هم تنګ سول، آن دا چې ډېر حیوانان له لوږي او تندي مړه سول. په دې ځنګله کې یوه ګیدړه هم اوسېده، تر یوه وخته یې لوږي او تندي وګاللې خو نور یې زغم نه درلود، هغه و چې له ځنګله څخه ووته او یوه لیري کلي ته ولاړه.

په دغه ورځ کلیوالو خیراتونه کړي ول چې خدای بارانونه وکړي، هري خواته د حلال سویو پسونو او غویو کولمې او لري پراته ول، ګیدړي په لږ وخت کې خورا ډېري کولمې وخوړې او ځان یې تر پزې پوري موړ کړ. څرنګه چې ګیدړي په ټول ژوند کې پر یوه ځای دومره ډېري غوښې نه وې خوړلي او بل نو د ځنګله وچکالۍ هم ډېره زلخوږې کړې وه، زړه یې نه غوښتل چې بیرته ځنګله ته ولاړه سي، هغه و چې په کلي کې یوه باغ ته ولاړه او هلته په درانه خوب ویده سوه.

په دې وخت کې باغوان راغی، ګوري چې ګیدړه په باغ کې ټنده را اوښتې او ویده ده. باغوان سمدلاسه ګیدړه ونیوله، په غاړه کې یې ځنځیر ور واچاوه او لکه سپی په کور کې یې وساتله. ګیدړه ډېره خوشاله وه، له منډو، ستړیاوو او تر ځان له زورو حیواناتو له وېري بېغمه وه، هر څه تیار او پر ځای وررسېده، خو دا چې په ځنځیر تړلې وه، نو زړه یې ډېر تنګ و، هر وخت به یې چورت واهه چې څنګه ځان ازاد کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه کال خورا ډېر بارانونه وسول، خلک ډېر خوشاله ول چي وچکالي ختمه او کال اباد سو. یوه شپه چي تېز باران اورېده، د گیدړي په زړه کي ور وگرځېده چي وتښتي. گیدړي هغه موږی په خوله کش کړ چي ددې ځنځیر ورپوري تړلی و، ځرنگه چي ځمکه لنده وه، نو موږی په اسانۍ سره له ځمکي را وخوت، گیدړه له کلي وتښتېده او په منډه پخواني ځنگله ته ولاړه.

گیدړو او نورو حیوانانو چي گیدړه ولیده نو ټول پر راټول سول، پوښتني گروېږني یې ځني شروع کړې، ویل ښه کیسه وکړه ته دا یو کال چېري وې؟ موږ چي ویل ته به مړه سوې یې، شکر دا دی ته خو ژوندۍ یې. گیدړي ورته وویل چي زه کلي ته تللې وم او له انسانو سره اوسېدم.

یوې گیدړي وویل چي ښه کیسه وکړه انسانانو ځنگه ژوند درلود، څه یې خوړل او څه یې څښل؟ گیدړي ورته وویل چي انسانان ډېر ښه خلک دي، خو یو عجیبه خوی لري، هغه دا چي ډېر لټ او ټمبل دي، یو کار کوي او نور تیار په کورو کي ناست وي او د یوه نفر گټلې په گډه سره خوري، بس نور یې څه کوې یو یې گټي او شل یې څټي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا متل په کندهار کې د مفت خورو او ټمبلو خلکو په اړه ویل کېږي. کله چې په کور کې یو نفر کار کوي او د کور نور غړي که څه هم د کار وس لري، خو بیا هم کار نه کوي او د یوه نفر ګټې ته یې سترګې نیولې وي ، نو دا متل استعمالېږي.[1]

[1] دا کیسه مې په (۱۳۷۸ش) کال د جنوبي پښتونخوا په (سرانان) نومي مهاجر کیمپ کې له ښاغلي حاجي ملاسخیداد څخه اورېدلې ده. نوموړی د کندهار ولایت د ارغسان ولسوالۍ اوسېدونکی دی. (ع، همت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو خوشحالک دي راکړی و، یو خوشحالک مي درکړ

وایي چي یوه ورځ پیران پیر صاحب یاني لوی ځوان د کلي تر ځنګ پر یوه ویاله اودس تازه کاوه، په دې وخت کي یو بیزووان له بیزو سره ورته ودرېد، سلام یې ورواچاوه او ورته و یې ویل: پیر صاحب خوښه دي نه ده چي یو خوشحالک درکړم؟ لوی ځوان ورته وویل چي ولي مي نه ده خوښه. بیزووان هم بیزو ورته وګډوله او د لوی ځوان ساعت یې ورتېر کړ. کله چي د بیزووان وار تېر سو نو لوی ځوان ته یې وویل چي ای زموږ پیره او د خدای دوسته ستا قربان سم ما خو خوشحالک درکړ او ته مي خوشحاله کړې اوس نو ته هم ما خوشحاله کړه. لوی ځوان ورته وویل چي ورسه هغه هندوانه واخله، دا یې ستا خوشحالک.
بیزووان خپله بیزوو په یوه ونه پوري وتړله او د هیندوانې پر خوا ورروان سو. له لیري په هندوانه کي یو کوچنی سوری ښکار بده، بیزووان چي ورنژدې کېږي نو ګوري چي د هیندوانې سوری وار په وار غټېږي، کله چي بیزووان ښه ورنژدې سو، نو ګوري چي هیندوانه لکه غر دومره غټه سوه او د هیندوانې کوچنی سوري یو لوی غار غوندي ښکاره سو. بیزووان هم په غار ور ننوت، لږ څه مخکي چي ولاړ، نو غار یو لوی میدان ته وتلی و. په میدان کي په زرګونو خلک ولاړ دي. بیزووان هم ورغی چي وګوري څه خبره ده.
خبره دا وه چي د دې وطن پاچا مړ سوی و، خلکو باز الوزولی و چي نوی پاچا وټاکي. کله چي یې باز والوزاوه، نو باز سیده راغی او د بیزووان پر سر کښېناست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو چې بېزووان ته وکتل ویل باز خطاووت، دا زموږ پاچا نه سي کېدای، ځکه چې دا د بل وطن سړی دی. بیا یې باز والوزاوه، باز بیا راغی او د بېزووان پر سر کښېناست، خلکو بیا وویل چې باز خطاووت. په همدې ډول باز دریم وار هم د بېزووان پر سر کښېناست. اخیر خلکو وویل چې بس همدا زموږ پاچا دی. هغه و بېزووان یې د پاچا ماڼۍ ته بوت، حمام یې په وکړ، د پاچهۍ کالي یې په واغوستل او پر تخت یې کښېناوه.

دوې درې ورځې وروسته یوه وزیر پاچا ته لور ورکړه، ښه په درب او درازه واده جوړ سو، په واده کي د پاچهۍ لوړو خلکو برخه اخیستې وه او خورا لوی جشن و. د وخت په تېرېدو سره پاچا ته خدای څو زامن ورکړل. یوه ورځ د پاچا زړه تنګ سو. وزیرانو ته یې وویل چې راځئ ښکار ته ولاړ سو. وزیرانو هم د پاچا لپاره یو تکړه آس زین کړ او څو وزیران او د دربار لوړ خلک ښکار ته ورسره روان سول.

د ښکار ځای ته چې ورسېدل نو یوه هوسۍ یې ولیده، پاچا وویل چې هیڅوک به پر هوسۍ د غشي یا نېزې وار نه کوي، زه غواړم چې دا هوسۍ ژوندۍ ونیسم. له دې امر سره سم ټولو د هوسۍ د نیولو لپاره منډې پیل کړې. منډې، منډې، منډې اخیر هوسۍ یو داسي ځای ته ورسېده چې د تېښتي لار یې نه درلوده.

پاچا وویل چې ټول پر هوسۍ ورمنډه کړئ، خو که هوسۍ د هر چا تر څنګ تېره سوه، نو هغه به یې نیسي.

له دې سره سم ټولو د هوسۍ پر خوا ورمنډه کړه، هوسۍ راغله د پاچا د آس تر ګېډه ووته. پاچا هم په هوسۍ پسي آس پونده کړ او په هوسۍ پسې سو. منډې منډې منډې، اخیر هوسۍ په غره کي په یوه غار ننوته. پاچا هم آس ودراوه او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوسۍ پسي غار ته ور ننووت. په غار کي چي یو څه مخ ته ولاړ، نو ګوري چي غار هغه بل سر ته وتلی دی، پاچا چي له غاره ووت نو ګوري چي هماغه میدان دی چي دی ځني راغلی و، هماغه ځای او هماغه وخت دی، لوی ځوان خپل اودس تازه کوي او بیزو په هماغه ونه پوري تړلې ده.

بیزووان چي شاته وکتل نو نه هغه غر سته او نه غار. ځان ته چي یې وکتل د پاچاهۍ کالي یې هم په غاړه کي نه ول، بس هغه پخوانی بیزووان و. بیزووان چیغي کړې او د لوی ځوان په پښو کي ورولوېد، ویل ای د خدای نازولې ! زما پاچهي، ښځه او اولادونه ټول ولاړل، ته خو د خدای دوست یې، خدای ته دعا وکړه چي ما ته خپله پاچاهي او کورنۍ بیرته راکړي. لوی ځوان په خندا ورته وویل: همدومره دي بس ده، یو خوشحالک دي راکړی و، یو خوشحالک مي درکړ.[1]

د کتاب پای

---

[1] : دا کیسه مي د ۱۳۹۲ ه ش کال د لیندۍ د میاشتي پر اوومه نېټه له حاجي احمدالله څخه چي په (حاجي پاچا) سره شهرت لري اورېدلې ده. حاجي پاچا اصلا د کندهار ولایت، ډنډ ولسوالۍ د (سوخته) نومي کلي اوسېدونکی دی، خو اوس په کندهار ښار کي اوسېږي. ع، همت

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library